

מסכת ברכות דף ה' ע"ב אמר ר"י נגעים ובנים אינן יסורין של אהבה ופריך ונגעים לא והתניא כל מי שיש בו א' מד' מראות נגעים הללו אינן אלא מזבח כפרה וכו'.

יל"ד מאי פריך הא קאמר דהוי מזבח כפרה והיינו לכפר' עונותיו ואילו יסורין של אהבה אינן לכפרת עון אלא למי שאין לו עון כלל להרבות שכרו לעוה"ב וכמ"ש רש"י לעיל בע"א ד"ה יסורים של אהבה. (אה"נ ס"ט עיין להרי"ף בעין יעקב מ"ש בזה): שם הא לן והא להו עיין פירש"י ותוס' ומהרש"א כ' על פי' התוס' ק"ק לדבריהם דבכל התלמוד משמע שלא היו נזהרים בזה"ז אלא מטומאת קרי ונידה ולא מטומאת מת ונגעים ואהמ"ר הרי אמרו בנידה ד' ה' וחגיגה ד' כ"ה חברייא מדכן בגלילא ועיין פרש"י שהיו אוכלים על טהרת הקדש שמא יבנה בהמ"ק ויהיה להם שמן ויין מוכן למנחו' ושם דאמתי' דר' היתה עושה לחמי תודה וא"כ פשיטא שהיו נזהרים מטומאת מת ונגעים ע"ש.

עו"כ רש"א ועו"ק לפי' שניהם שפי' הא לן לבני א"י דר"י שהיה מבני א"י קאמר דאין נגעים יסורים של אהבה ובכמה מקו' בתלמוד מוכח דהא לן לבני בבלי והא להו לבני א"י וכן נר' דתלמוד' דידן בבלי הוא ע"כ ואחמ"ר נ"ל דכונת רש"י הא לן לבני בבלי ולא דוקא נקט רש"י תחיל' בני א"י ואח"ך בבלי אלא כונתו להודיענו תחיל' שבין בבלי לא"י דבבלי אין טעוני' שילוח ומשו"ה הו' יסו' ש"א ובא"י דטעו' שילוח לא הו' יסו' ש"א אבל לעי' הא לן קאי לבני בבלי והא להו לבני א"י ודו"ק: שם ובנים לא ה"ד אי דהו' ליה ומתו והא אמר ר"י דין גרמא דעשיראה ביר עיין פרש"י ותוס' ומהרש"א ולע"ד נר' דאמרי' לקמן ר"א חלש על לגביה ר"י חזייה דהוה בכי א"ל אמאי קא בכית אי משום בני דין גרמא דעשיראה ביר ועיין תוס' נידה ד' ח' ד"ה ואמר ר' פדת שכ' לחד פי' דהו' ליה בנים ומתו וזהו כונת הש"ס אי דהו' ליה ומתו הא אמר ר"י לר"א דין גרמא דעשי' ואם אינן יסורי' של אהבה מאי קא מתמה על ר"א דהוה בכי הא ודאי ראוי לבכות כי בחטאו מתו אל"ו מדא"ל אמאי קא בכית ומנחם ליה בדין גרמא וכו' מוכרח דהיכא דהו' ליה ומתו הם יסו' של אהבה וע"ז אין ראוי לבכות: שם רש"י ד"ה ביר צר עצם פחות מכשעורה בסודרו לעגמ' נפש וכו' הערוך בערך גרם דאדם קדוש כר"י איך היה נושא עצם מת וכו' דשן תלושה היה שאינו מטמא.

וראיתי להיחוסין בס' התנאים אות ר"א בר צדוק שכתב דמשמע דר"א ב"ץ היה כהן מכמה דוכתי ומכללם מהא דאמרו בפ' מי שמתו מדלגין היינו ע"ג ארונות של מתים לקראת מלכי ישראל ופרש"י ותוס' שהיה כהן ותמה מזה על הר"ם ז"ל בהקדמתו לס' זרעים שמנה כל החכמים שהיו כהנים ולא מנה את ר"א ושוב ביישוב כל הקו' ישב גם ראי' זו דלעולם לא היה כהן אלא שכיון שהיה אוכל חוליו בטהרה היה נזהר מטומאת מת והוכיח מלשון הערוך הנז' דקאמר איך אפשר ר"י שהיה קדוש שישא עצם מת והלא לא מצינו בר"י שהיה כהן אל"ו דכיון שהיה קדוש ואוכל חוליו בטהרה צריך להזהר מטומאת מת ע"ש.

ולדעתי איננה ראי' מכאן שהרי ר"י היה הולך לנחם אבלים בעצם זה והלך לנחם את ר"א כמ"ש בסו' וסתם ר"א המוזכר בתלמוד הוא ר"א נ' פדת כמ"ש מהרש"א בסו' וכן כתב היחוסין עצמו בס' האמוראים ושם כ' כי ר"א נ' פדת היה כהן והכריע מבבלי וירוש' ע"ש וא"כ זהו כונת הערוך דר"י אדם קדוש איך נכנס אצל ר"א שהיה כהן לנחמו בעצם מת ולא יבצר שהיה נכנס אצל כמה כהנים לנחמם כי זה היה דרכו וע"ז כ' רש"י שהיה פחות מכעדשה והערוך כ' שהיה שן תלושה ואין מכאן ראי' כי אוכלי טהרות צריכי' ליזהר מטומאת מת ומה שהביא מההיא דדמאי היא ס'

ר"י ואיננה הלכה ועיין מ"ש לעיל: שם הוי"ן ליה בנים זכרים שנא' וצפונך תמלא בטנם ישבעו בנים מכאן יש סעד למ"ש הרא"ם הביאו הרב החסיד בס' נאות יעקב בלשון תו' דבמלת בנים לא יוכללו הבנות ועיין מה שהיק' עליו ועיין להרב מ"ז בס' מטה אהרן ח"א ערך בנים מה שישב: שם אי משום תורה דלא אפשת שנינו אחד המרבה ואחד הממעט פרש"י לענין קרבנות שנויה בשלהי מנחות נאמר בעולת בהמה וכו' ובמנחה וכו' להבין כונת רש"י שכ' גבי קרבנות היא שנויה אפ"ל דהוק' לו לרש"י דר"י ח"ו משוה ליה כטועה לר"א שהוא בוכה על שלא למד תורה הרבה ואשתמיט מיניה הא מתני' דאחד המרבה וע"ז כתב רש"י דגבי קרבנות שנויה ור"א ס"ל דאי איתמר הך מתני' היינו גבי קרבנות נדבה אבל התורה היא חובה כמ"ש רז"ל התקן עצמך ללמוד תו' כי לכך נוצרת וא"כ צריך להרבות וע"ז היה בוכה אבל ר"י ס"ל דגם התו' היא כמו הקרבנות כיון שכל העוסק בתו' כאילו הקריב כל הקרבנו' א"כ גם בזה אחד המרבה וכו' וזהו שכ' רש"י גבי קרבנו' היא שנויה: שם אמאי קא בכית אי משום בני דין גרמא דעשיראה ביר א"ל להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא א"ל על דא ודאי קא בכית ובכו תרוייהו אדהכי והכי א"ל חביבין עליך יסו' א"ל לא הן ולא שכרן יהב ליה ידיה ואוקמיה ע' במהרש"א שפי' על האי שופרא דבלי בעפרא על ר"י שהיה יפה מאוד.

ונ"ל להמתיק מאי דקאמר אדהכי והכי דהוא יתו' נפיש ונר' דיש לפרש בדברי ר"א פי' אחר במ"ש על האי שופרא דבלי בעפרא והיינו דאמר' בגמרא כל מי שמניח בן אינו נקרא מת והשתא ר"י אמר לו אי משום בני דין גרמא דעשיראה שהם יסורים של אהבה וע"ז השיב לו ר"א ודאי דהן יסו' של אהבה אבל עכ"פ אני מצטער שכיון שאין לו בנים אחרי מותו לא יזכר שמו עוד ונקרא מת וז"ש דבלי בעפרא שיאבד שמו ולא יזכר עוד כלל וע"ז בכו תרוי' דגם לר"י יאה למבכי שאין לו בנים ויש לפרש ג"כ כפירוש המהרש"א והשתא ר"י אחר שאמר לו ע"ד ודאי קא בכית נסתפק לו בכונת ר"י מאי קאמר אם כונתו על הבנים או על שופריה דר"י כמ"ש מהרש"א וז"ש אדהכי והכי ר"ל בעוד שר"י מסופק בדברי ר"א א"ל חביבין עליך יסורין ובוזה יתברר שאלתו והיינו דאמר' לעיל כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסו' ואם קבלם מאהבה מה שכרו יראה זרע יאריך ימים נמצא דמי שמקבל היסו' מאהבה יראה זרע והשתא אי ר"א בוכה על שאין לו בנים איתיה בתקנתא שיקבל היסורים מאהבה ויראה זרע וז"ש חביבין עליך יסורין אם ישיב לו ר"א דחביבין מוכרח דמ"ש להאי שופרא הכונה על שימות בלא בנים וזהו בלי בעפרא שיקרא מת ויאבד כל זכר למו ואם אמר יאמר לא הן ולא שכרן א"כ מוכרח דמ"ש להאי שופרא היינו על שופריה דר"י וז"ש אדהכי והכי שנסתפק לו בדברי ר"א שאול שאל חביבין עליך יסורין ומשמם יתברר כונת ר"א וע"ז השיב ר"א לא הן ולא שכרן ומ"ש להאי שופרא היינו על שופריה דר"י וכיון שאמר לו שאינו חפץ ביסו' יהב ליה ידיה ואוקמיה: דף ו' ע"א תניא אבא בנימין אומר אין תפי' של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת שנא' לשמוע אל הרנה ואל התפי' אמר רבין בר רב אדא אמר ר"י מנין שהקב"ה מצוי בבה"כ שנא' אלדי'ם נצב בעדת אל ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם שנא' אלדי'ם נצב בעדת אל.

נראה לי לפרש מאמר זה עפ"י הדין והוא דאיבעיא לן בזבחים ד' צ"א ציבור שאין להם תמידין ומוספין הי מנייהו קודם תדיר או מקודש ובעי למיפשטה מהא דתניא שלמים של אמש וחטאת ואשם של היום שלמים של אמש קודמין ט' דשל אמש הא של היום חטאת ואשם קודמין אלמא תדיר קודם ומשני מצוי קאמרת תדיר קמבעיא לן מצוי לא קא מבעיא לן ופריך ומצוי אינו תדיר והתניא אוציא את הפסח שאינו תדיר ולא אוציא את המילה שהיא תדירה ומשני לגבי פסח

תדירה היא פרש"י תדירה היא שמצויה הרבה אבל שלמים לגבי חטאת ואשם אינו מצוי הרבה ולא מיקרי תדיר.

ובפ' התכלת איבעיא לן ציבור שאין להם תמידין ומוספין הי מנייהו עדיף והיק' התוס' דאמאי לא מייתי הכא הראיות שהביאו בזבחים ע"ש והגאון חכם צבי בתשו' סי' ק"ו כ' דהא דזב' היינו שאין ב' המצו' לפניו דהיינו תמידין דהאידינא ומוספין דלמחר וא"כ בעי אף אי נימא דמקודש עדיף מ"מ אהניא לן אין מעבירין על המצות לשוויי תדיר כמקודש משום דאי אמרי' דמוספין דלמחר קדמי צריך לעבור על המצות אבל בזבחים איירי שב' המצות לפניו ע"ש.

והנה הכא קאמר דאין תפיל' של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת והא חזינא דר"א ור"א הוו מצלו ביני עמודי באתרא דגרסי ומהרש"א כ' דמ"ש אין תפיל' ש"א וכו' היינו לאפוקי ביתו אבל אה"ן דבאתרא דגרסי עדיף ע"ש ואחמה"ר אין הלשון סובל כן דקאמר אין תפיל' ש"א נשמעת משמע דאינה נשמעת בשום מקום אלא בבה"כ ולדידי חזי לי דקא מפלגי הני תנאי בהא דתדיר ומקודש דהנה ידוע דבה"כ מקודש מבית המדרש דבה"כ אין מוכרין אותו ואין סותרין אלא א"כ בונין וכיוצא לכל חוקותיו ולכל משפטיו אבל בבית המדרש לא מצינו כלל מכל דינים אלו נמצא דבה"כ מקודש מבית המדרש ובית המדרש תדיר מבית הכנסת שכל היום לומדין שם ואפיל' אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה עמו וא"כ ר"א ור"א ס"ל דכיון דבעיין לא איפשי' תדיר ומקודש הי מנייהו עדיף והם כבר היו יושבי' כל היום וכל הלילה בבית המדרש וא"כ איכא משום אין מעבירין על המצות ואמטו"ל היו מתפללין ביני עמודי דאף אי נימא דמקודש עדיף הכא דאיכא אין מעבירין על המצות תדיר עדיף כמ"ש הגאון ז"ל.

אך כ"ז הוא משום דס"ל דבה"כ הוי מקודש לבד ולא תדיר ואין השכינה מצויה שם אלא בשעת תפיל' דוקא אבל אבא בנימן ס"ל דבה"כ הוי תדיר ומקודש שהשכינה מצויה שם אפיל' שלא בשעת תפילה וא"כ תדיר ומקודש פשי' דעדיף מתדיר לחוד וע"ז דאין תפיל' ש"א נשמעת אלא בבה"כ וז"ש אביי מנין שהקב"ה מצוי בבה"כ אמילתיה דאבא בנימין קאי והוא נותן טעם למאי דקאמר דאין תפיל' ש"א נשמעת אלא בבה"כ דט' הוי משום שהקב"ה מצוי שם והוי תדיר ומקודש ועדיף מבית המדרש דתדיר וכ"ת דהא דהקב"ה מצוי בבה"כ היינו בשעת תפילה דוקא וא"כ הוי מצוי ממש ואמרי' בגמ' דשלמי' לגבי חטאת ואשם לא מקרי תדיר לז"א דהא ליתא דמ"ש שהקב"ה מצוי היינו אפיל' שלא בשעת תפיל' דאי בשעת תפיל' ת"ל דעשרה שמתפללין שכינה עמהם שנא' אלדי'ם נצב בעדת אל וא"כ בלאו הכי קדמה שכינה ואתיא אל"ו דמ"ש שהקב"ה מצוי בבה"כ מקרא דעדת אל בית מועד שלו כמ"ש רש"י היינו מצוי אפיל' שלא בשעת תפיל' והוי מצוי הרבה ומקרי תדיר כמ"ש מילה לגבי פסח תדירה היא שהוא מצוי הרבה וא"כ הוי בה"כ תדיר ומקודש ועדיף מבה"מ דתדיר לחוד וע"ז אמר דאין תפיל' ש"א נשמעת אלא בבה"כ ודו"ק: שם ומנין לב' שיושבין ועוסקין בתורה ששכינה עמהם שנא' אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וגו' מאי ולחושבי שמו אלא חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה וכו' יל"ד במ"ש מאי ולחושבי שמו דמשמע שנרגש איזה קושיא וקאמר מאי ולחושבי שמו מדהוה ליה לסיים הברייתא ולומר ומנין אפיל' אחד וכו' ובתר הכי הו"ל לומר ולחושבי שמו חשב אדם וכו' ומדקאמר מאי ולחושבי שמו משמע שנרגש איזה קושי' ונר' דהנה לפום מסקנא דש"ס ב' שיושבי' ועוסקי' בתורה מכתבן מלייהו בס' הזכרונות דבקרא דאז נדברו כתיב ביה ויכתב בס' הזכרון אבל חד לא מכתבן מליה ונר' לי הט' דאמרי' בברכות ד' ס"ג מאי דכתיב חרב אל הבדים ונאלו חרב אל שונאיהם של

ת"ח שיושבי' בד בבד ועוסקים בתורה ולא עוד אלא שמתפשין ונר' לי הט' לפי שהלומד יחידי הוא לומד במחשבה ואינו מוציא בפיו ואמרי' בעירובין ד' נ"ד פתח פומך ותני כי היכי דתתקיים בידך ושם תלמיד אחד הוה לפני ר"א שהיה שונה בלחש ושכח תלמודו ואמרי' בגמרא כל השוכח דבר אחד ממשנתו חייב מיתה נמצא הלומד יחידי שאינו מוציא בפיו תלמודו משתכח וחייב מיתה וע"ז אמר חרב אל הבדים ומעתה זה יהיה הט' דתרי מכתבן מלייהו לפי שמוציאין בפה ומלאך היושב וכותב זכותיהן של ישראל כותב אותו בספר הזכרונות אבל חד שהוא לומד במחשבה והמלאכים אינם יודעים מה שבלב האדם וע"כ לא מכתבן מליה בס' הזכרו' ומעתה הוק' לו לבעל המאמר במ"ש דב' שיושבי' ועוסקי' בתורה מכתבן מלייהו וחד לא דהא בקרא דב' דאז נדברו כתיב ביה ויכתב בס' זכרון ליראי ה' ולחושבי שמו ומשמע לחושבי שמו אפי' אותם הלומדי' במחשבה שלומדים יחד יכתב בס' הזכרונות וז"ש מאי ולחושבי שמו דהשתא דאמרת דחד לא מכתבן מליה מאי דרשת ביה בקרא דולחושבי שמו וע"ז קאמר חשב אדם וכו' ודו"ק: דף ו' ע"ב אמר רב הונא כל המתפלל אחורי בה"כ נקרא רשע וכו' אמר אביי לא אמרן אלא דלא מהדר אפיה לבי כנישתא אבל מהדר אפיה לבי כנישתא לית לן בה כ' רש"י והא דרב הונא מוקי לה אביי בדלא מהדר אפיה לבי כנישתא ע"כ לא ידעתי מה בא רש"י לחדש דכ'ל קור'א במדב"ר ישר יחזה דאביי מוקי להא דרב הונא בדלא מהדר אפיה דקאמר עלה לא שנו אלא.

(אה"נ ס"ט ע' להצל"ח מה שתי' בזה בטו"ט ודעת ע"ש): שם אמר ר' חלבו אמר ר"ה כל שיודע בחבירו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום כ' מהרש"א אבל אם אין רגיל ליתן לו לא יקדים לו דשמא לא יחזיר ונקר' גזלן ומיהו בס"פ הנזיקין קאמר דרב חסדא הוה מקדים שלמא אפי' לכותי וכו' ועוד שמעתי בזה דלפי שד"א למשיב לכפול שלום וכיון דאין כופלין שלום לכותי כמ"ש התם היה ר"ח מקדים לו שלום ואילו היה הכותי מקדים לו שלום היה ר"ח צריך לכפול לו עכ"ד ואנכי העירותיהו הערה קטנה על מהרש"א ז"ל שמדברי הטור ביו"ד סי' קמ"ח נראה שהבין כן בפשט הסוגיא דנזיקין שכ' אסור לכפול שלום לכותי לפיכך טוב להקדים לו שלום כדי שלא יתחיל הגוי ויצטרך לכפול לו והב"י לא כ' שהיא סברת עצמו ועצה טובה אלא כ' ברייתא בפ' הנזקין נר' שהבין כן מפשט הסוגיא דעמ"ש בש"ס ואין כופלין שלום לגוי קאמר ר"ח הוה מקדים להו שלמא והיינו כדי שלא יקדים הכותי ור"ח בעמוד והחזיר קאי אמור רבנן בכפילא ואיסו' איכא והגאון ז"ל כתב כן לשמע אוזן ולא זכר שר דברי הטור אלו: דף ז' ע"א ואל זועם בכל יום וכו' ואין כל בריה יכולה לכונן אותה שעה חוץ מבלעם הרשע וכו' מאי למען דעת צדקות אמר ר"א אמר להן הקב"ה לישראל דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע.

יל"ד במ"ש למען דעת צדקות ה' דמשמע דאדלעיל קאי אמ"ש שהקב"ה כועס ק' מאי למען דעת צדקות ה' ובלא"ה הוה ניחא מאי דקאמר למען דעת צדקות ה' ועוד יל"ד מאי פריך אפי' בלאו דרשא זו אתי שפיר למען דעת צדקות ה' שאמר לבלעם לא תאור את העם. ונלע"ד דכפשט הכתוב נוכל לומר דודאי צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שאמר לבלעם לא תאור את העם ואע"ג דמצד הסברא מה צורך לציווי זה שהרי הקב"ה כמה יגיעות יגע עם ישראל עד שהוציאם ממצרים וקראם עמו ונחלתו מהיכ' תיתי בלעם חגירא יבא לקללם ושיתקיים קללתו זה לא יאמן כי יסופר וא"כ לא היה צריך הקב"ה אפי' לציווי זה ומדחזינן שהקב"ה אעפ"י כן נזדרז לצוות לזה הרשע שלא יקלל זהו אהבה יתירה וחביבה נודעת שעל צד היותר רחוק שמא ח"ו דבריו יעשו פירות ציוה לו לא תאור את העם וא"כ זהו למען דעת צדקות ה' אבל השתא דאמר דהקב"ה כועס בכל

יום והמקלל באותה שעה מתקיים ובלעם היה יודע לכוין אותה שעה א"כ פשי' דמוכרח הקב"ה לצוות את בלעם לא תאור את העם כיון דברי היזיקא וידוע שדבריו יעשו פירות ואם ח"ו הקב"ה יעשה כליה בישראל מגרעות נתן ח"ו פן יאמרו אוה"ע מבלתי יכולת ה' וא"כ הוכרח הקב"ה לצוות לבלעם לא תאור את העם וא"כ לא תחשב לו לצדקה וק' מאי למען צדקות ה' וזהו דקאמר הש"ס מאי למען דעת צדקות ה' הכונה בשלמא בלא דרשא זו שהקב"ה כועס בכל יום ושבועם היה יודע א"ש למען דעת צדקות ה' כמש"ל שעל צד היותר רחוק שמא יעשו דבריו פירות ציוה לו וזהו צדקה וחיבה יתירה נודעת אבל השתא דאמרת שהקב"ה כועס בכל יום ובלעם היה יודע לכוין אותה שעה ק' מאי למען דעת וכו' שהרי הקב"ה הוכרח לצוות לו וע"ז קאמר ר"א ראו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי הכונה כמש"ל דאף שכבר ציוה הקב"ה לא תאור את העם אפי"ה על צד היותר רחוק שמא בלעם יעבור על ציוויו ויקלל לא כעס וזהו ג"כ חיי"ן שעל צד היותר רחוק לא כעס ודו"ק: שם השתא דעת בהמתו לא הוה ידע וכו' אלא שהיה יודע לכוין אותה שעה וכו' והיינו דקאמר ליה בלעם לבלק מה אקוב לא קבה אל ומה אזעום לא זעם ה' מלמד שכל אותם הימים לא זעם ש"מ דמנא ידע בלעם שהקב"ה לא זעם באותם הימים דהא אמרי' דהא דהוה ידע לכוין אות' השעה לא מחכמה דאית ביה דהיה יודע דעת עליון אלא שע"י איזה סגולה היה יודע לכוין אותה שעה וא"כ מנא ידע שהקב"ה לא כעס באותם הימים ואין לומר שקילל ולא עשה רועם ומינה הוכרח לומר שהקב"ה לא כעס שהרי אי' במדרשו' שבלעם לא קילל כלל וכמ"ש רש"י בפירוש החומש.

ולע"ד נראה לישב שהרי בלעם היה רוצה להזכיר עונותיהם של ישראל וכמ"ש רש"י ע"פ לכה נא אקחך אל מקום אחר ובא הקב"ה וסתם פיו והיה מלמד סניגוריא וא"כ מכאן מוכח שלא כעס שאילו כעס ודאי בלעם שהיה רוצ' לקללם וללמד עליהם קטיגוריא היה עושה זה בשעת כעסו של הקב"ה ואם היה כועס לא היה סוטר על פיו להזכיר זכיותיהם אל"ו מכאן מוכח שלא כעס כל אותן הימים: אמנם יל"ד דלמה הוצרך הקב"ה לומר לבלעם לא תאור את העם כיון שלא היה כועס באותן הימים ואפשר דתחילה ציוה לו הקב"ה לא תאור את העם והיה בדעתו לכעוס ככל הימים ואח"ך חשש פן ואולי בלעם הרשע יעבור על ציוויו ויקללם בשעת הכעס אעפ"י שאח"ך יפרע ממנו על כי עבר אמימריה דרחמנא מ"מ מאי דהוה הוה וע"ז לא כעס ויתכן שזהו מ"ש דעו כמה צדקות עשיתי עמכם ולא קחשיב אלא שלא כעס אמנם ניחא עפ"י הנ"ל שהם ב' צדקות חדא שציוה לו בראשית מאמר לא תאור את העם וזו לא הוכרח הש"ס לפרשו דמקרא מלא הוא ועוד ב' שלא כעסתי: דף י"ט ע"א אם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שמא עשה תשו' שמא ס"ד אלא אימא ודאי עשה תשו'.

להבין במאי קמפלגי הס"ד עם המסקנא אפשר במ"ש ריש פ' ואלו נדרים על מ"ש במש' אם ארחץ ואם לא ארחץ דת"ק אמר יפר ור"י אמר לא יפר במאי קמפלגי מ"ס נוול דחד יומא לא הוי נוול ומ"ס הוי נוול ופריך הש"ס על אוקמתא זו ודחי ליה ומוקי לה במידי אחרנא ולכ"ע נוול דחד יומא הוי נוול והשתא הס"ד ס"ל דפלוגתייהו בהכי כדקס"ד הש"ס התם לזה אמר אל תהרהר אחריו ביום שמא חשש לס' ר"י דנוול דחד יומא הוי נוול ועשה תשו' וע"ז אמר שמא ס"ד והלא לכ"ע הוי נוול וכדמסיק הש"ס התם וא"כ ודאי עשה תשו' ודו"ק: דה כ"ח ע"א בו ביום עמד יהודה גר עמוני וכו' והלא כבר עלה סנחריב ובלבל את העול' וכל דפריש מרובא פריש כתב רש"י בעין יעקב וכל דפריש ועמון לאו רובא דעלמא הוא ולא היה סבור שסנחריב בבלה דברי רש"י תמוהים ושמעתי אומרים דכונתו להקשות על יהודה גר עמוני דוכי לא ידע

פסוק דלא יבא עמוני ומה שואל מה אם לבא בקהל ואם היה יודע שבא סנחריב ובלבל את העולם א"כ ודאי מותר ומה לו לשאול לזה פ"י רש"י שלא היה יודע שסנחריב בבלם ר"ל שהוא יודע הפסוק ויודע שסנחריב בבלם אבל לא ידע אם ג"כ בבל את עמון או לא ע"כ שמעתי ודחוק.

ולעד"נ שכיון רש"י למ"ש התו' ביבמו' ד' ע"ו שהיק' על סו' זו דסנחריב לא בבל את עמון אלא נבוכדנצר בבלם ות"י דודאי נבוכדנצר בבלם ולא סנחריב אבל לפי שסנחריב התחיל בבלבול נקרא על שמו ע"ש וז"ש ולא היה סבור שסנחריב בבלם כי הוא היודע ודאי שנ"נ בבלם אבל נקרא על שמו: מס' פסחים דף צ"א ע"ב ואלא חטאו ישא האיש ההוא למעוטי מאי למעוטי קטן מכרתי.

היק' התוס' היכן מצינו שחייב קטן במצות וי"ל דאצטריך לקטן שהגדיל בין ב' פסחים. מכאן יש סעד למ"ש הר' חות יאיר בהשמטו' דרס"ג דהא דאמרי' דפחות מן' עשרים אין מענישי' בדין שמים הי"ד בדבר שאינו מפורש בתורה האזהרה ואתי מסבר' דאסיר אבל דבר שאזהרתו מפורש בתורה מענישי' עש"ב הנה מסוגיא זאת היא ראייה חותכת דאצטריך קרא למעט קטן מכרת אבל כשהגדיל חייב וקטן הוא פחות מן' י"ג הרי משמע כדברי הר' ז"ל דכיון שהכרת מפורש בתורה חייב והתימה שלא נסתייע מסוגיא זאת.

וחזיתיה למופתהדור והדרו הרב חיד"א ז"ל בס' הבהיר יעיר אוזן מער' הבי"ת אות ל"ד הביא דברי הר' חו"י הנז"ל ותמה עליו דבירושלמי משמע דאין ב"ד של מעלה עונשין וכורתין פחות מן' ד' ע"ש ואהמח"ר לא ידעתי מאי קמתמה מהירוש' דאדרבא תיסייעיה מתלמודא דידן דמשמע כדבריו.

ושו"ר להגאון חכם צבי בתשו' סי' מ"ט שכ' דהא דאמרי' דל ד' דלא ענשת הם דברי אגדה ואין למדין ממנה ונסתייע מסו' זו דפסחים ומהתימה על גאון עוזינו הרב חיד"א שלא זכר שר סוגיא זו: מס' ביצה דף ב' ע"ב אדמפלגי בביצה ליפלגו בתרנגולת ומשני להודיעך כחן דב"ש דבנולד שרי וליפלגו בתרנגולת ולהודיעך כחן דב"ה דבמוקצה אסרי וכ"ת כחא דהיתירא עדיף וליפלגו בתרוייהו וכו' מפורש יוצא מסוגי' זו דאמרי' כחא דהיתירא עדיף דב"ש אף דלית הילכתא כוותייהו אשמועינן חידושא אליביה ועיין תוס' עירובין דף ע"ב ע"ב ד"ה כחא דהיתירא וכן מתבאר עוד מסו' דגטין ד' מ"א ע"ב בפלוגתא דרבנן ור' במשחרר חצי עבדו והיק' וליפלגו בכסף ולהודיעך כחן דרבנן ות"י כחא דהיתירא עדיף אע"ג דיחיד ורבים הלכה כרבים וכן פ' כל הפוסקי' כרבנן וכן מתבאר עוד מסוגיא דקידושין ד' ס' בפלוגתא דרבנן ור' גבי הרי זה גיטך מהיום ולאחר מיתה ע"ש מתבאר היטב דאמרי' כחא דהיתירא עדיף ליה אע"ג דהוי דלא כהילכתא ולא אמרי' כחא דהילכתא עדיף ולישמועינן כחא דאיסו' כיון דהוי הילכתא.

כי מן הבאר' מה מאד אני תמיה על הרב יבין שמועה כלל מ"ה דכ"א ע"ב שהביא דברי התוס' דמ"ק ד"ב ע"ב שכ' כחו דר"מ דמיקל וא"ת וליתני שלא יצאו בתחיל' ולהודיעך כחו דר"י דמחמיר כחא דהיתיר' עדיף ע"כ ותמה עליהם דמה באו לחדש דמי לא ידע בכ"ז ובכמה מקומות אומר בש"ס כחא דהיתירא עדיף וכ' דהתוס' באו לחדש חידוש גדול והוא דכיון דקי"ל ר"מ ור"י ה' כר"י א"כ ליתני שלא יצאו בתחיל' להודיעך כחו דר"י דהילכתא כותיה וכו' וחידשו דכחא דהיתירא עדיף אע"ג דלית הילכתא הכי עדיף טפי מכחא דאיסו' והילכתא ע"ש.

והדבר מתמיה שכ' זהתוס' באו לחדש כלל גדול והדבר מפורש בהנך סוגיי דכתיבנא והיותר תימה דסוגיא דקידו' פלוגתא דר' ורבנן בהרי זה גיטך הביאה הר' הליכות עולם שם ועלה קאי הרב ז"ל ומה שחי' התוס' הרי הוא מפורש בסוגיא שם ולא ידענא מה אידון ביה. וע' בס' חוקי חיים הנד"מ בליקוטיו על מס' ברכות ד' ס' שתמה על הרב יבין שמועה ז"ל מסו' דברכות ד"ס והוא לא ראה סוגי' דקידושין שהביא הר' הליכות עולם באותו פרק והרב יבין שמועה לא העלה אותה בזכור'ו וכ' זהתוס' אשמועי' חידוש גדול והוא פלא.

וסבור הייתי להעמיס בדברי הרב ז"ל שרצה לומר בכונת התוס' דהוק' להם דאמאי לא היק' בש"ס דליתני מעין שלא יצא בתחי' להודיעך כחו דר"י דהילכתא כותיה והיה לו להש"ס לשנויי כחא דהיתירא עדיף ולאשמועי' הך חי' דאפי' לגבי מאן דלית הילכתא כותיה אמרי' כחא דהיתירא עדיף ואמאי שתיק הש"ס מלאשמועינן האי חי' וע"ז תי' התוס' דהא נמי פשיט ליה לש"ס דאמרינן כחא דהית' עדיף אף אליבא דמאן דלית הילכת' דידוע זה מאות' הסוגיאנא' שכ' לעיל ואמטו"ל מסתם סתומי ולא פירש כי דבר פשוט הוא.

זה היה נר' להעמיס בכונת הר' אלא שאין לשונו סובל פי' זה ודו"ק: מס' יומא דף ל"ה ע"ב במעשה דהילל הזקן אותו היום ערב שבת היה הרחיצוהו וסכוהו והושיבוהו כנגד המדורה אמרו ראוי זה לחלל עליו את השבת. יל"ד מאי ראוי זה אפי' על פחות שבישראל מחללין עליו את השבת דהלכה רווחת פיקוח נפש דוחה את השבת ועוד היה ראוי שיאמרו זה קודם שיחללו את השבת להודיע לכל בני הישיב' דדינא הכי דפיקוח נפש דוחה את השבת אבל אחר מעשה שהרחיצוהו וסכוהו מה צורך לומר ראוי זה וכו'.

ונר' עפ"י מ"ש רז"ל טעם דפיקוח נפש דוחה שבת דמוטב שיחלל שבת אחד ולא יחלל שבתות הרבה והר' הגדול עיר וקדיש כמוהר"ח ה' עטר זלה"ה פי' בזה כונת הכתוב ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת הכונה אימתי אמרתי לך לשמור איש ישר' אפי' בערך כבוד שבת דוקא לעשות פי' באדם שישנו בגדר עמוד לעשות אבל מי שודאי לא יקום ולא יגיע לשבת לשומרו הגם שרפואות אלו יועילו לשעות או לימים לא יחללו עליו שבת עכ"ל.

והשתא זהו שאמרו ראוי זה לחלל עליו את השבת ר"ל אפי' אי בקיאנן בגויה כי אחרי הרחיצה והסיכה תיכף ומיד ימות ולא יקיים שבתו' אחר' וא"כ נמצא זה חילול שבת ממש אפ"ה ראוי לנו לעשות על אדם כזה אחר שהמית עצמו על כבוד התור' כדי לשמוע דברי אלדי'ם חיים מפי שמעי' ואבטליון ודו"ק: מס' סוכה דף ב' ע"א מתני'.

סוכה שהיא גבוהה. דע שמלת סוכה נופל' על כל דבר המפסיק בין מלמע' בין מן הדפנות כ"כ רד"ק בס' השרשים באות סכך מלמעל' בסוכות תשבו ויחמוס כגן סוכו כי יצפנני בסוכו ואת מסך הפתח דמלכים ב' הענין הזה רובו ענין סיכוך למעלה ויש שהוא ענין מחיצה ומגן והבדל בין דבר לדבר כמו וסכות על הארון את הפרוכת ויסך על ארון העדות כי לא היה הפרוכת על העדות אלא סמוך לו מבדיל בינו ובין אהל מועד וכן פרוכת המסך ואת מסך הפתח עכ"ד וכן כ' רש"י בפ"ה על התורה פ' ויקהל ע"פ ואת פרוכת המסך כל דבר המגן בין מלמעלה בין מכנגד קרוי מסך וסכך וכן שכת בעדו הנני שך את דרכך עכ"ל וכ"כ הריטב"א בסוגיאן הסכך הוא הנקרא סוכה בכאן וברב המקומות אבל פעמים שנקרא סוכה הסכך והדפנות ע"כ וע' מה שאכתוב לקמן בע"ה ע"ד רש"י דמתני' ד"ה ושחמתה ומ"ש לקמן בע"ה ד' ז' ע"ב בפלוגתא דר' יאשיה ורבנן ע"ש: למעלה מך' אמה.

כ' הריטב"א ז"ל אסיקנא בפ"ק דעירובין חלל סוכה תנן חלל מבוי תנן למימרא דאינה פסולה עד שיהא בחללה של סוכה יותר מ' ולהכי נקט לישנא דלמעלה מ' עכ"ל דבריו צריכים ביאור דהתם בעירובין בעי תלמודא מקצת קורה למעלה מ' ומקצתה למטה מ' מקצת סכך וכו' מהו וכונת הבעיין מי נימא דבעינן חודו החיצון של הסכך שלא יהא למעלה מעשרים וכן חוד החיצון העליון של קורה וא"כ כשמקצתו למעלה מ' פסול שהרי חודו החיצון למעלה מ' או נימ' דעיקר הקפידה הוא על חודו הפנימי של הסכך שלא יהא למעלה מעשרים אבל אם עובי הסכך או הקורה הוא למעלה מ' לית לן בה וא"כ כשמקצת סכך בתוך ' שרי שהרי חודו הפנימי הוא למטה מ' ואין בחלל הסוכה יותר מ' וקאמר רבא דשרי דחלל סוכה תנן וחלל מבוי תנן כפרש"י דאותן ' אמה ששנינו גבי סוכה ומבוי אחללה קאי ומייתי על זה ראייה מברייתא דקתני יותר מפתחו של היכל והיכל חללו '.

והשתא מה הוכח יוכיח הריטב"א ז"ל מדקתני שהוא גבוה מ' אמה הא אכתי יש להסתפק אי קאי אחודו החיצון או הפנימי. ואפשר שכונת הרב ז"ל לישב יתור לשון דמלת למעלה דהיה די שיאמר שהיא גבוהה מ' כי היכי דקתני התם בברייתא גבי מבוי שהוא גבוה מ' אמה ולא קתני למעלה אלא דרצה רבינו הקדוש לרמוז לנו דין זה דחלל סוכה תנן ור"ל גבוהה מ' אמה ולמעלה ר"ל ב' גבהות עובי הסכך למעלה מ' וגם חללה למעלה אזי פסולה אבל אי ליכא אלא גובה אחד דהיינו עובי הסכך הוא למעלה מ' וחללה ' שרי והא ודאי אין כונת הריטב"א ז"ל לומר שזה הכרח גמור דא"כ ק' לפשוט התם מגופא דמתניתין ול"ל לאתויי ברייתא דכפתחו של היכל אבל האמת דאין זה הכרח גמור ואי מהא לא אירייה דכן דרך המשניות לומר גבוה למעלה ועוד אדתידוק הכי דוק לאידך גיסא ואימא הכי סוכה שהיא גבוהה למעלה ר"ל חודו החיצון שהוא כלפי מעלה שהוא גבוה מ' פסולה אף דחללו למטה מעשרים אלא כונת הרב ז"ל לומר דביתר דשמעינן לה מברייתא דפתחו של היכל דהדין דין אמת דחלל סוכה תנן יכולין אנו לומר שרבינו הקדוש זיע"א רמז לנו דין זה בתיבת למעלה ודו"ק.

ושו"ר בהר"ן ז"ל שכ' כדברי הריטב"א אלו ובאו דבריו מבוארים יותר נוטים אל הפי' שכתבתי ע"ש: שם גמ' תנן התם מבוי שהוא גבוה מ' אמה וכו'. כ' הריטב"א ז"ל וז"ל והא דלא קתני התם למעלה מ' כדקתני גבי סוכה אע"ג דשוו בדיניהו וכו' נר' שהריטב"א ז"ל לא היה גורס במתני' דמבוי למעלה אבל גירסתינו מבוי שהוא גבוה למעלה מ' אמה כי סוגיין.

עוד כ' בסו"ד והא דלא קתני מבוי שהוא גבוה עשרים וקתני מ' לאשמועינן דחלל מבוי תנן וכאילו קתני שהוא גבוה יותר מ' מ"ר נ"ר עכ"ד כאן כ' הרב דמיתורא דמ"ם דמעשרים שמעי' להך דינא דחלל מבוי תנן ואילו הרב ז"ל כ' במתניתין כפי מה שפי' דבריו לעיל דמיתורא דלמעלה שמעי' להך דינ' דחלל סוכה ולא מתיבת מעשרים.

ונר' פשוט דהכא הרב ז"ל כבר הקדים וכתב דמבוי תנן ולא קורת מבוי וא"כ אחללו מיירי מתני' וכיון דבחללו מיירי דייק שפיר דהול"ל מבוי שהוא גבוה ' דהיינו החלל גבוה ' א"כ ודאי הקור' למעל' מ' וע"כ ימעט אל"ו מדנקט מ' ילפינן שפיר דחלל מבוי תנן וכאילו אמר יותר מעשרים לא כן במתני' דמיירי על גוף הסכך ולא על החלל לא מצית לדיוקי דנימא סוכה שהיא גבוהה ' ימעט אם באמת לאו חלל סוכה תנן דק' למה ימעט והלא ' כשר והוא שיעורו וע"כ מוכרח לומר גבוה מעשרים אלא דעדיין לא ידענא אי חודו החיצון הוא הגבוה או חודו הפנימי ע"ז באה מלת למעלה לאורויי דחלל סוכה תנן כמ"ש במתניתין ודוק היטב וע' בס' קדשי דוד

למהר"ד חסאן אשר בס' מכתם לדוד על תוס' דסוגיין ד"ה אמר רבה ומ"ש שם אה"ב וכו' ע"ש בסו"ד ולא דק: שם מ"ש גבי סוכה דתני פסולה ומ"ש גבי מבוי דתני תקנתא ק' לפי מ"ש הטור בס' תרל"ג דלמעט הסוכה בתבן אפי' לא ביטלו בפ' אלא שאנו יודעים שאינו צריך לו הוי מיעוט דפ' כר"י ודלא כרבנן דלקמן ד' ד' ריש ע"א דלרבנן אף בתבן ועפר סתם בעי ביטול ועיין בב"י ובבד"ה שתמה על הטור דשבק רבנן ופ' כר"י וע' ב"ח ומה שיש לעמוד על דבריו אכתוב שם בע"ה איך שיהיה לפי דברי הטור ז"ל דבתבן סתמא הוי מיעוט ואפי' בלא ביטול מאי פריך תלמודא מ"ש גבי סוכה וכו' אימא דמתניתין דמבוי מיירי בשבת עצמו ואית ליה תקנתא דימעט ומתניתין דסוכה מיירי ביו"ט דודאי אסור למעטו.

והענין דמבואר בסוגיא דעירובין ד' ק"ד ע"א עלה דמתני' דבוזקין מלח ע"ג הכבש דפריך במקדש אין במדינה לא ורמינהי חצר שנתקלקלה בימות הגשמים מביא תבן ומרדה בה שאני תבן דלא מבטל ליה מבואר מהסו' ומפרש"י דאי מבטל ליה אסו' משום בונה דאיכא משום אשוויי גומות אבל סתם תבן וס' עפר דחזי למאכל בהמה או לטיט לא מבטל ליה ושרי וע' בא"ח סי' שי"ג ס' יו"ד ובמ"א ודו"ק ועיין מג"א סי' תרל"ג ס"ק ד'.

ולקמן גבי הדס בד' ל"ג ע"ב דאין ממעטין ביו"ט דמתקן מנא וא"כ קשה מאי פריך נימא דגבי מבוי כיון דמדאורייתא הוי רה"י ורבנן הוא דאצרכוהו לחי וקור' א"כ ימעט בשבת ע"י תבן אם אינו צריך לו כיון דבסתם תבן הוי מיעוט לדעת הטור ז"ל אף בלא ביטול וכיון דלא מבטל ליה ליכא משום בנין וגם משום מתקן מנא ליכא כיון דמדאורייתא חזי לטלטולי ביה לא כן גבי סוכה תני פסולה דביו"ט איירי דלא מצי לבטולה אפי' בתבן דכיון דמדאורייתא פסולה הוי מתקן מנא.

ואין לומר גבי מבוי אע"ג דמדאורייתא כשירה כיון דמדרבנן פסו' וחכמים אסרוהו הו"ל מתקן מנא הא ליתא דהא אמרי' לקמן ד' כ"ג גבי סוכה ע"ג גמל כשירה מתני' ר"מ היא וס"ל דאע"ג דמדרבנן לא חזיא מ"מ מחזא חזיא ושפיר קרינן ביה סוכה הראויה לשבעה ה"ן ס' מתני' היא ור"מ היא וכיון דמדאורייתא שרי לטלטולי ביה לא מקרי מתקן מנא וע' בהר' משל"ם פ"ז דתרומות ופ"א דנערה בתולה ולהרב מח"א ה' קנין ד' יו"ד עמדו בפרט זה וכמה סוגיאות המנגדות זו לזו ועיין שורשי הים ח"א ד' קס"א ע"א ב' ג' ודו"ק: שם מ"ש וכו' היק' בס' דברי נב"א בחי' עירובין וז"ל יל"ד דילמא באמת כן אם עשו סוכה למעלה מך' לא יועיל שום תקון עד שיסתור משום שעשוי סוכת קבע וי"ל כי הוא האמת והמקשן לא פריך רק על הכא דלא תני פסולה ולהכי פרש"י דתני ימעט ולא תנא פסול לומר דלא פריך אלא על הכא דהתם אצטרך למתני פסולה משום דאיכא למטעי אך הכא הו"ל כמו התם ובזה אין מקום לקו' התוס' כי המקשן ידע כל אלה ואפ"ה פריך על ההיא דהכא וכ' עוד על תי' התלמוד סוכה דאורייתא תני פסולה צ"ע למאי הוצרך את זה כי כבר ידע המקשן דהוצרך התם למתני פסולה א"כ לא היה צ"ל אלא מבוי דרבנן תני תקנתא ועל מקשה נמי ק' מלשונו משמע דהיה יכול למתני תקנתא אלא דשייך פסולה והמקשן אמר כי התם לא הוה יכול למתני עכ"ד.

ולא דק כלל מ"ש דהכא אמבוי דוק' פריך ליתא דאתרוייהו פריך ובפ' כ' כן הריטב"א בחי' לעירובין ובאמת לא ידעתי מה יפרש בכונת הש"ס דקאמר ואבע"א דאורייתא נמי תני תקנתא ולפי דבריו אין תקנה כיון דעשוי בפ' אבל האמת דיסודו של הרב רעוע דליכא בזה משום תעשה ולא מן העשוי ובפ' איתמר בש"ס ד' ד' דממעט חללה בתבן או בעפר וכשירה וכן פ' כל הפוס' הרי דאינו צריך שיסתור סוכתו ועיין בהג"א פ' מור"ם סי' תרכ"ו ס"ב דלא אמרי' תעשה ולא

מן העשוי אלא כשהפיסול הוא בסכך עצמו ולא כשדבר אחר גורם הפסלות וע' להתוס' לקמן ד' ח' ע"ב ד"ה הא קא מצטרף שכ' דלא מקרי סכך פסול משום גובה כ' אמה ועיין פני יהושע כאן ומדוקדק בזה דברי רש"י שם בעירובין ד"ה תני פסולה וכו' ואע"ג דמהני בה תקנתאוכו' דלכאורה דברים אלו מיותרים אבל נר' דרש"י נשמר מזה דלא תימא דבאמת לא מהני תקנתא משום תעשה וכו' וא"כ לא פריך מידי בש"פ לזה אמר אע"ג וכו' ודו"ק.

באופן דיסודו של הרב נופל ועיין עוד לו מ"ש על דברי התוס' ביסוד זה ואינו מחוור כלל: שם ר"ז אמר מהכא וסוכה תהיה לצל וכו' עד כ' אדם יושב וכו' למעלה מך' אין אדם יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות. ק' וישב בצל דפנות ומה איכפת והלא סוכה כתוב בתורה וכבר כ' לעיל במתני' דמלת סוכה בתורה נאמר על סכך ועל דפנות וי"ל דאפשר דר"ז ס"ל כרבנן דר' יאשיה לקמן ד' ז' ע"ב דאין קרוי סוכה אלא דבר המאהיל והיינו סכך ע"ש וכי עביד בש"ס צריכותא כר"ז לא אמרי וכו' ההוא לימות המשיח ה"ה דהוה מצוי למימר כר"ז לא אמרי משום דס"ל כר' יאשיה אלא דניחא ליה לתלמודא לשנויי ההוא לימות המשיח וכולהו כרבנן ס"ל.

א"נ י"ל והוא האמת דודאי לשון סוכה הוא על כל דבר המגן ודפנות וסכך כולהו לשון סוכה ואמנם בעינן שישב בצל כולם בצל דפנות ובצל סכך וכשהוא גבוה מך' אמה אה"ן שהוא יושב בצל דפנות אבל הא מיהא אינו יושב בצל סכך ואנן תרוייהו בעינן וזה מדוייק בלשון הש"ס דקאמר למעלה מך' אין אדם יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות דבקיצור הול"ל למעלה מך' יושב בצל דפנות ותו לא אלא דר"ל נהי דיושב בצל דפנות אבל הא מיהא אינו יושב בצל סכך ותרוייהו בעינן ועיין מ"ש לקמן בדברי רש"י ד"ה ושחמתה: שם אלא מעתה העושה סוכה בעשתרות קרנים וכו'.

כ' הריטב"א ז"ל וז"ל דקס"ד דבעינן שתהא סוכ' ראויה לעשות צל וכל שראויה לעשות צל אעפ"י שאינה עושה צל מחמת מניעת המקום אין בכך כלום ולא פסלינן לה אלא כשהעיכוב מחמת הסכך שאינו ראוי לצל כמו שהוא עכשיו היינו כל שהוא למעלה מך' וכו' והיינו דאמרינן התם דל עשתרות קרנים וכו' דבריו ז"ל מגומגמים דמ"ש דבעינן ראויה לעשות צל וכו' וכל שראויה וכו' אעפ"י שאינ' עושה מחמת מניעת המקום אין בכך כלום זהו לפום תי' דתלמוד' וכמו שסיים וכו' והיינו דאמרי' התם דל עשתרות קרנים וכו' ונ"ל שצ"ל בדברי הרב ולהוסיף מלת ודחי וכצ"ל דבעינן שתהא סוכה וכו' ולא פסלינן לה אלא כשהעיכוב מחמת הסכך שאינו ראוי לצל ודחי כמו שהוא עכשיו היינו כל שהוא למעלה מך' וכו' כן צריך להגיה ופי' דבריו כך הוא דהמקשן היק' אלא מעתה סוכה בעשתרות קרנים יהיה פסול ולא מצינו זה אל"ו מוכרח אתה לומר שכל שהסכך מצד עצמו ראוי לעשות צל אלא שדבר אחר גורם לו אין בכך כלום א"כ ה"ן הסכך מצד עוביו ראוי לצל אלא שהגבהות גרם לו א"כ צריך שיהיה כשר וע"ז כ' הרב ז"ל ודחי כמו שהוא עכשיו וכו' ר"ל שהדחיין דחה לו דאינו כמו שהבנת דהט' דכשר בעשתק"ר הוא משום שהסכך מצד עצמו ראוי לעשות צל לבד אלא בעינן דכמו שהוא עכשיו יהיה ראוי להצל למטה כשתסלק הדבר הגורם שלא לעשות צל כי התם דאי מדלית עשתק"ר יהיה הסכך כמו שהוא עכשיו ראוי לעשות צל בלי הורדה אבל הכא כי מסלקת דפנות אכתי לא יעשה הסכך צל מחמת גובהו ואנן בעינן שיהא הסכך ראוי לעשות צל כמו שהוא עכשיו במקומו מבלי שיעשו בסכך שום מעשה וזהו המשך דבריו ודחי כמו שהוא עכשיו היינו למעלה מך' וכו' ר"ל דבעינן שיהא ראוי לעשו' צל כמו שהוא עכשיו למעלה מך' וכי מסלקת דפנות מהכא ליכא צל סכך שאין הסכך

ראוי לעשות צל ור' יהודה מכשיר מכיון שראוי לעשות צל כשמשפילין אותו כדפרישנ' במתני' וכו' ר"ל דהדחיין אומ' להמקשן דמאי דס"ד דכיון דראוי לעשות צל מצד עוביו כשמשפילין אותו מיקרי ראוי להצל ודמי לעשתק"ר זהו טעמיה דר"י דמתני' אבל רבנן דפליגי עליה ס' דבעינן ראוי להצל במקומו ע"י סילוק דבר האחר המונעו והיינו דאמר' התם דל עשתר"ק וכו' שאילו היתה במקום שהחמה זורחת היה עושה צל וכו' ר"ל כמו שהוא עכשיו היה עושה צל אבל הכא דל דפנות ליכא צל סוכה כלומר שאין הסכך כמו שהוא עכשיו ראוי לעשות צל וכו' כנ"ל נכון בפ' דברי הר' ז"ל ודו"ק: שם ורבא אמר וכו' עד ד' אמה אדם עושה דירתו דירת עראי וכו' למעלה מך' אמה דירת קבע וכו' עיין להגאון בס' פני יהושע מה שהיק' ומה שפי' בכונת הש"ס עפ"י הירושלמי ותוכן דבריו דה"ק עד ד' אמה שיכול לעשו' ב' מחיצות והג' בצורת הפתח משום דכל למטה מד' קרוי פתח וזהו פי' דירת עראי דקאמר רבא אז כשירה אבל למעלה מך' דלא מצי מכשר לג' בצורת הפתח דהא למעלה מך' לא מקרי פתח לפי הירושלמי הנ"ל א"כ הוא מוכרח לעשות ג' מחיצות ואז הוא קבע דבשתיים כהלכתן וג' בצורת הפתח הוא עראי כמ"ש לקמן ד' ז' ע"ב אבל ג' מחיצות גמורות הוא קבע באופן דכונת הרב ז"ל לומר דקבע ועראי אינו תלוי בעובי המחיצות וקלישותן אלא ב' מחיצו' והג' בצורת פתח זהו עראי וג' מחיצות גמורות זהו קבע זהו כונת הרב ז"ל למעייין בהם דאי לאו הכי לא תי' כלום לקושיותיו שהיק'.

ואני עני הדעת אחמה"ר פי' זה לא שמיע לי כלומר לא ס"ל דאי הכי מאי האי דפריך ליה אביי אלא מעתה עשה מחיצות של ברזל ה"ן דלא הוי סוכה ומאי קו' אה"ן מחיצות של ברזל יכול לעשות ב' מחיצות והשלישית בצורת הפתח כי זה הוא עראי לדעת הרב והכי הוה ליה למיפרך אלא מעתה עשה ג' מחיצות שלימות ה"ן דלא הוי סוכה כיון דלדידך דירת עראי בעינן דהיינו ג' בצור' הפתח א"כ אם עשה ג' מחיצות שלימות אפי' למטה מך' יהיה פסול והוה א"ש תי' של רבא הכי קאמינא לך עד ד' אמה שאם ירצה לעשותה עראי דהיינו ג' בצורת פתח יכול לעשותה כי עביד ליה קבע נמי דהיינו ג' מחיצות גמורות כשר למעלה מך' שאינו יכול לעשותה עראי משום דלא מיקרי פתח כי עביד ליה עראי נמי פסו' דהא לאו פתח הוא ומה לו לאביי להזכיר מחיצות של ברזל אל"ו קושטא קאי דענין קבע ועראי אינו תלוי אלא בעובי המחיצות וקלישותם כפי' רש"י והקושיות שהיק' הרב ז"ל המעייין בדברי התוס' והר"ן יראה דלא קשו מידי.

ואעיקרא יש ליתן כנגד היסוד אשר בנה הרב ז"ל גם בפ' דברי הירוש' בפיסקא שקודם הקודמת המתחלת מנה"מ שהיק' על הירוש' שכ' דפלוגתייהו דרבנן ור"י הוא דמר יליף מפתחו של היכל ומר יליף מפתחו של אולם והיק' דנהי דבריש עירובין מוקי פלוגתייהו בהכי משום דקורת מבוי היתירא משום פתח אבל הכא מה שייך פתח ומכח זה פי' דלרבא דלקמן דבעי בשלישית צוה"פ א"כ שפיר ילפי מפתחו של היכל ושל אולם דכל למעלה מך' לא מקרי פתח פ"ש ולע"ד לא ראי זה כראי זה ואכתי ק' שאני מבוי דהיתירו הוא משום פתח וע"י הקורה נעשה פתח וכל שהוא למעלה משיעורו למר בדאית ליה ולמר כדאית ליה פרצה מיקרי ולא פתח אבל הכא בסוכה נהי דבעינן צורת פתח מ"מ יכול להיות צורת הפתח שלא יהיה נוגע בסכך וכשר במכ"ש מדפנות שאין מגיעות לסכך דכשר וכן פ' מרן סי' תר"ל דצורת הפתח אינו צריך שיהאנוגע בסכך וא"כ למה נפסול סוכת שהיא למעלה מך' משום שצורת הפתח אינו יכול לעשות דלא מיקרי פתח למעל' מך' והלא יכול לעשות צורת הפתח למטה מך' ואריך.

ולעיקר קו' הרב על הירוש' דאוקי פלוגתייהו בפתח נלע"ד דהכי קאמר מר יליף מפתחו של היכל דמצינו דעד ד' אמה אקרי פתח וטפי מהכי לא מקרי פתח אלא פרצה והי"ט דלא שלטא עינא וכל עובר עליו לא יראה הצורת פתח שהיא למעלה ויסבור שהיא פרצה ונמצא עיקר הט' משום דלא שלטא ביה עינא והוא הדין בסוכה פסולה משום דלא שלטא ביה עינא וכרבה דשמעתין ואע"ג דבתלמודא דידן בעירו' ד' ג' ע"א משמע דלמאן דיליף מפתחו של היכל לא הוי ט' משום היכירא ממ"ש שם ר"ן בר יצחק אמר בלא רב מתניית' אהדדי לא קשיין וכו' מ"מ הירוש' סבר הכין ובל"ה עדיפא מינה אקשי ליה דא"כ לר"י צריך שיכשיר עד ארבעי' דוקא כפתחו של אולם והא תני ר' חייא אפי' עד מ' וחמשים אמה ור"ל דתני ר"ח שר' יאודה מכשיר עד מ' וחמשים אמה וכן הוא בהדיא בתלמודא דידן בסוגיין בע"ב וכן תני בר קפרא עד מאה פי' שר' יהודה היה מכשיר עד מאה וע"ז עשו בירוש' אוקמ' אחריתי דר' יהוד' כדעת' ורבנן כדעתהון מההיא דגשרים המפולשין דפי תקרה יורד וסותם וכו' ומה שנראה מדברי הרב פי' שם דההיא דפי תקרה קאי נמי עם הך ילפותא דפתחו של היכל לע"ד לא משמע כן דהשת' דאמר ר"י כדעת' וכו' ורבנן כדעתהון נדחה הך אוקמת' דפתחו של היכל וזו היא אוקמתא אחריתי כנלע"ד והבוחר יבחר: שם רש"י במתני' ד"ה ור"י מכשיר בגמ' מפרש פלוגתייהו כ' הר' פני יהושע אע"ג דבש"ס לא מפרשי אלא טעמייהו דרבנן ממאי דדחו בש"ס ההוא ידיעה לדורות וכו' וההיא לימות המשיח וכו' וכרבא לא אמרי משום קושיא דאביי וכו' זהו בעצמו ט' של ר"י והדר היק' מסו' דעירובין וכו' ז"ל לפי"ז צ"ל דכיון דמפרש להדיא ט' דרבנן משום דסוכה דירת עראי ממילא ט' דר"י משום דדירת קבע בעי' דהא ס"ל לר"י סוכה דירת קבע בעינן כדאיתא במכילתין בדוכתי טובא עכ"ד ואתמהא דהי"ל להביא סוגית הש"ס דלקמן ד' ז' ע"ב דבהדיא קאמר אביי ט' דר"י דמתניתין משום דסוכ' דירת קבע בעינן: שם רש"י ד"ה ושחמתה מרובה מצלתה המועט בטל ברוב והרי הוא כמי שאינו ועל שם הסכך קרוי סוכה.

ק' דלמה קרוי סוכה ע"ש הסכך דוקא והלא גם ע"ש הדפנות קרוי סוכה וכמו שכתבתי במתני' משמו ז"ל בפ' על התורה שכל דבר המגן ומבדיל קרוי סכך בין מלמעלה בין מכנגד ואפשר דאין כונתו בכאן על שם הסכך למעוטי דפנות אלא ר"ל ע"ש דבר הסוכך ומבדיל קרוי סוכה והכא כיון דחמתה מרובה המועט בטל ברוב והו"ל כמי שאינו ואין דבר סוכך ומבדיל וכן יש לפרש דברי רש"י דלקמן ד"ה דלא שלטא בי' עינא שאינו רואה את הסכך וסוכה היינו סכך כשמה ודו"ק.

אך לקמן ד' ה' ע"ב כ' רש"י סככה לא בעיא קרא דממשמעו' דגופיה נפקא דסוכה בלא סכך לא מקריא וק' אמאי לא יקרא סוכה משום דפנות כיון שהם מגינים ומבדילים ובסו' גופיה בלא פרש"י ק' זה דלמה לא בעיא קרא דאימא דסוכה דקאמר רחמנא הוא דפנות ונקרא סוכה ע"ש ההבדלה. וביותר ק' דסוכה כאן היא ע"ש הענני כבוד והרי ענני כבוד היו מקיפים גם מן הצדדין ונמצא שם סוכה על שם הסכך והדפנות.

וראיתי אחרי רואי להרא"ם ז"ל פ' בהעלתך ע"פ כי ענן ה' עליהם יומם ודרשי בספרי ז' עננים היו אחד מלמעלה ואחד מלמטה וד' לארבע רוחות והיק' דא"כ נבעי הכי בסוכה כיון שהיא זכר לענני כבוד והר' נח"י ז"ל תירץ דלא ציוותה תורה לעשות סוכה אלא זכר לעננים ולא הקפיד' תורה אלא על הסכך שנקרא סוכה לא על הדפנות ע"כ וק' דהא כ' לעיל דגם דפנות קרויות סכך מדברי רש"י ז"ל והיה נר' לענ"ד לתרץ קושייתנו וקו' הרא"ם ז"ל על דרך זה דודאי סוכה בכ"מ

יאמר על סכך ודפנות וכל דבר המגן אמנם הכא מדחזינן דאייתרו תרי בסכת בסכת וגם קבלה בידינו דיש הלמ"מ לדפנות מוכח דגלי לן קרא דמ"ש בסוכות תשבו והוא רמז לענני כבוד הוא על הסכך דוקא והראיה שהוצרך לפרש לנו ביתורא דקרא והלכה למ"מ כמה דפנות יהיו וא"כ נמצא מלת סוכה בכאן היא דוקא על שם הסכך ולא ע"ש הדפנות והה"ן בעלמא מלת סכך יאמר ע"כ דבר המגן ומבדיל זה היה נ"ל נכון בכונת רש"י ז"ל דלא נסתור לפי שבפ' ויקהל וממילא מתרצתא היא קו' הרא"ם ז"ל.

אמנם אנכי הרואה לרש"י ז"ל לקמן ד' י"ב במתניתין ד"ה כשרין לדפנות שכ' דכל סוכה הכתוב סכך משמע דדופן לא איקרי סוכה ודנפקא לן דפנות מבסכת בסכות מיתורא דקראי ילפי' ולא ממשמעוטיה הילכך סוכות תעשה אסככה הוא דקאי עכ"ל מבוארים דבריו דדופן לא מיקרי סוכה כלל אלא סכך דוקא היפך מ"ש בפ"ה על התו' ע"כ נלע"ד לומר דסוכה לא מיקרי אלא ע"ש הסכך דוקא אבל סכך ומסך מקרו גם דפנות אף כי כעת לא מצאתי טעם לחלק כן מ"מ כי היכי דלא נסתור רש"י ז"ל דידיה אדידיה אפ"ל כן.

ואם כנים הדברים מתרצתא היא קו' הר' משכיל לדוד בפ' ויקהל שהיק' על רש"י שכ' דכל דבר המגן ומבדיל נקרא מסך וסכך דזה הוא לדעת ר' יאשיה לקמן ד' ז' ע"ב אך לדעת רבנן דניכוף ביה פורתא דמיחזי כסכך א"כ אינו נקרא סכך אלא הסכך העליון לא הדפנות ות"ל דחוק ע"ש. ולפי דרכינו א"ש דדיוקיה דר' יאשיה מדכתי' וסכת דהוא לשון סוכה וסוכה אינו נקרא אלא הסכך וז"ש מחיצה היא וקרייה רחמנא סככה ר"ל שקראה סוכה שאינו נקרא אלא ע"ש הסכך אלמא מחיצה כסכך בעינן ורבנן אמרי דמאי דנקט לשון סוכה הוא לאשמועי' דלידלי ביה פורתא דליחזי כסכך אבל תרוייהו מודו דלשון מסך וסכך נופל גם על מחיצה והראיה מדלא הביאו קרא דפרכת המסך אלא קרא דוסכות אלמא עיקר הדיוק מלשון סוכה לא מלשון מסך וא"כ מ"ש רש"י בפ"ה עהת"ו אתי ככ"ע ומה שלא הביא רש"י על פ' דוסכות ס' רבנן דלידלי ביה פורתא זה אינו מן התימה דאין דרכו של רש"י להביא אלא מה שנוגע לפירוש הפסוק לא מאי דנ"מ לענין דינא כנ"ל כעת: שם רש"י בגמ' ד"ה תני פסול' שייך למתני ביה לשון פסול כלו' לא נעשית כתורה וכהלכה.

ובדבור שאח"ז כ' תני תקנתא דלא שייך ביה לשון פיסול וכו' מדלא קתני ברישא לא שייך למתני לשון תקנתא כי היכי דקתני גבי מבוי אלא לא שייך למתני לשון פיסול משמע לכא' דבסוכה מהני תרוייהו פסול ותקנתא ובמבוי לא שייך אלא תקנה ולא פיסול וק' דאכתי תקשי ליתני תקנתא הכא והכא ועוד ק' בת"י בתרא דקאמר ואבע"א דאורייתא נמי תני תקנתא וכי עד השתא לא ידענו מזה וכן היק' התוס' והריטב"א בעירו'.

ונר' לפרש מ"ש רש"י בדבור א' שייך למתני פסולה ר"ל דוקא שייך למתני פסולה ולא שייך למתני תקנתא ובעירו' פרש"י דבריו יותר וכ' הואיל ומימות משה ניתנה מידה זו ובאו חכמים לפרש לך שאם לא עשה כן פסולה שייך למתני פסולה ואע"ג דמהני ביה תקנתא כל כמה דלא מתקן לה מיקרי פסולה עכ"ל דקדק לומר דמהני ביה תקנתא ולא אמרדשייך ביה לשון תקנה להורות לנו דאין ממשפט הלשון לומר תקנתא שהרי כל שלא נעשית עדיין כתקנה פסולה שמה וזהו מה דשייך למתני בה אע"ג דבאמת מהני בה תקנה במיעוט מ"מ התנא צריך שיקרא לה שם הראוי לה שהיא פסולה ואינו משפט הלשון לומר תקנה ונמצא עכשיו ב' שוין דבמבוי לא שייך למתני פסולה ובסוכה לא שייך למתני תקנתא כן נ"ל לפרש בדברי רש"י לפום גירסתינו ודלא

כהרב נחלה ליהושע בחי' לעירובין ע"ש והבוחר יבחר אך התוס' ז"ל בעירובין גם הריטב"א ז"ל היה להם גירסא אחרת בדברי רש"י וע"כ הקשו עליו כמו שאכתוב לקמן בע"ה בתוס' ד"ה דאורייתא: שם רש"י ד"ה מבוי דכוליה מדרבנן וכו'.

רש"י ז"ל קאי לשיטתו דכוליה מילתא דמבוי מדרבנן דמדאורייתא כיון שיש לו ג' מחיצות הוי רה"י ומשו"ה כ' כאן דכוליה מלתא מדרבנן אך לדעת הר' יהונתן ז"ל בפ"א על הרי"ף שכתב במשנה ב' דעירובין דהוי הלמ"מ וכן כ' הר' רע"ב ז"ל שם מוכרח לומר בכונת הש"ס מבוי דרבנן ר"ל הך דהך מילתא דגבוה ה' אמה דפסול הוא מדרבנן ולאפוקי סוכה דפסלות גובה ה' אמה דילה ילפי לה בסוגיין מקראי וכמו שהארכתי בזה בכפי ח"א ה' שבת סי' יו"ד עש"ב: שם רש"י ד"ה ואבע"א מדאורייתא נמי שייך למי' תקנתא ובעירובין פ"א דאורייתא נמי תני תקנתא בעלמא במילי אחרני ע"כ לפום מאי דפרישית לעיל בכונת דברי רש"י ז"ל נ"ל דהכא ב' הלשונות בדיבור אחד נאמרו ור"ל דאורייתא נמי שייך למתני תקנתא ושפיר הוי משפט הלשון ולא כמ"ש לעיל בתי' קמא דלא שייך ואילו בעלמא במילי דאורייתא שייך למימר שפיר תקנתא אלא דשאני הכא דנפיש מיליה ולאפוקי מתי' קמא שפ"א דבדאורייתא לא שייך למתני תקנתא בשום דוכתא ודו"ק: שם רש"י ד"ה למען ידעו דורותיכם עשה סוכה שישבתה ניכרת לך דכתיב ידעו כי בסוכות הושבתי צויתי לישב הכי דריש ליה פ"א דהשתא דרשי' הושבתי צויתי לישב וצריך בשעה שהוא יושב שידע שהוא יושב בסוכה ושכך היא גזרת מלך עליו וא"כ נמצא דאין בכאן עכשיו רמז לענני כבוד כלל וע"ז כ' רש"י דאע"ג דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וכו' פ"א דא"כ מאי מסיים הכתוב את בנ"י בהוציא אותם מארץ מצרים לזה אמר מיהו דרשי' ליה נמי לדרשא ותרוייהו שמעי' מיניה לפי פשוטו שמעי' כי בסוכות הושבתי את בנ"י בהוציא אותם שידעו היקף ענני כבוד הנעשה לאבות והיינו הושבתי לשעבר ולפום דרשא שמעי' ידעו כי בסוכו' צויתי לישב לעתיד וצריך שידע כל אחד בשעת ישיבתו שבסוכה הוא יושב אבל הר"ן ז"ל פ"א בדרך אחרת ז"ל למען ידעו דורותיכם מייתר ליה דהו"ל למיכתב בסוכות תשבו כי בסוכות הושבתי ובהכי הוה סגי וכו' ומדכתיב למען ידעו דורותיכם משמע הכי קאמר עשה סוכה שתהא ישיבתה ניכרת לך וכו' נמצא לדעת הר"ן ז"ל אין אנו צריכי' לדרוש הושבתי צויתי לישב אלא כי בסוכות הושבתי ודאי הוא להיקף ענני כבוד ומיתורא דלמען ידעו דרשי' הך דרשא ולנו לדעת אמאי רש"י ז"ל נייד מפ"א הר"ן עד שהוצרך לידחק בפ"א מלת הושבתי.

ונ"ל מב' טעמים חדא דלפ"י הר"ן ז"ל ק' מאי קאמר הש"ס בתר הכי כולהו כרבה לא אמרי דהוא ידיעה לדורות הוא פ"א ידיעת היקף ענני כבוד ומאי דחי הא ידיעה לדורות שפיר נפקא מכי בסוכות הושבתי ודרשא זו נפקא מיתורא דלמען ידעו אבל לפרש"י דעיקר הדרשא הוא למען ידעו כי בסוכות צויתי לישב וא"כ מעתה לא נשאר כאן רמז ענני כבוד ומוכרחים לומר כפרש"י דאע"ג דאין מקרא יוצא מידי פשוטו מ"מ דרשי' נמי הא והשתא דחי הש"ס שפיר דלא דרשי' הך דרשא אלא מקרא לפשוטו דוקא אתא והיינו כי בסוכו' הושבתי לעבר בענני כבוד וידעו ר"ל ידעו לדורות הבאים מה שעשיתי לאבות.

ועוד מט' אחר נייד רש"י מפ"א של הר"ן ז"ל דלפ"א לא יבא הכתוב מסודר על נכון ונקדים קו' מהר"ם שהיק' במאי דדחי הש"ס ההוא ידיעה לדורות דמה דחיה היא זו ואה"ן כיון דשמעי' ידיעה לדורות היקף ענני כבוד מינה נשמע דצריך ידיעה שהוא יושב בסוכה וצריך היכירא שתהיה למטה מך' כדי שע"ז יזכור היקף הענני כבוד ותי' דודאי לאו הא בהא תליא דידיעה היקף

ענני כבוד ידעי' ליה ביציאתו מביתו לסוכה אבל שיהא יודע בכל שעת ישיבתו שהוא יושב בסוכה זה לא ידעין אלא לפום דרשא דרבה והוא אמת ופשוט.

ומעתה לפי פי' הר"ן ז"ל יהיה למען ידעו דורותיכם ענין בפ"ע שידעו שהם יושבים בסוכה שתהיה שלטא ביה עינא ונתינת ט' דכי בסוכות הושבתי יהיה מוסב למעלה כאילו ואמר הכתוב בסוכות תשבו ז' ימים כי בסוכות הושבתי שהוא נתינת ט' לצווי מצות הסוכה וזה יודע ביציאתו מביתו לסוכה ואח"ך יאמר הכתוב כל האזרח בישר' ישבו בסוכות למען ידעו דורותיכם ר"ל שתהיה למטה מך' למען ידעו וא"כ צריך לסרס המקרא לפי דרשת רבה אך לפרש"י יהיה כי בסוכות הושבתי דבק עם למען ידעו ממש כלומר ידעו כי בסוכות צויתי לישוב ולפום דרשא אין כאן רמז לענני כבוד כלל ודוק היטב.

והמהר"ם ז"ל הביא דברי הר"ן על דברי רש"י כאילו הן שוין בטעמם ורב המרחק ביניהם כאמור ודוק היטב: שם תוספות ד"ה דאורייתא אבל רש"י ז"ל לא פי' כן עכ"ל התוס'. לא הקשו מידי כאן על פרש"י אבל בעירובין היק' עליו ז"ל ולישנא דאבע"א בדאורייתא נמי תני תקנתא לא א"ש לפי' כי גם בלשון א' תני בדאורייתא תקנתא ולא קאמר אלא דשייך למתני ביה לשון פסולה ע"כ נ"ל דהתוס' שם לא היק' על רש"י אלא משום שהיה להם גירסא אחרת בדברי רש"י כמ"ש שם בדברי התוס' ז"ל הואיל ומימו' משה ניתנה מידה זו אע"ג דבדאורייתא נמי שייך תקנתא ע"כ וכיון שכן הוכרחו להבין שכוונ' רש"י ז"ל הוא לומר דבדאורייתא שייכי תרוייהו פסולה ותקנתא ומוכרח לומר שהבינו בכונת רש"י דלא פריך מ"ש אסוכה אלא אמבוי דוקא דאסוכה לא משני מידי וע"כ תמהו עליו דלישנא דאבע"א לא א"ש וכו' וקו' זו היא חזקה על רש"י לפום גירסתם וכמו כן ק' קושית הריטב"א שהיק' שם דכיון דבדאורייתא שייכי תרוייהו תקשי באמת דאמאי לא תני תקנתא ואף שלפי פי' זה יפרש רש"י קו' מ"ש אמבוי דוקא מ"מ ק' דאמאי לא מקשה נמי אסוכה דליתני תקנתא כיון דשייך למיתני.

ואמנם לפי גירסתינו בדברי רש"י ז"ל דליתנהו להני מילי אע"ג דבדאורייתא שייך נמי תקנתא יש לישוב פירושו כמש"ל ברש"י ע"ש ונר' שגיר' התוס' בסוגיין היתה כגירסתנו בדברי רש"י ומש"ה לא אקשו עליה מידי אלא כ' שרש"י ז"ל פי' בענין אחר ודוק היטב ובמש"ל ועיין מלכי בקדש ד' קט"ז: בא"ד א"נ י"ל דלשון ימעט משמע חומרא דרבנן בעלמא ופסו' משמע דאורייתא ע"כ אין כונתם לו' דבמבוי הוא חומרא בעלמא ולכתחיל אבל בדיעבד אם שכח מלהוריד הקורה בע"ש מותר לטלטל בו דהא ודאי ליתא כמו שהוכיח המהרש"א ז"ל אלא כונתם לומר דרבינו הקדוש זיע"א בצחות לשונו רצה להשמיענו דמבוי הוא תקנה וחומרא דרבנן והשמיענו זה באומרו ימעט ובסוכה השמיענו דפסולה מדאורייתא ממילא פסו' אבל לדינא שוים הם דבתרוייהו אף בדיעבד פסול: בא"ד ובפ' במה מדליקין וכו' פסו' כסוכה וכמבוי ע"כ כונתם להק' בין לפירושם בין לפרש"י ודלא כמו שכ' הרב נחלה ליהושע דלפרש"י ל"ק דמשום דמבוי לא קתני ברישא דיני הכשר מבוי והכא הוא תחילת הוראתו מש"ה לא תני פסולה אבל גבי נ"ח כבר פי' בפ' ב"מ דיני חנוכה קודם זאת המימרא לכן תני פסו' ע"כ ואינו מחוור כי אם מסדר התלמוד סידר דיני חנוכה קודם זאת המימרא מאן לימא לן דרב כהנא משמיה דר' תנחום דרש קודם זה מדיני חנוכה ואדרבא מדלא הביא התלמוד אלא מימרא זו משמע דאת זו בלבד דרש וקאמר פסולה והנכון כמ"ש דגם לפרש"י מק'.

שו"ר להרא"ם שכ' דלפרש"י ל"ק דכיון דנ"ח הוזכר במתני' מתניתין לגבי אמוראי כמפורש בתור' חשיב ליה והוי דומיא דסוכה ע"ש וזה נכון: בא"ד דאגב סוכה נקט בנ"ח פסו' ק' בשלמא לפרש"י ניחא תי' זה דהעיקר הוא משום שייכות לשון וא"כ הכא תנא לא דייק בלישניה וסירכא דסוכה נקט אך לפי' התוס' ק' אדרבא הו"ל למינקט ימעט לישנא מעליא ולינקוט סוכה אגב נ"ח ולא לימא לשון שאינו הגון פסו' משו' אגב.

ונר' דה"ק דאי הוה תני ימעט אכתי אתו למטעי גבי סוכה ויאמרו דבדיעבד כשר ולא ידייקו ממתני' דסוכה דקתני פסולה אלא ידייקו ממימרא דר' תנחום דקתני ימעט כסוכה אלמא גם בסוכה לכתחילה אין דיעבד לא ויבואו לטעות באיסו' דאורייתא לכך תני פסולה בהכרח שו"ר למהרימ"ט ז"ל בחי' שבת ד' כ"ב שהיק' כן על תוס' דשבת ותי' ב' תי' ע"ש ומ"ש בעניותי נ"ל נכון גם בפי' דברי תוס' דשבת: בא"ד דלמ"ד הדלקה עושה מצוה וכו' עיין ברכ"י א"ח סי' ק"ץ: שם תוס' ד"ה אמר רבה ק"ק ללישנא קמא דבריש עירו' וכו'.

דברי התוס' תמוהים דמאי קו' ומאי פירוקא ותצא דברי רבה אינם מובנים שם בסוגי' אלא עד שנאמר תי' של רבא מבוי דרבים וכו' או תי' רבינא סוכה דאורי' וכו' וא"כ לפום הבנת דברי רבה א"ש עם סו' דהכא ומה הקשו ומה תי' וכבר עמד ע"ז הרב פני יהושע ומה שפי' הרב בכונת דברי התוס' לא נהירא לי דאי קושית התוס' היא על שקלא וטריא דהתם דפריך מ"ש מבוי וכו' דהו"ל להק' עדיפא מינה דאפי' אי במבוי הוה פסול בסוכה צריך שיהא כשר כמתבאר מדברי הרב ז"ל א"כ אכתי תירוצם אינו תי' דמאי משנו הא מתרץ התם וכו' והלא קושיתם על המקשן דעדיפא הו"ל לאקשווי והה"ן לתי' רבא אתי שפיר ומה יושיענו זה וכן ק' לפי' הרב ז"ל במה שפי' בסיום דברי תוס' ורבינא דמשני סוכה דאורייתא אחמירו בה רבנן מ"מ.

משמע דמדאורייתא כשירה ע"כ ופי' הרב דכונתם לומר דלרבינא משמע דלית ליה ט' דרבא דלא מידכר וק' אמאי החמירו הא שלטא ביה עינא וע"ז כ' דמ"מ משמע דמדאורי' כשירה ומוכרח לומר ט' משום היכירא והא שלטא ביה עינא ע"כ פי' הרב וגם פה ק' עליו מה שהקשינו דאי קושיתם היא למה החמירו רבנן דהא שלטא ביה עינא א"כ מה תי' דמדאורייתא כשירה אכתי ק' גם מדרבנן יהיה כשר וגם הרב ז"ל סיים דעדיין פי' צ"ע.

ולענ"ד נר' לפרש כונת התוס' עד"ז דכונתם להקשות על המקשן דפריך התם מ"ש מבוי דאמרינן קלוש סוכה נמי נימא קלוש דלמה הוצרך כמבוי לטעם דקלוש תפ"ל דרבה גופיה סבר קורה משום היכירא וכמ"ש התוס' שם בראש העמוד וכיון דהיא משום היכירא כיון שמקצתה למטה מך' הא איכא היכירא ומה איכפת לן במה שיש נמי למעלה מך' הא איכא מיהא למטה מך' ואיכא היכירא דכוותא גבי סוכה נמי דט' משום היכירא לדעת רבה בסוגיין הדין נותן שיהא כשר כיון דאיכא מקצת סכך למטה מך' הא שלטא ביה עינא ומה איכפת לן במה שיש למעלה מך' וא"כ הכי הו"ל למקשן למיפרך מ"ש מבוי דכשר דט' משום היכירא וכל דאיכא מיהא מקצת למטה הא איכא היכירא סוכה נמי ט' משום היכירא וכל דאיכ' מקצת סכך למטה מך' יהיה כשר ומדלא פריך הכי משמע דלית ליה ט' דסוכה משום היכירא וק' לסוגיין דקאמר רבה ט' משום היכירא וע"ז תי' וי"ל דהא מפורש התם ט' משום דסוכה דביחיד לא קמדכר וכו' פי' דבריהם דמאי דאסיק רבא דט' הוא דזימנין דמשתקיל עובי הקורה עובי הסכך מלתחת עובי הסכך זה ידע המקשן מעיקרא והכי כונת קושיתו מ"ש מבוי דכשר ולא גזרינן דילמא משתקיל עובי הקורה דלתחת וקאי למעלה מך' אל"ו משום דאמרי' קלוש ור"ל שאנו חושבין כאילו נחתך מקצת הקורה שהיא

למעלה מ'ך' ולא נשאר להכשר המבוי אלא המקצת שהוא בתוך 'ך' וכיון שכולה בתוך 'ך' ר"ל אחר החיתוך תו ליכא למיחש דילמא משתקיל א"כ סוכה נמי נימא קלוש וכאילו נחתך מקצת סכך העליון ומה שנשאר הוא כולו בתוך 'ך' ותו ליכא למיחש דילמא משתקיל ויהא כשר ולמה אמרת במבוי כשר ובסוכה פסול וע"ז השיב לו רבא דודאי עיקר הפיסול גבי סוכה הוא כמו שאמרת דילמא משתקיל אבל ההיתר דגבי מבוי לא כדקאמרת משום דאמרי' קלוש אלא ט' משום דרבים מדכרי אהדדי ובסוכה דליחיד ולא מדכר חיישי' דילמא משתקיל וכונת התוס' בת' הוא דמאי דאסיק רבא דעיקר הפיסול הוא משום דילמא משתקיל זה ידע גם המקשן ועל זה בנה דייק קושייתו אלא דרבא חי' לו זה החי' בין מבוי דרבים לסוכה דיחיד והשתא מיתרצא שפיר קושייתם דל"מ למיפרך מ"ש מבוי משום היכירא סוכה נמי משום היכירא הא ודאי ל"ק מידי דהשתא מיהא הא שלטא ביה עינא וודאי כשירה אלא דאנו פוסלים עכשיו משום גזרה דילמא אחר זמן משתקיל.

כ' עוד ורבינא נמי וכו' פי' דכפי מה שכתבו דהמקשן ידע דעיקר ט' הפיסול הוא דילמא משתקיל א"כ גם מה שתי' רבינא סוכה דאורייתא אחמירו ביה ה"ק אחמירו ביה רבנן וגזרו דילמא משתקיל ואפילו השתא שהיא למטה מ'ך' פסולה משום חששא דשמא למחר משתקיל ומבוי שהוא מדרבנן החמירו בו לפוסלו עכשיו דילמא משתקיל למחר כיון דהשתא מיהא עשוי כהוגן וכתחז"ל והחילוק שבין רבא לרבינא הוא דלרבא הט' משום דמבוי מדכרי אהדדי ולרבינא הט' דמבוי הוא משום היותו דרבנן אבל אין לומר דמאי דקאמר רבינא מבוי דרבנן וכו' סוכה דאורייתא החמירו ר"ל אפי' בלא ט' דילמא משתקיל החמירו דלא כרבא דאמר ט' דילמא משתקיל וכמו שפירש הרב פני יהושע דזה הפי' אינו דאכתי ק' ולמה יחמירו רבנן הא שלטא ביה עינא ולשלול פי' זה כ' התוס' ולרבינא נמי דמשני סוכה דאורייתא החמירו וכו' לא תפרש דהחמי' ביה רבנן בלא גזירה דילמא משתקיל אלא מ"מ משמע דמדאורייתא כשירה כיון דשלטא ביה עינא ותו אין שום ט' להחמיר ולאסור אלא משום גזירה דילמא משתקיל דוקא כנ"ל בדרך חידוד ודוק היטב.

מ"מ דברי התוס' אינם יוצאים מידי פשוטם דכוונתם להקשות על תחי' דברי רבה בהשקפה ראשונ' קודם שידענו תי' רבא ורבינא ולזה כ' דלפיהאמת דאסיקו רבא ורבינא בפ' דברי רבה אתי שפיר לפום סוגיין וכו' ודו"ק: שם תוס' ד"ה כי עביד וי"ל דנהי דלא חיישינן בדפנות אי עביד להו קבע מ"מ בסככה שעיקר הסוכה על שם הסכך לא מתכשרא עד דעביד לה עראי וכו' ק"ק דמאן פלג לן ומהיכן למדנו דצריך עראי אם לא משבעת ימים הראויה לשבעה וקאי על בסוכות תשבו דהיינו סכך ואם האמת כתי' רבא דלא הקפידה תורה על עראי אלא על השיעור א"כ גם בסכך יהיה קבע כשר ושמא י"ל דוקא במחיצות שיש להן דבר קצוב דעד 'ך' יכול להיות עראי אנו אומרים דלא הקפידה תורה על העראי אלא על השיעור אך בסכך דענין קבע ועראי דידיה אינו תלוי בגובה דאפי' למטה מ'ך' ועראי יכול לסכך בנסרים צ"ל דדוקא עראי בעינן: דף ב' ע"ב רש"י ד"ה משום קו' דאביי דעשה מחיצות של ברזל ושנוייה לא משמע להו הואיל וקרא לאו דוקא עראי נקט לא ילפי' מיניה שיעורא ע"כ.

הרב בעל תועפות רא"ם ז"ל בשיטתו מירא דכיא היק' משם בנו דהיכי קאמר הואיל וקרא לאו דוקא עראי נקט לא ילפינן שיעורא ק' דאדרבא היא הנותנת כיון דקרא ל"ד עראי קאמר ע"כ לא אתא אלא לשיעור' ומכח זה רצה הרב בנו להגיה בלשון רש"י הואיל וקרא דוקא עראי וכו' והרב אביו ז"ל כ' עליו דליתא וכונת רש"י לומר דאי קרא דוקא עראי לומ' דבעינן סוכה של ו' ימים

אז ילפי' מיניה שיעורא דלסוכה של ז' ודאי דלא אתא קרא כמ"ש הר"ן דהתורה לא תצוה מה שא"א לעמוד עליו א"כ לא אתא אלא לשיעורא אבל אי אמרי' דקרא ל"ד עראי נקט א"כ אמרי' דאתא להכשיר מחיצות של ברזל למטה מן' ולא ילפי' שיעו' עכ"ל.

ולענ"ד דברי הרב ז"ל תמוהים במ"ש אבל אי אמרי' דקרא ל"ד עראי נקט א"כ אמרי' דאתא להכשיר מחיצות וכו' ולא ילפי' שיעורא וכו' דהיכי שמעי' מקרא דז' ימים היתר מחיצות של ברזל אם לא שנאמר ז' ימים ראוי לז' ור"ל עראי ומשום דלא משמע ליה דהתורה הקפידה על עראי כפרש"י לעיל או כפי' הר"ן ע"כ מוקמי' ליה לשיעורא וממילא נפק"ל דמחיצו' של ברזל שרי למטה מן' ונמצא אי אתא קרא להכשיר מחי' של ברזל מוכרח אתא לשיעורא ואיך כ' דלא ילפי' מיניה שיעורא.

עוד כ' הרב ז"ל א"נ דלדעת רש"י וכו' ומאחר דאמרת דקרא ל"ד עראי נקט לגבי מחיצות של ברזל א"כ אינו מוכרח דאתא לילף שיעורא דמאחר דל"ד למחיצות הה"ן לשיעו' ע"כ גם פי' זה דחוק דלא הו"ל לרש"י למימר הואיל וכו' וכך היל"ל כי היכי דקרא ל"ד עראי ה"ן לא ילפי' שיעורא.

ולע"ד נ"ל דכך היא כונת רש"י דתחי' כ' ושנויא לא משמע להו ואין בזה שום ט' למה לא משמע להו דודאי תי' דחוק לא רצו לקבלו ומ"ש רש"י אח"כ הואיל וכו' הוא מילתא באנפי נפשה וחוזר לפרש דברי הש"ס דקאמר כרבא לא אמרי דט' דמתני' משום דלמעלה מן' הוי קבע משום קו' דאביי דא"כ מחיצות של ברזל יהיו פסולות ומדחזינן דכשרות מוכרח דקרא לאו דוקא עראי נקט א"כ אינו מן החיוב לומר דלשיעורא אתא וז"ש הואיל וקרא לאו דוקא עראי קאמר לא ילפי' מיניה שיעורא ור"ל בשלמא אי מחיצות של ברזל היו פסולות משום דדוקא עראי בעינן היינו מוכרחי' לומר דגם ט' דמתני' דפסל למעלה מן' הוא מהאי טעמא דהוי קבע דודאי אין אנו יכולין להכחיש המוחש דלמעלה מן' צריך יתידות קבע אבל מאחר דמחיצות של ברזל כשירו' וקרא לאו דוקא עראי א"כ לא ילפינן מיניה שיעורא ר"ל אין אנו מוכרחים לומר כדקאמר רבא דקרא אתי לשיעורא וכ"ז הוא פי' הש"ס דקאמר כרבא ל"א וכו' משום קושיא דאביי ולא פי' למ"ש רש"י ושנויא לא משמע להו ודו"ק והבוחר יבחר: שם תוס' ד"ה וכיון דדפנות מגיעות לסכך ל"ד לנר חנוכה וקורת מבוי דלא חשיבי היכר למעלה מן' אעפ"י שהקורה ע"ג כותלים דהתם קורה טפח לא שליט בה עינא כמו בסוכה דרחבה טובא עכ"ל.

דע שכ' הטור בא"ח סי' תרע"א גבי נר חנוכה כ' רבינו יואל הלוי דהא דנר חנוכה שהניחה למעלה מן' אמה פסולה דוקא כשמניחה בחוץ אבל כשמניחה בבית אפי' למעלה מן' כשירה דשלטא ביה עינא ונ"ל שאין הנדון דומה לראיה דהתם בעינן שתשלוט עינו בגג וכיון שהמחיצות מגיעות לגג על ידם ישלוט עינו בגג אבל הכא שצריך שישלוט עינו בנרות כיון שהוא למעלה מן' דלא שלטא ביה עינא מאי נ"מ בגג שהוא עדיין למעלה ממנו בשבילו לא שלטא ביה עינא טפי עכ"ד.

וצריך להבין בדברי רבינו הטור מאי מק' על ר"י הלוי דמאי נ"מ בגג וכו' והא טובא נ"מ דכשהוא רואה את הגג ממילא יסתכל בנרות שהן קבועין בכותל למטה מן הגג ונר' דכונת הטור הוא כך דהנה ק' על ס' ר"י ז"ל במאי דמכשיר בתוך הבית משום דמדמה ליה לסוכה וק' דא"כ אפי' בחוץ נמי יהיה כשר כיון דדפנות מגיעות לנרות כי היכי דגבי סוכה על ידי הדפנות רואה את הגג ה"ן ע"י הדופן רואה את הנרות אל"ו מוכרחין אנו לומר בדעת ר"י ז"ל דס"ל כתי' התוס' דשאני קורה ונ"ח דלא רויחי טובא כמו גג הסוכה ואידי דזוטר לא שלטא ביה עינא אפי' ע"י דופן

ואמטו"ל אתי שפיר השתא קו' רבינו הטור דשאני גבי סוכה דבעינן שתשלוט עינו בגג וע"י הדופן רואה הגג שהוא רחב אבל הכא הנרות אינו רואה ע"י הדופן משום דלא רויחי וא"ת כיון שרואה את הגג הוא רואה את הנרות לא היא דכיון דלא שלטא בהו עינא לפי שהם למעלה מן' וע"י קטנותם לא שלטא בהו עינ' מאי נ"מ שהוא למעלה ממנו אה"ן הגג רואה לפי שהוא רחב והנרות לא יראה לפי שהם קטנים זה נר' בכונ' רבינו הטור ז"ל ואתי שפיר לפי"ז תי' מהר"י אבוהב ז"ל שהביא הרב ב"י ז"ל שיש חי' בין כשיש אויר שהוא מזיק לעינים להיכא שהוא כעין בית מכוסה וכו' והשתא זה בעצמו יתרץ ר"י לקו' התוס' ואינו מוכרח לומר כתי' התוס' דקורה טפח לא שלטא ביה עינא ובהכי ל"ק קו' רבינו הטור: וראיתי להר' ב"ח ז"ל שכ' ז"ל ומה שהשיג רבי' ואמר אין הנדון דומה לראיה ק' לי לפי טעמו במבוי שהקורה מונחת ע"ג כותלי המבוי אמאי היא פסו' למעלה מן' נימא נמי כיון שהמחיצות מגיעות לקורה על ידם ישלוט עינו בקורה דהא התם לא בעינן אלא שישלוט עינו בקורה כמו בסוכה ויש לישב עכ"ד.

ולא ידעתי מה הבין בכונת רבינו הטור וכמדומה שהבין בכונתו דשאני סוכה דבעינן שישלוט בגג דזה הוא תכלית המבוקש לא כן הכא דתכלית המבוקש הוא ראית הנרות ומאי נ"מ בראית הגג זה נראה שהבין בכונת רבינו הטור ואמטו"ל היק' עליו דהא גבי קורה התכלית הוא ראית הקורה והרי היא מונחת על גבי כותלים ולמה פסו' זה נר' כונת הרב אבל ק' לע"ד דא"כ ק"ט מה שהקשינו לעיל דמאי מקשה הטור והלא ע"י שרואה הגג ממילא יראה הנרות ועוד ק' על הרב ב"ח לשיטתיה אדתקשי ליה מקורה להביא עצות מרחוק תקשי ליה מנ"ח גופיה ואפ"י בחוץ אמאי פסו' והלא כיון שהמחיצו' מגיעות לנרות על ידם ישלוט עינו בנרות והתם נמי לא בעינן אלא שישלוט עינו בנרות כמו בסוכה ולע"ד כונת רבינו הטור הוא כמ"ש לעיל ותו ל"ק מידי.

ואתה תחזה להר' הנז' אח"ז הביא דברי התוס' וכ' דלפי ט' זה נוחים דברי רבינו ונדחו דברי מהר"י הלוי ע"כ כנר' מדבריו שהביא לנו ס' חדשה לסייע לרבינו הטור ודלא כהר"י וכפי מה שפ"י בכונתו היא היא קו' הטור דמוכרח דר"י ז"ל ס"ל כתירוצ' התוס' דמחלק בין בחוץ לבפנים וע"ז היק' מה שהיק' ודוק היטב.

עוד כ' הרב ב"ח ז"ל ומ"ש הב"י ע"ש הר"י אבוהב דכשיש כאן אויר וכו' נלע"ד שלא נעלם ס' זאת מרבינו וכו' וזהו שדקדק בלשונו ואמר שאין הנדון דומה לראיה עכ"ד ואחזהמ"ר מלבד שאין דברי הטור סובלים פי' זה עוד בה מ"ש דזהו שדקדק רבינו לומר אין הנדון דומה לראיה אדרבא דברים אלו מורים בהיפך דכשאומר אין הנדון דומה לראיה משמע שהוא מודה לו בראיה אלא שהנדון אינו דהי' ולפי דברי הרב ב"ח הוא חולק עליו בפי' הראיה ואומר שאן פירוש ההיא דסוכה כמו שפירש הוא ז"ל דאפשר לו' הט' דע"י המחיצות ישלוט עינו בגג וא"כ אם כך הוא פי' דברי רבינו לא היל"ל אין הנדון דומה לראיה: ואשור'ה נא ואראה להרב פנים מאירות ז"ל ח"א סי' מ"ז יצא לישע רבינו יואל ז"ל להצילו מקו' רבינו הטור וז"ל ע"כ ר"י הלוי לית ליה תי' של התוס' דא"כ אעיקרא דדינא ליתא דאיך מדמה לסוכה בשלמא גבי סוכה רחבה טובא משא"כ בנ"ח אלא ע"כ דר"י לית ליה הך תי' ואני מתאבק בעפר רגלי התוס' דקו' ותי' ליתא מסו' ערוכה ריש עירובין דפריך איפלוגי בתרתי למה לי ומשנינן צריכא וכו' ולפי דברי התוס' דפליגי גבי מבוי אפ"י מגיע לקורה ובסוכה פליגי באין הדפנות מגיעות לסכך וכו' א"כ מאי פריך וכו' בשלמא לפי' ר"י הלוי דסבר גבי חנוכה ובמבוי באמת אם המחיצות מגיעות כשר ופליגי היכא דאין מחיצות מגיעות א"כ כיון דפליגי בתרוייהו באין מחי' מגיעות ק' שפיר איפלוגי בתרתי ל"ל אבל

כפי התוס' לא פריך המק' מידי איפלוגי בתרתי ל"ל וכו' אלא ע"כ שאני מבוי דלהילוך עביד משא"כ בסוכה דתרתי לטיבותא דפנות מגיעות לסכך ולישיבה עביד ולכך עושה צריכותא בענין זה וכו' ולפי"ז אין מקום לקו' התוס' אף דנימא גבי מבוי פליגי רבנן היכא דכותלי' מגיעות לקורה איכא לפלוגי בין מבוי לסוכה דסוכה לישיבה עביד אבל מבוי דלהילוך עביד אפי' הכתלי' מגיעים לקורה פסו' א"כ בנ"ח כשהניחה מבחוץ דמי למבוי ואפי' הכותלים מגיעים עד נ"ח פסו' אבל מבפנים דמי לסוכה כיון דלישיבה עביד שלטא ביה עינא וזה שכ' ר"י הלוי אבל כשמניחה בבית אפי' למעלה מן' אמה כשירה וכו' כיון דלישיבה עביד שלטא ביה עינא וזה ברור באין גמגום עכ"ד בקיצור: ואני עני הדעת והתבונה גברא רבא קחזינא ותיובת' על התוס' לא קחזינא ולא ישוב דברי מהר"י הלוי כלל וכל דבריו אצלי תמוהים תיתי חדא במ"ש ולפי זה אין מקום לקו' התו' אף דנימא דגבי מבוי פליגי רבנן היכא דכותלי' מגיעים לקורה איכא לפלוגי בין מבוי לקורה דסוכה שאני דלישיבה עבידא אבל מבוי דלהילוך עביד אפי' כותלים מגיעים לקורה פסו' ע"כ דאיך אפשר לומר כן והוא היפך הש"ס דעירובין דקאמר סד"א גבי סוכה קאמר ר"י דלישי' עביד וכו' קמ"ל הרי לפי הס"ד היה עולה בדעתינו לחלק בין הילוך לישיבה ולפום קושטא דא ודא אחת היא ואין לחלק בין הילוך לישיבה כלל ומאי תרתי לטיבותא איכא גבי סוכה אי משום שכותלים מגיעים לגג הלא גם בקורה מגיעים ואי משום דלישיבה עבידא הא לפום קושטא אין לחלק בהכי.

ותו ק"ט בדברי הרב מהו זה שכתב והשתא אליבא דאמת בסוכה היכא דדפנות מגיעות מודו רבנן לר"י משום דאיכא תרתי לטיבותא דפנות מגיעות לסכך ולישיבה עביד וכו' והוא סותר את דבריו שכתב למעלה דלפי' ר"י גם במבוי מודו רבנן לר"י היכא דדפנות מגיעות לקורה אף דליכא אלא חדא לטיבותא ובין במבוי בין בסוכה לא פליגי אלא באין מחיצות מגיעות.

וסבור הייתי לפרש דברי הרב באופן זה דמ"ש והשתא אליבא דאמת וכו' לא קאי על שפי' לשי' מהר"י הלוי אלא ר"ל לפי האמת של שי' התוס' כמ"ש אח"כ אין מקום לקו' התוס' וגם לא ק' הקו' ראשונה שהקשינו עליו דכך היא כונתו דע"כ לא אמרו בעירובין דלפום קושטא הילוך וישיבה שוין הם ואין לחלק ביניהם אלא דוקא בהילוך דקורה שהכותלים מגיעים לה וישיבה דסוכה באין הכותלים מגיעים כמו שכן לפי האמת פלוגתייהו לשיטת התוס' דבמבוי פליגי אף בדפנות מגיעים ובסוכה פליגי באין דפנות מגיעים וכך הוא פי' הש"ס אי אשמועי' בסוכה הו"א בהא קאמר ר"י כיון דלישיבה עביד ור"ל דהך חדא לטיבותא דאית בסוכה דלישיבה עביד אלים טובא אף דאין דפנות מגיעים ומש"ה מכשיר ר"י אבל מבוי דלהילוך עביד אף דדפנות מגיעים הו"א דפוסל וכו' קמ"ל דדא ודא אחת היא סוכה דלישיבה עבידא באין דפנות מגיעי' ומבוי דלהילוך עביד בדפנות מגיעי' הם שוים ופליגי בתרווייהו באופן דלישיבה בלא דפנות מגיעי' והילוך בדפנות מגיעים הם שוים לפום קושטא אבל דפנות מגיעי' וישיבה דאיכא תרתי לטיבותא בהא ודאי מודו רבנן וזהו שכ' הרב דלפי האמת של התוס' איכא לפלוגי בין מבוי לסוכ' דבסוכ' איכא תרתי אלא דעם כ"ז לא נתישבו דברי הרב ז"ל כלל דהא תינח לס' התוס' אבל לס' ר"י הלוי לפי מה שכתב הרב ז"ל לעיל דלהר"י בין במבוי בין בסוכה פליגי באין דפנות מגיעות אבל אי מגיעות בתרווייהו מודו רבנן דכשר א"כ אי אפשר לומר דטעמא דסוכה משום דאיכא תרתי לטיבותא דהא גבי מבוי דליכא אלא חדא ואפי' הכי מודו אלמא הכל תלוי בדפנות מגיעות ואין חי' כלל בין ישיבה להילוך וא"כ מהו זה שכ' הרב אח"ך וזה שכ' הר"י הלוי אבל כשמניחה בבית אפי' למעלה מכ' כשירה כדאמר' גבי סוכה וע"כ ט' התם משום דלישיבה עבידא שלטא ביה עינא דהו' תרתי

לטיבותא וכו' ע"כ וזה אינו כמו שכתב דלדידיה אין לחלק בין הילוך לשיבה אלא הכל תלוי בדפנו' המגיעות ואדרבא יקשה להר"י ז"ל דאפי' בחוץ נמי יהיה כשר כיון דדפנות מגיעו'.

ותו ק' לי על הרב ז"ל במה שכ' דלהר"י הלוי גם במבוי לא פליגי אלא באין דפנות מגיעות לקורה אבל אי מגיעות מודו דכשר וק' לי דהרי בעירובין ד' ח' אמרו קורה ע"ג מבוי בעינן עיין היטב בפרש"י ותוס' וכן פ' כל הפוס' דאפי' למטה מ'ך' אם אין הקורה ע"ג כותלי המבוי פסול וא"כ ק' אדמפלגי בלמעלה מ'ך' ופסלי רבנן משום גובה יותר מ'ך' תפ"ל דבל"ה פסול משום דאין דפנות מגיעות לקורה ומעין זה ממש כ' רש"י בסוגיין ד"ה נימא בהכשר סוכה דר"ה ס' אי אפשר להעמיד מחלוקתן בפחותה מד' אמות דא"כ בלאו גבוה מ'ך' אמה פסול וכו'.

וזה שהיק' הרב ז"ל על התוס' דמאי פריך איפלוגי בתרתי ל"ל הא ודאי על המקשן ל"ק מידי דהמקשן לא אסיק אדעתיה שום צריכות דתקשי ליה אמאי לא אסיק אדעתיה תי' הש"ס סד"א התם דלישיבה עביד וכו' אבל האמת ודאי המקשן לא אסיק אדעתיה שום צרי' ואם הקו' היא על התרצן יכו' אנו לו' דאה"ן הי' יכול לתרץ כן ועדי' מינ' משני ופשוט: וראיתי להרב המפורסם כמהר"י טייב ז"ל בספרו ערוך השלחן שכ' לישב דעת הר"י הלוי וז"ל ול"נ דס"ל כמ"ש הריטב"א בחי' דעיקר הפירוש דאע"ג דכל למעלה מ'ך' אמה אין דרך להגביה עיניו מ"מ כיון שהוא מוקף מחיצות ב' כהילכתן וג' טפח ודפנות מגיעות לסכך ורואה עצמו מכוסה ועומד תחת קירוי א"א שלא יתן אל לבו לדעת שהוא יושב תחת סכך והיינו דנקט פסולה כסוכה וכמבוי לומר דאף למעלה מ'ך' אינה פסול' אלא דוקא אם הניחה בחוץ אבל בבית כשירה כסוכה עכ"ד ואחר המחיל הראויה אין הנדון דומה לראיה דבשלמא גבי סוכה שרואה עצמו מקורה בדפנות וסכך הסוכה עצמו א"כ זוכר המצוה שהיא הסוכה עצמה אבל בנ"ח מה נועיל מה שהוא מכוסה בבית יזכור שהוא יושב בבית ומהיכן יזכור הנרות: וחזיתיה להרב בד"מ הביא משם מהר"א מפראג שכ' על דברי מהר"י ז"ל וז"ל היינו למ"ד דסוכה גבוהה יותר מ'ך' אמה פסול' משום דלא שלטא ביה עינא ולכן אם הסכך מגיע לדפנות כשר והיא סברת רבה אבל לדידן דקיי"ל כרבא דאמר ט' דפסול משום דהוי דירת קבע ואנן בעינן דירת עראי בכל ענין פסול עכ"ד לכאורה הנר' מדבריו דחולק על מהר"י הלוי דע"כ לא אמרי' דדפנו' מגיעות כשר אלא לרבה ולא קיי"ל הכי אלא כרבא ולרבה אפי' דפנות מגיעות פסול' ואם כך היא כונתו ק"ט דאה"ן דלרבה פסול' מט' אחרינא דדירת עראי בעינן אבל מודה הוא דע"י הדפנות שלטא ביה עינא ונ"מ דגבי נ"ח דלכ"ע תליא בראיה ודאי דע"י הדפנות דמגיעות שלטא ביה עינא ומדרבה בסוכה נשמע גם לרבה בנ"ח וכן כ' הב"ח וכבר היק' כן הרב פנים מאירות על מהר"א מפראג ז"ל ע"ש ולע"ד נר' דמהר"א ז"ל לא בא להקשות על מהר"י ז"ל ולא לחלוק אלא בא לפרש דבריו דהנה הוא ז"ל כ' כדאמרינן גבי סוכה אם דפנות מגיעות לסכך אפי' למעלה מעשרים כשירה וכו' ומפשט דבריו נר' דקיי"ל הכי לדינא דדפנות מגיעות כשר לזה פי' מהר"א דאין כונת מהר"י לו' דדינא הכי אלא ר"ל דלרבה אמרי' הכי ובודאי לדינא קיי"ל כרבא דדירת עראי בעינן ואין חיל בין דפנות מגיעות לאין מגיעות אבל אה"ן ראית מהר"י אכתי אמתני ותקיפא דמדרכה נשמע לרבה כנז"ל וכל כונת מהר"א ז"ל הוא לומר דהר"י לא לדינא קאמר גבי סוכה דכשר כנ"ל: שם תוס' ד"ה יש בה יותר מד' אמות ולבסוף מסיק דרב הונא ס' מראשו ורובו ושולחנו עד ד' אמות פליגי וכו' ותימא וכי נכשיר וכו' כתב מהרש"א דלמאי דבעינן למימר דבהכשר סוכה פליגי וכו' ודאי דאיכא למימר דלפי חשבון זה צריך הרוחב לפי הגובה אבל למאי דאסיק מראשו ורובו עד ד' אמות פליגי משמע דכולהו בשיעור גובה ק' מפסלי ולא לפי ערך וא"כ ביתר מד' אמות וכו' ואהא תקשי להו וכי נכשיר וכו'.

ותירצו די"ל דלעולם צריך הרוחב לפי הגובה דהא דקאמר מראשו ורובו עד ד' אמות פליגי היינו נמי לפי ערך רוחב ד' אמות לגובה ד' וכו' והשתא ביתר מד' אמות נמי אינה כשירה אלא לפי ערך עכ"ל וכן כתב הרב זרע יצחק זלה"ה ואני עני הדעת והתבונה לא ירדתי לעומק דבריהם במ"ש בתי' התוס' דהא דקאמר מראשו ורובו עד ד' אמות פליגי היינו נמי לפי הערך וכו' דא"כ נמצא דגם בלמטה מן' אמה שייך פלוגתא דר"י ורבנן דלרבנן בעינן גובה ה' לרוחב אמה ולמעלה מזה פסו' משום דליכא צל סכך ור"י מכשיר משום דלא בעי סכך המשל בזה אם היתה ב' אמות רוחב צריך שתהיה יו"ד אמות גובה ואם היא למעלה מיו"ד לרבנן פסולה דליכא צל ור"י מכשיר דלא בעי צל וכפירכת הש"ס לעיל ההיא לימות המשיח אבל סוכת מצוה לא בעי צל כפרש"י וכמו כן נשער לכל אמה רוחב ה' אמות אורך א"כ ק' מאי קאמר בש"ס מראשו ורובו עד ד' אמות פליגי אבל יותר מד' אמות ד"ה כשירה והלא כי היכי דמראשו ורובו עד ד' אמות פליגי דלרבנן בעינן גובה לפי הרוחב ולמעלה מזה פסולה ולר"י כשיר' דלא בעי צל ה"ן ברחבה יותר מד' אמות שייך נמי פלוגתייהו ע"ד משל אם היתה רחבה ה' אמות וגבוהה יותר מכ"ה אמות לרבנן פסולה ולר"י כשירה וא"כ היכי קאמר ד"ה כשירה והלא גם בזה פליגי.

ובשלמא לפי ס"ד דהש"ס דאמר מחלוק' בשאין בה אלא ד' אמות על ד' אמות דמיירי דוקא בד' אמות מצומצמים ל"ק מה שהקשינו דיכולים לומר בכונת הש"ס דהיא גופא אתא לאשמועינן דלא תימא דך' אמה דקתני מתני' הוא לכל הסוכות בין רחבות בין קצרות דלא היא דמתני' דקתני ד' אמה משתעי בסוכה של רוב העולם שהיא ד"א על ד"א וא"כ הוי גובה ד' לפי הרוחב ממש אבל היא רחבה יותר מד' ר"ל פורתא ובגובה יותר מעשרים פורתא ר"ל לפי השיעור כשירה וה"ה לפחות מן' בשאינה רחבה ד' דשייך פלוגתייהו דהכל תלוי בשיעור והיא גופא אתא לאשמועינן וכן פי' הרשב"ץ ז"ל בח"א סי' קכ"ו דס"ג ע"ד דוק היטב בדבריו שכ' והיינו לישנא דגמרא דאמרי' מחלוקת בשאין בה אלא ד"א על ד"א ולא אמרי' מחלוקת כשהיא עד ד' אמות דהוה משמע דמשבעה על ז' ועד ד' אמות מתכשרא בד' אמות אלא אמרי' דבד"א על ד' אמות מחלוקת אבל אי טפי בציר לא עסיק תנא דמהני שיעורי דהיינו ד"א רוחב וד' גובה גמרי' לכולהו שיעורי מעלה ומטה וכו' ע"ש היטב אבל למסקנא דתלמודא דקאמר מראשו ורובו עד ד"א פליגי ונמצא דעיקר פלוגתייהו הוא בשיעור גובה לפי הרוחב ק' מאי האי דקאמר אבל יותר מד' על ד' ד"ה כשירה אמאי הלא גם כאן פליגי כנז"ל ואם רוצה לומר יותר מד"א כל שהוא והוא בתוך השיעור הא פשיטא דהא ידעי' דמראשו ורובו עד ד"א פליגי וכשהוא בתוך השיעור ודאי כשר באופן כי לע"ד לא זכיתי להבין דבריהם ז"ל.

ושל הרשב"ץ ז"ל ק' קצת במ"ש והיינו לישנא דש"ס דאמר מחלו' בשאין בה אלא ד' על ד' ולא אמר מחלוקת כשהיא עד ד' אמות וכו' ק' והלא מסקנת הש"ס הכי הוי דמראשו ורובו עד ד"א פליגי ואולי יאמר הרב דלמסקנת הש"ס לא הוי ט' משום צל וכו' זירא אלא ט' אחרינא דלא ידעי' כי היכי דאמרי' למ"ד מחלוקת בשאין בה אלא ראשו ורובו ודלא כפרש"י בד"ה אבל יותר מכדי ראשו ודוחק: ואנכי חזון הרבתי להרב פני יהושע שכתב על דברי המהרש"א ז"ל ואגופא דמתניתין לא תקשי אמאי נקטו רבנן שיעור ד' ולא נקטו שיעור גובה הפוסל בסוכה דראשו ורובו היינו משום דסתמא הן שיעור ד' אמו' ויותר נר' משום מילתא דר"י דכיון דסובר דירת קבע בעינן סובר דבעינן נמי ד' אמות והכי איתא להדיא בירוש' ר"י אומר ד' אמות וד' דפנות אלא שראיתי להר"ן שכ' בהיפך דלר' יהודה לא בעי ג' דפנות וכו' ואין ספק דאשתמיטתיה להר"ן סוגית הירושלמי ואילו ראה לא היה כותב כן עכ"ד ועמו הסליחה שהטיח דברים על הר"ן ז"ל

שלא ראה סוגית הירושלמי והאמת כי יש גירסא אחרת בירושלמי ר"י אומר אעפ"י שאין שם ד' אמות וד' דפנות וכן גרס הר' קרבן העדה ז"ל ע"ש וכן בדין דאי לא תימא הכי דברי הירושלמי עצמו אין להם הבנה כלל ופשוט: דף ז"ך ע"ב אין לך כל שבט ושבט שלא יצאו ממנו נביאים.

כתב רש"י אבל עתניאל ויפתח ויאיר לא ידעתי וכו' מהרש"א באגדתיה ומה שמסתפק רש"י ביאיר לא מצינו בו שהיה שופט ובן מנשה היה ע"כ ש"מ דאשתמיט מיניה פסוק בנביא אחריו קם יאיר ושפט את ישראל עשרים שנה ויהי לו שלשים בנים וכו' וכל אותו הספור ומ"ש ובן מנשה היה תמוה שיאיר נ' מנשה היה אחר ומת בימי יהושע במלחמת העי וכמ"ש בסנהדרין דמ"ד ע"א כשלשים ושהה איש זה יאיר נ' מנשה שהיה שקול כרובה של סנהדרין וצ"ע: דף ל"ג ע"א אמר אביי משכחת לה באסא מצראה פירש"י גדל על המצר של שדה ומתוך שיש לו מקום פנוי הוא משבח ומצליח.

ל"א אסא מצראה הדס מצרי. והיק' הר' מהר"ם נ' חביב (בס' כפות תמרים) וז"ל מה שפרש"י גדל על המצר אינו נוח לי משום דבגמר לקמן אמרי' דס"ד דפסול משום דאית ליה שם לווי ובשלמ' לפי' הב' דהוא הדס מצרי שפיר ס"ד לפוסלו משום שם לווי משום דהוא מין אחר אבל אם הדס סתמא כשזורעין אותו במצר השדה מחמת שיש לו מקום פנוי מתגדל בו ז' עלין ולכך קורין אותו הדס מצראה פשי' דאין זה קרוי שם לווי כההיא דתנן פ' בתרא דנגעים ופי"א דפרה אזוב לא אזוב יון לא אזוב כוחלי ולא אזוב רומי עכ"ד.

ואני עני לא זכיתי להבין דברי קדוש שכונתו להקשות דכל שאינו מין אחר וממדינה אחרת לא חשיב שם לווי והלא אמרינן בנדרים דנ"ג הנודר מן היין מותר ביין תפוחים וכו' מן הירק מותר בירקות השדה שהוא שם לווי וע"ש פרש"י והר"ן והרי ירק אע"ג דהוא מין אחד אלא שזה גדל בגינה וזה בשדה אפי"ה כל שהעולם קורין אותו בשם אחר מצורף.

שם לווי הוא. ה"ן אף דמין אסא הוא כיון שקורין אותו אסא מצראה הוה ס"ד לפסול ודוחק לומר דשאני נדרי' דהלך אחר לשון בני אדם.

שו"ר מ"ש הר"ן ד"ה אסור בירקות גינה דל"ד לירקות שדה דהני מינא אחרינא נינהו ע"ש: מס' תענית דף כ"ה ע"א במעשה דר' חנינא נ' דוסא שהיה עני אמרה לי' דביתהו עד אימת ניזיל ונצטער מטיבותא דגניז לן לעלמא דאתי בעי רחמי וניתבו לך יהבו ליה חד כרעא דפתורא דדהבא וגו' אמר לה ניחא לך דכולהו צדיקי אכלי אפתורא דתלת כרעי ואנן אפתורא דשקיל חד מנייהו וגו' נר' לי ליתן ט' למה לא נתנו לו כי אם רגל הכסא ושל שלש רגלים בהקדים דאי' בזוה"ק ט' לעניות ר' חנינא ולא היה לו אלא קב חרובין מע"ש לע"ש ז"ל בר"מ פ' פנחס ד' רי"ו חנינא בני די לו בקב חרובין איהו גרים קודם דחרב ק"ב מן יו"ד דאיהו יב"ק וגו' ע"ש והשתא א"ש דאחר ששאל מאת ה' עושר א"כ במה יתוקן הק"ב ע"ז נתנו לו רגל השלחן שהיתה של שלש רגלים ונשאר השלחן חגור ונקרא קב כמ"ש הקיטע יוצא בקב וכן אי' בזוהר בעלי קבין שהם החיגרים וע"ז אמר לה ניחא לך וכו' ר"ל שישאר תקון הקב עד עולם הנצחי הלא טוב שיתוקן בזה העולם שהוא חיי שעה ודו"ק: דף כ"ו ע"ב לא היו ימים טובים וכו' שנאמר צאינה וראינה וכו' ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין ביהמ"ק פרש"י זה מ"ת הוא יוה"כ שניתנו בו לוחות שניות וכו' מהרש"א וז"ל ורע"ב כ' זה בנין ביהמ"ק שנתחנך ביוה"כ ע"כ ולא ידענא חינוכו ביוה"כ וכו' ודבריו מה מאד תמוהים דמבואר במ"ק ד' ט' דחינוך בית המקדש היה שבעת ימים קודם החג ושם נצטערו ישר' אותה שנה שמא נתחייבו כרת על שאכלו ושתו ביוה"ק יצאת

ב"ק ואמרה כולכם מזומני לחיי עוה"ב ואם כונתו לו' דיום א' של החי' לא הי' ביוה"ך לא הי"ל להר' לכתו' כן וצ"ע וע' בתוי"ט מס' מגילה דף י"ד ע"א מ"ח נביאים וז' נביאות רש"י הביא מסדר עולם ברוך בכלל הנביאים אבל נראה כי המכילתא שהביא רש"י בירמיה סי' מ"ה בפ"ה הדבר אשר דיבר ירמיהו הנביא אל ברוך חולקת ע"ז שמשם מפורש שברוך לא נתנבא והיה מתרעם ע"ז ואמר לו הקב"ה אם אין כרם אין סייג ואם אין צאן אין רועה ע"ש וכן פ"ה הר"ן וכן תרגם יונתן ונבואה לא אשכחית.

אבל נוכל לומר דקי"ל לסדר עולם שאח"ז נתנבא. ושוב ראיתי לקמן דף ט"ו ע"א ברייתא מפורשת שנתנבא בשנת ב' לדריוש: מס' יבמות דף י"ד ע"ב על פלוגתא דרב ושמואל אי עשו ב"ש כדבריהם או לא עשו ת"ש אעפ"י שנחלקו ב"ש וב"ה בגט ישן ובצרות ובאחיות ובספק אשת איש ומגרש אשתו ולנה עמו בפונדקית בכסף ובשוה כסף בפרוטה ובש"פ לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מב"ה וב"ה מבית שמאי להודיעך וכו' ר"ש אומר נמנעו הן מן הודאי ולא נמנעו מן הספק וכו'.

והנה השתא הכא זיכנו ה' ויצא לאור האי ספר'א רבא לעט"ר מוה"ר מהריט"א זלה"ה הכי נקר' בשם קדושת יו"ט וחזי הוית בסי' נ"ד יתיב רמי ומקשה מברייתא זו עלה דאמרין בירושלמי דגיטין פ' הזורק עלה דמתני' דהמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקית דב"ש אומרים אינה צריכה הימנו גט וב"ה אומרים צריכה הימנו גט אמר ר"י בר בון ב"ש כדעתיהון וב"ה כדעתיהון ב"ש דאינון אמרין לא יגרש אדם את אשתו אלא א"כ מצא בה ערות דבר אינון דאמרין מזוהמת היא מלפניו ואינו חשוד עליה לפיכך אינה צריכה הימנו גט שני ב"ה דאינון אמרין אפ"ה הקדיחה תבשילה אינון דאמרין אינה מזוהמת מלפניו והוא חשוד עליה לפיכך צריכה הימנו גט שני ע"כ נמצא דכפ"ז אפ"ה ב"ה אזלי ומודו דאם גירשה משום דבר ערוה אינה צריכה הימנו גט ב' כיון דמזוהמת היא דבסברא זו לא פליגי אב"ש וכו' וא"כ מאי קאמר הכא במגרש את אשתו וכו' לא נמנעו ב"ה לישא נשים מב"ש מהי תיתי דימנעו אי משום דאשה זו שנתיחדה לדעת ב"ש אינה צריכה גט ולדעת ב"ה היא אשת איש הא באופן שהיא מגורשת לב"ש דהיינו משום דבר ערוה אפ"ה ב"ה מודו דלא חיישי' שמא בא עליה דמזוהמת היא בעיניו ואינה צריכה גט ב' וק' על הירושלמי מברייתא זו עכ"ד: ואני עני הדעת והתבונה אחרי בקשת המחילה הראויה לגודל חכמתו נלע"ד שיש ליתן כנגד היסוד אשר בנה הרב דלפי אוקמתא דר"י בר בון בירוש' דב"ה לטעמייהו דמגרש אפ"ה הקדיחה תבשילו וכיון שכן אינה מזוהמ' וחיישי' שמא בא עליה ואמטו להכי צריכה גט ב' וכו' הרב ז"ל דאפ"ה לדעת ב"ה אם גירשה משום ערות דבר אינה צריכה גט ועל יסוד זה בנה עליה דייק ולע"ד איכא למישדי ביה נרגאולומר דלא פלוג רבנן דכיון דמגרש לדעת ב"ה אם הקדיחה תבשילו א"כ אף כשגירש משום ערוה צריכה גט דלאו כ"ע ידעי שגירש משום ערוה ויאמרו שגירש משום שהקדיחה תבשילו ויוציאו לעז על בניה שהם ממזרים ושוב זיכני ה' ומצאתי כדברי להר' תוי"ט בפ' הזורק משנ' ד' עלה דהמגר' את אשתו בגט ישן דב"ש מתירין וב"ה אוסרין כ' וז"ל ובירוש' מפרש דאזלי לטעמייהו דב"ש אית להו בסוף מכילתין לא יגרש אדם את אשתו אלא א"כ מצא בה ערות דבר הילכך מזוהמת היא בעיניו ואינו בא עליה וב"ה אית להו אפילו הקדיחה תבשילו יכול לגרשה ואינה מזוהמ' בעיניו וכו' וכה"ג פליגי לקמן במגרש ולנה עמו בפונדק (תוס') ואע"ג דלב"ה אפשר שמגרשה משום דבר ערוה מ"מ גזירת חכמים היא שיאמרו שגירשה משום שהקדיחה תבשילו ואינה מזוהמת בעיניו עכ"ד.

ומעתה אתי שפיר סוגיא דתלמודא שאמרו לא נמנעו כי היה להם למנוע מט' דלא פלוג ויוציאו לעז כי לא ידעו שנתגרשה משום ערוה: שבת וראיתי תנא דמסייע ליה לרבינו הגדול ז"ל הוא ניהו הרדב"ז ז"ל בישנות סי' זר"ע שנשאל על אשה שגירשה בעלה משום זנות ושוב נתיחד עמה אי בעיא גט לדעת ב"ה והשיב גרסי' עלה בירושלמי וכו' הרי לך בהדיא דב"ה אזלי לטעמייהו דאפי' הקדיחה תבשילו מצי לגרשה אבל אם הוציאה משום ערוה מודו לבית שמאי דמזוהמת היא ולא בעיל לה וכו' ול"ל דגזרו ב"ה היוצאה משום ערוה אטו היוצאת משום דהקדיחה תבשילו משום שלא תחלוק בנשים דהיא גופא אינה אלא חומרא בעלמא וכו' והבו דלא לוסף עלה ודוקא היכא דגירש משום שהקדיחה תבשי' צריכה גט ב' אבל משום ערות דבר מזוהמת היא ולא חשיד עלה ע"ש הנה מבואר כדברי הר' ז"ל ומעתה תנוח ותעמוד קו' הרב ז"ל בחזקת ויש להעיר קצת על הרב ז"ל כי לא זכר שר תשו' זו ולא דברי התויו"ט.

ולענ"ד נר' לישיב ברייתא זו לש' הירושלמי דהנה בגטין דפ"א אוקמוה הך פלוגתא דב"ש וב"ה במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק דב"ש ס' לא אמרי' הן הן עדי ביאה הן הן עדי יחוד וב"ה ס' אמרי' הן הן עדי ביאה הן הן עדי יחוד ולש' זו שפיר אמרו לא נמנעו ב"ה מלישא נשים מב"ש דלב"ה היא האשה אסורה ממש וזהו דלא כאוקמתא של הירושלמי ומעתה אפ"ל דבהא פליגי ת"ק עם ר"ש דת"ק ס' דט' דב"ש וב"ה בפונדק הוא משום הן הן עדי ביאה וכו' ואמטו"ל ערבינהו ותנינהו גט ישן ופונדק בהדי הנך דהיה להם לב"ה למנוע ולא נמנעו ור"ש ס' ל' דט' דגט ישן ופונדק היינו כמ"ש הירוש' דב"ש לטעמייהו וב"ה לטעמייהו וא"כ ליכא פלוגתא ואם גירש משום ערוה אף ב"ה מודו דאינה צריכה גט ב' וזהו שאמר ר"ש נמנעו הן מן הודאי כגון צרות ואחיות וכיוצא שהם ודאי אסורות ולא נמנעו מן הספק שהיא לנה עמו בפונדק שהוא ס' אי בעל או לא והצריכו ב"ה גט ב' לא נמנעו מלישא אשה זו דט' דפלוגתייהו תליא בהך דלא יגרש אלא א"כ מצא בה ערות דבר ואף ב"ה מודים אם גירשה משום ערוה דאינה צריכה גט ומשו"ה לא נמנעו ופליג את"ק ר"ש גם בעיקר הט' דפונדק דלת"ק הט' הוא משום הן הן עדי ביאה ושקולים הם עם צרות ואחיות שיש צד איסור ואפי"ה לא נמנעו ור"ש פליג וס"ל דבדבר שהיה צד איסור ודאי נמנעו אבל בפונדק שהוא ס' לא נמנעו כי אעיקרא ליכא איסורא וכמ"ש ומתישב בזה קו' הש"ס בסוגיין שהיק' מ"ש מן הודאי דאיסור' הוא ספק נמי איסו' הוא ונדחקו לישיב לא תימא מן הס' אלא אימא מן הסתם אבל לפי פי' זה אתי שפיר דלר"ש בספק שהוא גט ישן ולנה בפונדק כפרש"י ליכא איסו' כלל וע"ז אמר נמנעו מן הודאי צרות ואחיות שהם ודאי איסו' ואיכא איסו' בדבר ולא נמנעו מן הס' שהם גט ישן ופונדק דליכא איסורא וא"כ ר"י בר בון מפרש לה הכי לברייתא ואיהו דאמר כר"ש זה נלע"ד וא"ש את"מ.

ועיין הריטב"א ז"ל מה שפי' בספק אשת איש דלא כפרש"י ודו"ק וכ"ז לישיב דעת הירוש' דלא תקשי ליה הברייתא אך לדעת הרדב"ז שכ' משם בעל העיטור דהבבלי ס"ל כהירושלמי עדיין ק': מס' כתובות דף נ"ח ע"ב לא תימא ט' דר"מ משום דאדם מקדיש דשלב"ל אלא ט' דר"מ מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה נעשה כאומר לה יקדשו ידיך לעושיהן ופריך והא לא אמר הכי ומשני כיון דשמעי' לר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה נעשה וכו' כ' רש"י שמעי' ליה לר"מ במס' ערכין דהמעריך פחות מכן חדש ר"מ או' נותן דמיו דאדם יודע שאין ערך לפחות מכן חדש וגמר ואמר לשם דמים ה"ן אדם יודע שאין אדם מקדיש דשלב"ל וגמר ואמר לשם ידים עצמם ע"כ.

ומהר"ב בש"מ כ' וז"ל ואע"ג דשניא ההיא דערכין דכ"ע ידעין דאין ערך לפחות מבן חדש וזיל קרי בי רב הוא ולהכי אמרי' דאדם יודע וכו' וגמר ואמר לשם דמים אבל הא דאין אד"מ דשלב"ל לאו כ"ע בקיאי ביה ואיכא למימר דמעשה ידיה ממש קאמר ולא ידיים מ"מ איכא למימר כיון דאין השינוי כו"ך מתקנינן לישניה כיון דלא אפשר בע"א לדברי ר"מ אבל מעריך לדמי' שינוי גדול ומשום דידוע לכל אמרי' דלשם דמים קאמר וכו'.

והרב יקר הערך דכ"ה: תמה על הר"ב ממ"ש שם בערכין המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו וחכ"א ל"א כלום במאי קמפלגי ר"מ ס' א"א מוציא דבריו לבטלה יודע שאין ערך לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמים ורבנן סברי אדם מוציא דבריו לבטלה כמאן אזלא הא דאמר רב גידל אמר רב האומר ערך כלי עלי נותן דמים כר"מ פשיטא דכר"מ אתיא מהו דתימא אפי' כרבנן נמי התם הוא דטעי ס' כי היכי דאיכא ערכין לב"ח איכא נמי לפחות מב"ח אבל הכא דליכא למיטעי ודאי אדם יודע שאין ערך לכלי וגמר ואמר לשם דמים קמ"ל הרי להדיא דבערכין אדם טעי כי היכי דאיכא ערך לב"ח איכא נמי לפחות מב"ח ואפ"ה קסבר ר"מ אין אדם מוציא ד"ל ומאי מקשה הר"ב אלו דבריו בקיצור כי הוא הרחיב הדברים והאריך למעניתו: ולפקע"ד לא ידעתי מאי קמתמה על הר"ב ז"ל דאדרב' מבואר בסוגיא כדבריו ממקום שבא שהרי ר"מ ורבנן בפלוגתייהו לא פירשו טעמייהו ואמרי' בגמרא דטעמייהו הוא דאדם יודע וכו' ואינו מוציא ד"ל ורבנן ס' אדמד"ל נמצא בין לר"מ בין לרבנן מוכרחים אנו לומר דאדם יודע וכו' ולר"מ כיון דידע ודאי דלדמים איכוון ולרבנן כיון דידע אמרי' הוציא דבריו לבטלה דאי דלא ידע ת"ל דהוי הקדש טעות ומעתה מ"ש בגמ' ס"ד אמינ' דאתי אפי' כרבנן התם הוא דטעי ס' כי היכי דאיכא ערכין וכו' הכונה דלא היינו אומרים דט' דרבנן הוא משום דאדם מד"ל ואדם יודע אלא היינו אומרים דט' דרבנן הוא משום דהוי הקדש טעות אבל גבי כלי דודאי אדם יודע הו"א דאפי' רבנן מודו קמל"ן דטעמייהו דרבנן הוא משום דאדם יודע דאין ערך לקטן ואפי"ה ס"ל דמוציא דבריו לבטלה וה"הגבי כלי וא"כ נמצא דעיקר פלוגתייהו דר"מ ורבנן הוא אי אדם מוציא דבריו לבטלה ולכ"ע אדם יודע שאין ערך לפחות מן' חדש וזה ברור כשתעיין בכל הסוגיא ובדברי רש"י ודוק כי קצרתי ובזה אזדא ליה כל מה שהאריך הר' שם להקשות לר"ב והניחו בצ"ע.

אך לע"ד זוהי שקשה ע"ד ר"ב שכתב דשאני התם דלא טעו אינשי אבל גבי מקדיש דשלב"ל לאו כ"ע בקיאי וכו' לא ידעתי מ"ש ממקדיש דבר שאינו שלו דפריך שם בערכין עלה דאמר רב המקדיש בהמת חבירו נותן דמיה כמאן כר"מ הא אמרה חדא זימנא ערך כלי וכו' התם הוא דיודע שאין ערך לכלי וגמר ואמר לשם דמים אבל בהמה דבת מקדש היא איכא למימר לכי מזבנ' ניהלי' תקדוש אבל דמי' לא קמל"ן ופרש"י קמל"ן דלא אמרי' דטעה אלא ודאי ידע שאין הקדשו חל על גופה ולדמים נתכוון ע"כ הרי דגם במקדיש דבר שאינו שלו אמרי' ודאי ידע אע"ג דלאו זיל קרי בי רב הוא וא"כ נימא אף במקדיש דבר שלב"ל ידע דמ"ש ובדוחק אפ"ל דהקדש דשאש"ל יותר קרוב לסברא ממקדיש דשלב"ל או שמא משום דמפול' בקרא איש כי יקדיש את ביתו מה ביתו וכו' ודוק היטב.

ועיין נזיר ד"ט ע"א רש"י ד"ה ב"ש ותוס' ד"ה אין אדמד"ל שמזה כר' קצת סיעתא למ"ש הר"ב בסו"ד ואפשר דס"ל דההיא דפחות מבן חדש נמי לאו כ"ע בקיאי ביה ודו"ק: מס' קידושין דף ג' ע"א ותו הא דתנן וזו אחד מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים. כ' מהרש"א ז"ל ק"ק כיון דמס' גיטין נישנית קודם מס' קידושין הך קו' דפריך הכא אמתני' דקתני

שלש ממתני' דזב בז' דרכי' אמאי לא פריך הכי מקמי אמתני' דגטין דקתני אחת וכו' ולא זכיתי להבין אמרי קדוש דהתם מאי דקתני אחת לשון נקיבה אינו משום דרכים כמש"ל אלא משום זו וכמו זו אחת מן ההלכות שאמרו בעליה במס' שבת גבי י"ח דבר: דף ד' ע"א תוס' ד"ה יציאה דכוותה קממעט פיר"ת יציאת אמה העברי' מאדון וכו' מיהו סוגי' לא משמע כלל שהוא צריך ללמוד דביום נערו מירי אלא מנלן דכסף דאביה היא ע"כ פי' דבריהם דפשי' ליה לתלמו' דקרא דאין כסף ביום נערו איירי שהיא יוצאה בסימנים ודייקינן אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר בנערו' אמנם אכתי ק' קו' הש"ס ואימא לדידה וכפי' רש"י דלא תדרוש אין כסף לאדון זה אלא אין כסף ביציאה זו וכו' וע"ל כדמשני תלמודא לא ס"ד וכו' ור"ל דמסברא אנו למדין שיהיו לאביה מדזכי ליה רחמנא בכסף קידושיה נמצא שהתלמוד שהיה שואל על ב' דברים מנלן שמתקד' בכסף וגם מנלן שהוא לאביה השיב לו שמה שהיא מתקדשת בכסף נפ"ל מאין כסף ומה שהוא לאביה מס' דלא ס"ד וכו' וע"ז פריך שפיר תלמודא ואימא ה"מ קטנה וכו' כיון שהלימוד שקידושיה לאביה הוא מסברא דלא ס"ד וכו' תינח בקטנה הסברא נותנת כן כיון שאין לה יד וכו' והשתא מקשו התוס' שפיר לפי' ר"ת דיציאה דכוותה ר"ל ימי נערו' דמה הרווחנו בזה דגם מעיקרא ידע שפיר תלמו' דמיעוט אין כסף הוא בימי נערו' דביה איירי קרא אלא דהוה ק' לן ואימא לעצמה ור"ל אין כסף ביציאה זו כדפי' רש"י והאשה מתקדשת בכסף כשהיא נערה אבל הוה לעצמה ומנ"ל שהוא לאביה וכשתאמר מכת סברת לא ס"ד כדקאמר תלמודא ק' קו' התלמוד ואימא ה"מ קטנה וכו' וזהו שכ' התוס' מיהו סוגיא לא משמע כלל שהוא צריך ללמוד דבימי נערו' מירי אלא מנלן דכסף דאביה היא ר"ל דאימא לעצמה וכדפריך וע"ז פי' התוס' הנ"ל יציאה דכוותה כגון ברשות אדון אם היה שם כסף וכו' וכן משמע לשון הקושי' ע"כ ביאור דבריהם והן הן דברי רש"י יציאה דכוותה קא ממעט דביציאה זו דנערו' אין כסף לאדון זה הא אם היה כסף מי היה לוקח אותו האדון כך המיעוט ר"ל ההיפך שאנו ממעטים אבל יש כסף מוכרח לומר יש כסף לאדון אחר דהיינו אב ולא תאמר אבל יש כסף ביציאה אחרת והיא לעצמה וכדפריך תלמודא מעיקרא דא"כ לא הוי יציאה דכוותה דאילו היה כסף ביציאת האמה היה לאדון ומיעוט דאבל יש כסף הוא לעצמה לא הוי דכוותה אבל כשתאמר לאביה אתי שפיר מיעוטא דאדון זה אין לו כסף ביציאה זו וממעט אדון אחר דהיינו אב ביציאה אחרת דהיינו אירוסין דיש לו כסף והשתא שפיר מוכח מקרא גופיה דנערה קידו' לאביה ואין אנו צריכין לסברת לא ס"ד וכו' דקאמר תלמוד' לעיל עד שממנה יולד לנו קו' ואימא קטנה וכו' ומ"ש וכן משמע לשון הקושי' פי' דלפי פי' זה אתי שפיר קו' הש"ס דפריך בתר הכי הא לא דמיא האי יציאה להאי יציאה דהכונ' בשלמא אם היציאות היו דומות לגמרי במה הצד שזו יוצאה לגמרי וזו יוצאה לגמרי שפיר נוכל לומר דמיעוטיה קרא לענין הכסף דוקא ור"ל אין ביציאה זו לאדון זה כסף אף שהיא יוצאה לגמרי אבל ביציאה אחרת שהיא יוצא' לגמרי יש כסף לאדון דהיינו אב וא"כ המיעוט ממש בהיפך שזו יציאה לגמרי אין כסף לאדון וזו יציאה לגמרי דיש כסף לאב והוי שפיר המיעוט בדכוותיה ממש אבל מאחר שאין היציאו' דומות ממש א"כ גם אינו צריך שיהיה יציאה דכוות' שיהי' הכסף לאב ותחזור קו' התלמוד ואימא לדידה זהו כונת התוס' לע"ד.

וראיתי להמהרש"א ז"ל בזה דברים תמוהים שרצה להסכים דברי התוס' ורש"י עם דברי רש"י דפ' נערה שהביא ז"ל ובתוך דבריו כ' ולפי זה יציאה דכוותה היינו לענין שהכסף הוא למי שיוצאה ממנו אבל לענין נערו' לא הוי דכוותה דבנערו' ליכא כסף כלל לאדון שיוצא' ממנו בסימנים וכו' ודברים אלו תמוהים ולא זכיתי להבין דברי קדשו דמ"ש הש"ס יציאה דכוותה

קממעט ר"ל שהוא ממש בהיפך שזה האדון אין לו כסף ואדון אחר הדומה לזה יש לו כסף ואין אנו צריכים לפרש כפירש"י דפ' נערה הא אם היה כסף בקטנות וכו' דהכונה הא אם היה כס בנערות היה לאדון וכעת אין פ' נערה עמי ואי לאו דמסתפינא הוה אמינא דגם כונת רש"י בפ' נערה הוא כמ"ש ור"ל הא אם היה כסף בנערות היה לאדון כמו בקטנות לפי האמת שיש כסף והוא לאדון ודכוותה מאי דממעטינן בנערות שאין כסף לאדון זה אבל יש כסף וכו' היינו לאב באופן שדברי מהרש"א בכל הדיבור תמוהי' וצ"ע: דף ד' ע"ב תוס' ד"ה מעיקרא היק' ר"י וכו' וי"ל דאי מהיקישא הו"א דלא סגי בפרוטה עד שיהא ב' פרוטות וכו' כ' מהרש"א ק"ק דהשתא נמי דבעי למילף מק"ו נימא דיו לבא מן הדין וכו' וי"ל דאתיא כר"ט דהיכא דמיפרך ק"ו לא אמרי' דיו וכה"ג כתבו התוס' לקמן ד"ה חופה עכ"ל.

ואני עני לא זכיתי להבין ד"ק דהיכי מיפריך ק"ו והלא הק"ו שפיר ילפי' ללמד שהאשה ניקנית בכסף ונימא דיו לו' דבעי' ב' פרוטות ול"ד למ"ש התוס' לקמן דהתם ע"י הדיו לא ישאר ק"ו כלל וכמ"ש התוס' דלאחר כסף לא אצטריך אבל הכא שפיר אנו למדין מהק"ו דכסף קונה ואה"ן נימא דיו להיות בב' פרוטות: דף ט"ו ע"א אמר מר אי בנרצע הרי כבר אמור וכו' הא אין הכתוב מדבר אלא בנרצע וכו' דע שכ' רש"י בפ"י על התו' פ' בהר ז"ל ואיש אל משפחתו תשובו לרבות את הנרצע וכו' הרא"ם ואמר לרבות הנרצע בלשון רבוי משום דמכח דכתיב ושב אל משפחתו ואוקמוה במכרוהו ב"ד בגניבתו נשאר קרא דאיש אל משפחתו תשובו לרבות הנרצע וכו' הרב שמע שלמה ז"ל ביאור דבריו דק"ל דכי היכי דבריייתא דפ"ק דקי' קתני הא אין הכתוב מדבר אלא בנרצע ולא קתני לרבות ה"ן רש"י ז"ל היל"ל זו נרצע ולא לשון לרבות דמשמע דמרבויהא הוא ותו' דכיון דלא מוקמי' האי קרא בנרצע אלא מכח דכתיב ושב אל משפחתו ואוקמוה בשמכרוהו ב"ד נשאר האי קרא דואיש אל משפחתו מיותר לרבות אף הנרצע אבל אי לא הוה קרא אחרינא הוה מוקמינן האי קרא במכרוהו ב"ד ולא בנרצע וכו'.

וראיתי בס' חי' מהרש"א המלוקט על התו' שתמה על הר' ש"ש ז"ל צ"ע שדבריו הם היפך הגמ' סו' דשמעתין דקאמר ואצטריך מכרוהו ב"ד וכו' הרי שיש צדדים לו' שנרצע חמור וצד שמכרוהו ב"ד חמור וא"כ אפי' אי לא הוי אלא חד קרא לא הוה מוקמי' במכרוהו ב"ד טפי מנרצע דמאי אולמי' ע"כ ואני הדל אומר דזה אינו מן התימה על הרב דגם הרב אין כונתו לומר בפשיטות דהוה מוקמי' ליה במכרוהו ב"ד אלא דהיה צד לו' דקרא איירי במכרוהו ב"ד אבל נרצע לא יצא ביובל משום קנסא עם כי יש ג"כ הצד האחר לו' דמכרוהו ב"ד חמור משום דלא עבד שש נקוט מיהא דלא היינו יכולין להחליט בו המאמר דאיירי בנרצע אם לא מכח אותו פ' אחר דמוקמי' ליה במכרוהו ב"ד א"כ אייתר לן קראין מוכרח לו' דאיירי בנרצע מיתורא דקרא ולהכי כ' לרבות: איברא מה שיש לתמוה על הרב ש"ש הוא זה במ"ש דכי היכי דבריייתא קתני הא אין הכתוב מדבר אלא בנרצע ולא קתני לרבות ה"ן רש"י היל"ל זו נרצע ולא לשון לרבות דמשמע דמרבויהא הוא ע"כ ודברים אלו נוטים לו' דמ"ש בגמ' הא אין הכתוב מדבר לאו מיתורא קמפיק לה אלא מגופא דקרא וזה אינו כי גם תלמודא יתורא קדריש וכמ"ש אי במכרוהו ב"ד הרי כבר אמור וכו' נמצא שאין לנו שום משמעות בקרא גופיה לאוקומי בנרצע וכמו דעביד צריכותא הש"ס אלא מכח יתורא דקרא אמרו דמוכרח אתה לו' שאין הכתוב מדבר אלא בנרצע כיון שאין לך לתלותו בדבר אחר וא"כ עדיין ק' יאמר נא רש"י ז"ל כלשון התלמוד אינו מדבר אלא בנרצע ואנו יודעים שהוא מיתורא כמו שבאמת זהו כונת הש"ס וכן מתבאר מדברי התוס' ישנים שהביא המהרש"א בסוגיין וכמו שנכתוב לקמן בע"ה ויש לישב אבל הלשון דחוק.

והרב ז"ל (הוא ניהו הרב המאסף ס' ח' מהרש"א) כ' לישב דברי רש"י ז"ל לכן יראה עם מאי דאיכא למידק דרש"י ז"ל כי היכי דפריש איש אל משפחתו זו נרצע אמאי לא פי' לקמן בפ' ושב אל משפחתו לרבות מכרוהו ב"ד וכו' אמנם יראה עם מ"ש בגמ' מאי משמע דבר הנוהג באיש ואיזו זו רציעה וכו' ודרכו של רש"י לתפוס הדרשא היותר פשוטה ע"כ בפ' ושב אל משפחתו שאינו פשוטו במכרוהו ב"ד לכך לא הזכירו אבל הכא כ' לרבות משום דק"ל יתורא דאיש ולזה השיב דממלת איש יש לרבות נרצע אע"פ שאינו פשוטו של מקרא מ"מ ממילת איש מרבה נרצע עכ"ד.

ואני שמעתי ולא אבין חדא דאי חיליה דרש"י ז"ל ממלת איש כך הי"ל לומר איש לרבות נרצע כדרכו בכל מקום שתופס התיבה ועושה לה בית בפני עצמה אבל כ' ואיש אל משפחתו תשובו לרבות את הנרצע משמע דמכולהו קדריש לא ממלת איש לחודיה ותו מ"ש הר' דתלמודא קדריש מיתורא דאיש והיינו מרבויהו אינו מורה כן לשון התלמוד דקאמר מאי משמע וכו' איזהו דבר שנוהג באיש ואינו נוהג באשה זו רציעה וזה מורה דקדריש משמעות הכתוב לא רבוי מכח יתור וכן כ' תוס' ישנים שהביא מהרש"א על תוס' ד"ה איזהו דבר ז"ל ותימא דכיון דקרא לא משתמע אלא בנרצע למאי אצטרי' למימר אי במכרוהו ב"ד הרי כבר אמור ע"כ מבואר דתפסו דמ"ש איזהו דבר שנוהג וכו' משמעותיה דקרא משתמע בנרצע וא"כ לא הי"ל לרש"י לו' לרבות וכך הי"ל איזהו דבר וכו' זה נרצע כלישנא דתלמודא: לכן נלע"ד לישב דברי רש"י והרא"ם דהנה המהרש"א שם כ' לישב תמיהת התוס' ישנים וז"ל ולולי דבריה היה נ"ל דאי לאו אלא חד קרא אפשר דהוה מסתבר טפי לאוקומי במכרוהו ב"ד אע"ג דכתיב ביה איש אלא לבתר דכתיב תרי יתורא דקרא ושב אל משפחתו ושבתם איש קאמר מאי משמע דאוקמי ליה בהכי ושבתם לנרצע ולא כללינהו בהני תרי קראי חד לנרצע וחד למב"ד וקאמר משום דהך קרא דכתיב ביה איש משמע טפי לנרצע עכ"ד ואף כי דברי הר' אינם צריכים חזוק מ"מ יש להוסיף קצת נופך עם מ"ש התוס' ד"ה איזהו דבר וא"ת ואימא זו מכרוהו ב"ד דלא שייך באשה דכתיב בגניבתו ולא בגניבתה וי"ל דמ"מ שם מכירה נוהגת באשה אבל שם רציעה אינו נוהג באשה ע"כ והשת' יתישב יות' בעצם דאי לאו יתו' דקראי אינו מספיק מלת איש לאוקומי בנרצע ממשמעות איזהו דבר שנוהג באיש דהא גם במכרוהו ב"ד נוהג באיש ואינו נוהג באשה ומשום שם מכירה ושם רציעה הכרעה קלישא היא אם לא השתא דאית לן תרי יתורא דקרא ומוכרח חד לנרצע וחד למב"ד אפילו הכרעה כל דהוא תספיק לנו לומר דקרא דושבתם איש מיירי בנרצע ולא תימא לא מסיימי קראי ומעתה זהו עצמו כונת רש"י שכתב לרבות הנרצע דלא תטעה לומר דמלת איש משמעותו נרצע וכמ"ש התוס' ישנים בקושיתם דבאמת אין הכרעה איש מספקת אלא אחר דאית לן תרי יתורי דקראי וזהו שכ' הרא"ם משום דמכח דכתיב ושב אל משפחתו וכו' נשאר ושבתם איש לרבות הנרצע ר"ל ולא מכח משמעות איש אלא מיתורא דקרא ודו"ק.

ומה שהיק' דאמאי לא כ' רש"י ע"פ ושב אל משפחתו דאיירי במב"ד י"ל דלפי פשוטו לא אייתר ההוא קרא לגמרי דאף דתחי' אמר עד שנת היובל יעבוד עמך ויצא ביובל הוא ובניו עמו מ"מ עדיין לא פי' לך שיהיה ה' חורין וברשות עצמו לז"א ושב אל משפחתו ורש"י שדורש פשוטו של מקרא לא הוצרך להביא בו שום דרשא אבל כאן תחי' אמר וקראתם דרור ופרש"י שפי' כדדייר בי דיירא ור"ל שהוא ה' חורין ובמקום שירצה ידור וא"כ תו ל"ל ושבתם איש אל אחוזתו ע"כ הביא דרשת רז"ל זה נלע"ד והבוחר יבחר: דף ל"ו ע"ב תוס' ד"ה אי דפנים כהן משוח כתיב ביה וכו' ונר' להר"ם דאע"ג דפר העלם דבר מרבין התם בת"כ דעבודתה כשירה אפי' בכהן הדיוט

דמרב' ליה מן ה' דהכהן המשיח וכו' כתב מהרש"א לא מצאתיו כן אלא דבפ"ק דמגילה מרבין מרובה בגדים אבל כהן הדיוט לא מרב' מינה וכפרש"י דהכא ע"כ.

ואני מצאתי בת"כ פ' ויקרא גבי פר כהן משיח (הובא בילקוט סי' תס"ט) כדברי התוס' ולקח הכהן המשיח אין לי אלא משיח מנין לרבות כהן אחר ת"ל הכהן אם סופינו לרבות כהן אחר מה ת"ל הכהן המשיח אלא מצוה שיקבל הכהן המשיח ואם קיבל כהן הדיוט עבודתו כשירה ע"כ וס"ל להתוס' כי גם בפר העלם דבר של צבור הדין כן דהתם נמי כתיב הכהן המשיח ובל"ה קו' התוס' שייכא גם בפר כהן משיח אלא דאגב אורחיהו אשמועינן דהך דרשא דהכהן תדרש גם בפר העלם דבר: דף נ"ז ע"ב תוס' בד"ה כל שעומד פי' הקונ' דבשדה לא מהני שילוח דבעינן ושילוח ע"פ השדה וכו' גירסתינו בדברי רש"י אינו כן אלא משום דכתיב ושילח אל מחוץ לעיר ופ' זה ליתיה גבי טהרת מצורע אלא גבי טהרת צרעת בתים וא"כ אפשר דמ"ש הברייתא שלא יעמד מחוץ לעיר קאי בצרעת בתים שהכהן עומד בתוך העיר ומאי דמייתי תלמודא ברייתא זו למיפרכ מינה לטהרת המצורע היינו מרישא שלא יזרקנה לים ולמדבר דנפיק ממלת שדה ובטהרת מצורע כתיב ע"פ השדה וע' רש"א: דף ס"ה ע"ב אמר אביי אמר לו ע"א נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן וכ' הר"ן ז"ל בפרק האומר דרל"ח ע"ב דמקוה הראשונים ז"ל על פי' ר"ת דמכח רומיא דסוגיא הך דהאומר עם ההיא דהנזיקין דקאמר אביי כל שבידו נאמן דהתם איירי במכחיש או אומר איני יודע והך דהאומר דקאמר אביי ע"א אומר נטמאו טהרותיך וגו' נאמן ע"א אומר אכלת חלב נאמן איירי בשותק ומט' דשתיקה כהודאה וסייעיה למילתיה מההיא דפ' האשה רבה דדחי למאי דבעי למיפשט דע"א נאמן מדאורייתא מההיא דאו הודע אליו ודחי ממאי משום דנאמן דלמא משום דקא שתיק ושתיקה כהודאה דמיא תדע דקתני סיפא ב' אומרים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי ר"מ מחייב וחכמי' פוטרין רישא מ"ט קמחייבי רבנן אילמא משום דמהימן והא תרי בעלמא אע"ג דקמכחיש להו אינהו מהימני אלא לאו משום דאשתיק ושתיקה כהודאה דמיא ע"כ ומקוהו עלה הראשוני' דאי הכי מאי לישנא דמהימן דקאמר ותו מאי ט' דרבא דפליג באשתו זינתה משום דהוי דבר שבערוה והלא כיון שהודאה שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא וגם אביי אמאי הצריך בעד דלאו גזלנא אפי' גזלנא כיון שהודאה גם מעשה דההוא סמיא ק' דפשטא משמע שהוא לא ידע בדבר כלל וגם עובדא דינאי וע"כ פירשו ז"ל דאפי' באומר איני יודע כל שאינו מכחישו נאמן ומתני' ודאי הכי דייקא דקתני והלה אומר לא אכלתי ט' דמכחיש ליה בהדיא הא לאו הכי מהימן וכי תימא א"כ היכי מוכח אביי מהכא דע"א מהימן אפי' בהלה אומר איני יודע דהא התם בפ' האשה רבה דחינן דטעמא דמתני' משום דשתיקה כהודאה דמיא ומוכח לה מסיפא אמרו לו ב' וכו' רישא מ"ט מחייבי רבנן אי לימא משום דמהימן והא תרי בעלמא וכו' אלא לאו משום דאשתיק ושתיקה כהודאה דמיא י"ל דהתם ס"ל דרישא נמי רבנן ומ"ה מוכיחנן מרבנן דסיפא דט' דדיוקא דריש' משום דשתיקה כהודאה אבל אביי ס"ל דרישא ר"מ היא והכי איתוקמא בדוכתא בכריתות וכיון דליכא למידק מסיפא מידי נקטינן דיוקא כפשטיה דדוקא כשאמר לא אכלתי דקא מכחיש ליה בהדיא הא אמר איני יודע כיון דלא מכחיש ליה מהימן עכ"ד.

ובעניוטי לא זכיתי להבינם דהא התם בכרי' לא אוקימנא רישא דע"א אומר אכלת והוא או' לא אכלתי כר"מ אלא רישא דרישא דאמרו לו ב' אכלת חלב הוא דאוקימנא כר"מ משום דדייק' אמרו לו כמה הוי ב' והוא מאי קאמר אי דשתיק ואלא שתיקה דתרי הוא דמביא חטאת דחד לא אימא מציעתא ע"א אכל והוא אומר לא אכלתי פטור ט' דאמר ל"א הא אשתיק חייב וכ"ש תרי אלא דקמכחיש להו מני ר"מ ולא רבנן מאי קמ"ל מסיפא ש"מ הא קמל"ן דבר זה מחלו ר"מ

ורבנן והוא דקמכחיש ליה ע"כ נמצא דרישא דרישא הוא דאוקימנא כר"מ אבל מציעתא ע"א אומר אכל והוא אומר לא אכלתי ודאי אתיא ככ"ע ואפי' רבנן מודו בה ושפיר דייקי' ט' דאמר לא אכלתי הא שתיק מהימן ודייקי' עלה מסיפא דט' דרבנן אינו משום נאמנות העד אלא משום דשתיק.

והיה מקום לומר דאין כונת הר"ן ז"ל לומר דמציעתא ר"מ היא דהא ודאי לא יתכן דודאי רבנן דע"א אכל והוא אומר לא אכלתי דפטור אלא אדיוקא דדייקינן ט' דאמר לא אכלתי הא שתיק מהימן קאמר הרב ז"ל דהשתא דאוקמינן רישא דרישא כר"מ הך דיוקא נמי דמציעתא דדייקינן הא שתיק חייב מצי אתי כר"מ לטעמו וכרבנן לטעמייהו לרבנן דאית להו דב' אין נאמני' גם ע"א אינו נאמן אלא בדשתיק ומט' דשתי' כהוד' וכמ"ש בש"ס ולר"מ דאית ליה דב' נאמנים גם ע"א מהימן מט' נאמנות וא"כ לר"מ ע"א מהימן אפי' באומר איני יודע וכן מטין דברי הרמב"ן ז"ל בחי' שדברי הר"ן הם לקוחים משם.

אלא דאם כונת הר"ן ז"ל כן ק' יותר דאי הכי נמצא דענין נאמנות ע"א באומר איני יודע תלוי בפלוגתא דר"מ ורבנן דלרבנן דב' אינם נאמנים גם ע"א אינו נאמן אלא בשותק ומט' דשתיקה כהודאה ולא באומר איני יודע ולר"מ דתרי מהימני ה"ה ע"א נאמן מצד נאמנות ואפילו באומר איני יודע וא"כ ק"ט היכי פסיק אביי ותני ע"א אומר לו אכלת חלב והלה שותק נאמן ומסתייע מדיוקא דמתני' ט' דאמר לא אכלתי הא שתיק מהימן ולדעת הר"ן והרמב"ן ז"ל דה"ה באומר איני יודע א"כ שביק אביי רבנן ופסק כר"מ דלית הלכתא כוותיה הדא דתימה.

ומקומו הדבר מוכרח מסוגיא דהאשה רבה דקאמר תדע דקתני סיפא אמרו לו ב' וכו' רישא מ"ט קפטרי רבנן וגו' וק' דאדמוכח ליה מרבנן דמשום שתיקה הוא יוכיח ליה מר"מ דמשום נאמנות הוא אם לא שנאמר בהכרח דתלמודא מוכיח שפיר מרבנן דהילכת' כוותייהו וא"כ ק"ט היכי מוקמי' השתא אביי כר"מ.

ובחפשי מצאתי להרב חזו"ן ע"ס קדשים ד' קס"ח ע"א שהביא דברי הר"ן אלו ותמה עליהם מה שתמהתי בתחיל דברי וז"ל ויש לעמוד דש"ס דכריתות לא אוקמוה רישא ר"מ אלא ריש' דרישא דאמרו לו אכלת חלב אבל מציעתא אתיא ככ"ע ודוחק לו' דכיון דרישא דקתני אמרו ר"מ היא א"כ מינה דכולה מתני' ר"מ דא"כ הכי הו"ל למתני' ב' אומרים אכל והוא אומר לא אכלתי חייב דברי ר"מ אלא מוכח דמציעתא רבנן היא עכ"ד.

ומ"ש דא"כ הכי הו"ל למתני' וגו' דבריו מגומגמי' כאשר יראה הרוואה דהא קתני לה בסיפא בהדיא ב' אומרים אכלת והוא אומר לא אכלתי ר"מ מחייב וחכמים פוטרין: והקרוב אלי בכונת הר"ן ז"ל עפ"י מ"ש הרמב"ן גם הריטב"א ז"ל בחי' קי' כ' דבאמת מדוקייה דמתני' דקאמר לא אכלתי ליכא למידק מינה ט' דאמר לא אכלתי הא שתיק מהימן ודוקא בשתיק ולא באומר איני יודע דאדרבא איפכא מסתברא ט' דאמר לא אכלתי דקא מכחיש ליה הא לא קמכחיש ליה מהימן בכל גוונא בין שותק בין אומר איני יודע והכי דייק אביי ממתני' בפ' האומר ודלא כדדייקי' בפ' האשה רבה הא שתיק עש"ב והשתא הר"ן ז"ל הוק' לו קו' זאת בסוגיין דפ' האשה דקאמר רישא מ"ט קפטרי רבנן אי נימא משום דמהימן והא תרי וכו' אלא משום דשתיק אם כונת הש"ס באמרו רישא קאי על המציעת' דע"א אומר אכלת והוא אומר לא אכלתי דמייתי תלמו' לעיל ק"ט דאדרבא ממקום שבא משתמע דמשום נאמנות העד הוא דקתני והוא אומר לא אכלתי ט' דקמכחיש ליה הא לא קמכחיש ליה בכל גוונא מהימן אפי' באומר איני יודע ותלמו' בעי למיפשט להיפך

דמשום שתיקה הוא זו מן המתמיהין וא"ת דמכח הקושיא דק"ל והא תרי בעלמא לא מהימני חד מהימן מכח זה צריך לדחוק עצמינו לומר כן באמת זה אינו כ"כ הכרח דאה"ן תרי אע"ג דבעלמא מהימני הכא לא מהימני משום דבעינן הודע אליו דגזירת הכתוב היא אבל בע"א והלה אומר איני יודע כל דלא מכחיש הודע אליו קרינן ביה נמצא שזה ההכרח אינו כ"כ חזק ואדרבא דוקיא דקדייקינן מיניה ט' דאמר לא אכלתי משתמע איפכא כנו"ל ומאי מוכיח הש"ס ע"כ פירש הר"ן ז"ל דמ"ש הש"ס רישא מ"ט קפטרי רבנן לא קאי אמציעתא דע"א אומר אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי אלא קאי ארישא דרישא אמרו לו ב' אכלת חלב ולפום האיכא דאמרי דאיתא התם בתר הכי בכריתות א"ד אמרו לו נמי חד הוא והכי קתני אמרו לו אכלת חלב מביא חטאת בד"א בשתיק אבל מכחיש ליה פטור נמצא לפום האי א"ד רישא דאמרו לו רבנן היא ולא ר"מ והשתא שפיר מוכיח הש"ס ב'פ' האשה רישא מ"ט קפטרי רבנן ר"ל ריש' דא"ל אכלת חלב מביא חטא' דאוקימנא בחד היכי דמי אי משום דמהימן הא תרי וכו' אלא לאו משום דשתיק וכל זה הדיוק הוא מרישא אבל מציעתא לא דייק מידי דאדרבא אי לאו דיוקא דריש' היה לנו ללמוד ממציעתא בהיפך אבל עתה דדייקינן מכח רישא וסיפא דהעיקר הוא משום השתיקה אינו מוכרח כ"כ דוקיא דמציעתא.

ונמצא דהסוגיא ב'פ' האשה קאי בשיט' הא"ד דרישא רבנן היא משו"ה דייק דט' הוא משום שתיקה לזה כ' הר"ן דאביי ב'פ' האומר ס"ל כלישנא קמא דכריתו' דריש' ר"מ וכיון שכן תו ליכא למידק מרישא מידי ואדרב' נשאר לנו פשט לשון המציעתא דקתני לא אכלתי ט' דקמכחיש ליה הא לא קמכחיש ליה בכה"ג מהימן ודוק בדבריו שכ' וכיון דליכא למידק מסיפא מידי נקיטינן דיוקא כפשטיה דדוקא כשאמר לא אכלתי דקמכחיש ליה וכו' ולא אמר דיוקא דרישא כנו"ל לישב דברי הר"ן לפי חומר הנושא אבל המעיין בדברי הרמב"ן והרשב"א בחי' קי' יראה שדבריהם אינם סובלין שום פי' והדבר ק' כמ"ש וצ"ע.

מס' נדרים דף נ"ה ע"א הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי וכו' למימרא דדגן כל מילי דמידגן משמע והכתיב וכפרוץ הדבר הרבו בנו"י וכו' מעשר דגן וכל תבואת שדה וכו' כ' התוס' וכפרוץ הדבר פסוק הוא בדברי הימים וכו' ואי דגן כל מילי דאדגון משמע ל"ל למיכתב כל תבואת שדה ונהי דדגן דכתיב באורייתא לא משמע אלא ה' מינים מיהו ההוא דדברי הימים משמע כל מילי דאי בלשון ב"א משמע כל מילי דמדגן ההוא נמי משמע כל מילי.

משמע מדברי התוס' דלשון נביא הוא כלשון ב"א והר' שורשי הים ז"ל בח"ב דקי"ג ע"ד תמה ע"ד התוס' אלו מסוגיא דיומא דע"ו שאמרו ותירוש חמרא הוא והא כתיב וכו' ולא חמרא הוא והכתיב זנות יין ותירוש יקח לב ומשני דכ"ש תירוש חמרא הוא ובנדרים הלך אחר לשון ב"א ומשם הר' שע"ה ז"ל היק' על דברי התוס' אלו ממ"ש התוס' בנדרים דמ"ט ע"א ד"ה ר"י ע"ש.

ואני עני עוד אוסיף להפליא ע"ד התוס' ממ"ש התוס' פ' הערל דע"א ד"ה והני מוליך וז"ל אין להק' היכי פריך מנדרים ללישנא דקרא דבנדרים הלך אחר לשון ב"א דבסיפא דמתני' דהכא מייתי לה מקרא שנא' כי כל הגוים ערלים וכו' וכפי דבריהם הכא הדרא הקושיא מאי מייתי מנדרים ללישנא דקרא דתורה דתושב ושכיר ושאני קרא דכי כל הגוים דהוא נביא ושוי ללשון ב"א.

ולע"ד אחמה"ר מגודל חכמתם אני אומר כי אין כונ' התוס' בכאן לומר דלשון הנביא לעולם הוא כלשון ב"א אלא האמת הוא דהנביא על הרוב מדבר בלשון תורה אבל הכא אי איתא דבלשון

ב"א דגן כל מילי משמע ל"ל וכל תבואת שדה היה די שיאמר הרבו מעשר דגן וכו' והייתי אומר דבמקום זה דיבר הנביא בלשון ב"א דאי ל"ת הכי ק' מאי הרבו כמ"ש רש"י והר"ן ז"ל וא"כ מכח קו' זו היינו אומרים פה דהנביא דיבר כאן בלשון ב"א והיה מובן הענין מאליו מכח קו' זו דמאי הרבו ולא היה צריך לומר וכל תבואת שדה דממילא יובן מכח קו' דמאי הרבו וכו' אתי שפיר אי בלשון ב"א דגן קרו כל מילי דמדגן אבל אי לא נמצא לשון כזה לקרות דגן אלא חמשת המינים א"כ שפיר הוכרח הכתוב לומר הרבו וכו' וכל תבואת השדה והכי דייקי דברי התוס' שכ' מיהו ההיא דדברי הימים משמע כל מילי.

ומעתה סרו מהר תלונת הרבנים על התוס': מס' סוטה דף ב' ע"א מ' יום קודם יצירת הולד כ' התוס' נ"ל דקודם יציר' הזכר קאמר ע' פי' המהרש"א והוצרך לזה דא"א לומר בכונת התוס' דממלת ולד קדייקי דהו"ל זכר דוקא דהא בנזיר די"ד אסיק הש"ס דולד משמע זכר ונקיבה ואפי' טומטום ע"ש: דף ג' ע"ב ואמר ר"ח זנותא בביתא כי קריא לשומשמי וכו' ואמר ר"ח קודם שחטאו ישראל היתה שכינה שרויה עם כל אחד אחר שחטאו נסתלקה שכינה.

עיינן פרש"י ומהרש"א וכ' המהרש"א בסו"ד ומה שפירש"י לעיל גבי זנותא בביתא לפי שהיא מתעסקת בצורכי ביתה ומפקרת וכו' לא הוה אצטריך ליה לפרושי הכי אלא דסי' שכינה הוא הגורם סי' ברכת הבית ולא זכיתי להבין ד"ק דא"כ מאי קאמר ר"ח לעיל אידי ואידי באיתתא אבל בגברא לית לן בה והלא סי' שכינה גורם בין בזנות איתתא בין בזנות גברא לכן פרש"י לפי שמפקרת אבל האמת הוא שהוצרך רש"י לדייק כאן מלת בביתם לו' דר"ח סמיך אמימר' דלעיל לענין זנות וקאמר דמלבד דהוי כקרייא לשומשמי עוד בה דגורם סי' שכינה ודו"ק: דף ט' ע"ב ת"ר שמשון בעיניו מרד שנא' ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני לפיכך נקרו פלשתים את עיניו ופריך והכתיב ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היתה זאת וכו' כ' מהרש"א אמתני' לא קשה להו דמה שהלך אחר עיניו גם זה היה מה' כדי להתנקם בפלשתים ולא בא לידי עבירה שלא נשאה כלל אבל מ"ש הכא שבעיניו מרד ק' וכו' ולא זכיתי להבין ד"ק דא"כ דגם מה שהלך אחר עיניו היה מה' וא"כ ק' למה נקרו פלשתים את עיניו וע"כ לומר כתי' הש"ס כי אזל מיהא בתר ישרות עיניו אזל וכמ"ש מהרש"א ע"ד שאדם רוצה לילך וכו' וא"כ תקשי ליה הכי על מתני' ולישני הכי גם מ"ש לא בא לידי עבירה שהרי לא נשאה לא ידענא מנ"ל כי פשט הכתובים מורים להיפך שנשאה ואח"ך ניתנה למרעהו וגם לפי מסקנת הש"ס תחי' קלקולו בעזה עיינן פרש"י ולע"ד נ"ל כי אמתני' לא ק' ליה דיתכן דמ"ש הלך אחר עיניו לאו אמעשה דתמנתקאי ולדייק ממלת ישרה בעיניו כמ"ש בביריתא אלא אמעשה דעזה ויליף לה מדכתיב וירא שם אשה זונה שהלך אחר ראית העינים וההיא ודאי לאו מה' הוה דלא כתיב ואביו ואמו כדכתיב בתמנת ועוד שהיתה זונה וכמ"ש תחי' קלקולו וכו' ועיינן בזה להגאון אבל אבריתא דמייתי ממעש' דתמנת פריך שפיר דהא כתיב כי מה' היתה זאת ודו"ק: דף י"ב ע"א ותהר האשה ותלד בן והא הוה מיעברא בת תלתא ירחי מעיקרא אמר ר"י בר זיבנא מקיש לידתה להורתה מה הורתה שלא בצער אף לידתה שלא בצער.

מכאן ק' לי על מ"ש הרב הגדול חיד"א ז"ל בס' פני דוד הביא לחד מן קמיא וז"ל בפ' שמות אות ב' ולא יכלה עוד הצפינו פי' המורה והיא ילדתו לששה חדשים וק' ממ"ש בסוטה דמצרים מנו לה משעה דאדרה ולא ידעי דהיא הוה מיעברא תלתא ירחי מעיקרא אלמא לט' חדשים נולד וההיא דסוטה נמי ק' לי דהכתיב וילך איש מבית לוי והדר ותהר האשה מבתר דהדרא איעברא

ע"כ והוא פלא דהיא קו' הגמר' ותי' מקיש הורתה ללידתה וצ"ע: מס' בבא קמא מנימוקי א"א נ' להרמ"ז המחבר זלה"ה דף פ"ח ע"א תוס' ד"ה יהא עבד כשר לעדות כ' וז"ל תימא הא ילפי' בכל דוכתא גזרה שוה דלה לה מאשה וכו' וי"ל דכי גמרינן לה לה מאשה היינו להחמיר על העבד לעשותו כישראל לכל הפחות במצות שהאשה חייבת אבל לגרע מאיש ולפוסלו לעדות כאשה לא נלמוד דמן הדין כשר הוא לעדות דכתיב ועמדו שני האנשים והאי איש הוא וכו' עבד שהוא איש ואחיו במצות ליתכשר ע"כ.

ולפקע"ד קל"ט דהא בהדיא אמרי' בזבחים דק"ג ע"א ת"ר עולת איש אין לי אלא עולת איש עולת גוים נשים ועבדים מנין ת"ל עור העולה ריבה א"כ מה ת"ל עולת איש עולה שעלתה לאיש פרט לשנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה שלא יהיו הכהנים זכאין בעורה ע"כ הרי דלפי הס"ד דהש"ס דקאמר אין לי אלא עולת איש וכו' נשים ועבדים מנין דהיינו דכיון דכתיב איש דמשמע איש ולא אשה ועבד גמרי' לה לה מאשה מנין.

וכמ"ש התוס' לשם ד"ה אין לי אלא יעו"ש ואע"ג דכתיב איש דעבד נמי איש הוא מ"מ הוה ס"ד לדמויי עבד לאשה מג"ש ושלא יקחו הכהנים עור קרבנם אי לאו משום דכתיב עור העולה דריבה ואהכי שרינן לאיש בענין אחר. והשתא לפי מ"ש התוס' דמאי דילפינן מג"ש דלה לה היינו לחייבו כאשה אבל לא לגורעו מאיש כיון דאיש הוא א"כ מאי ס"ד דהש"ס הכא גבי עבד כיון דבהדיא כתיב איש ואין לגורעו מכח איש.

וכדנסיב הש"ס לאיש לענינא אחרינא ממילא יהיה גם עבד כאשה מג"ש דלה לה ואפשר שלזה כיונו התוס' בזבחים ד"ה אין לי אלא וז"ל והק' הר' חיים דבפ' החובל מצריך תרי קראי גבי עדות חד למעוטי נשים וחד למעוטי עבדים ע"כ. וכונתם להק' דהא התם מצריך תרי קראי ובהכרח צ"ל דטעמא הוא משום דכי גמרי' עבד מאשה בג"ש הי"ד לחייבו כנשים במה שחייבות הנשים ולא לגורעו במה שגילה הכ' לחייבו וא"כ ה"ן היכי ילפי' מאשה לגורעו מאחר דכתיב איש וכו"נ שהבין הרב שער המלך בפ"א דה' מילה ה"א יע"ש: ומהתימה על הרב בתי כהונה ח"ב חלק בית אבות ד"ל ע"ב שכ' וז"ל שמעתי מקשים על דברי התוס' הללו מההיא דפרכינן בחגיגה ד"ד גבי דרשת האדון דיצא עבד שיש לו אדון אחר דל"ל קרא הא גמר לה לה מאשה ואשה פטורה ואי איתא מ"ש התוס' מ"ק התם הג"ש הוא להחמיר ולא להקל והכא גבי ראייה נשים אמעוט מזכורך וכו' ועבד שפיר זכורך הוי ודמי לעדות ולי לא קשיא והתירוץ ברור דע"כ המצות לישר' דוקא נאמרו והנה גמרי' ג"ש לעבד לחדש עליו חיוב למרבה כנשים שהסברא היתה שלא יהיה חייב אבל גבי עדות דאיש כתיב ואחיו קרינן ביה כדאיתא התם מהי תיתי לאפוקי מכלל איש והעדות אינה מצוה מן התורה כלו' לידע העדות אלא שאם ידע ונשאל קאי באם לא יגיד והרי התורה אמרה איש והוא איש אבל התם בראיה שהיא מכלל מצות קבועות וחיובי התור' והנשים פטורות אפי' שהן זרע ישר' מהי תיתי לחדש עליו חיוב שאינו כנשים דדיו לחייבו במה שלא היה חייב כנשי' ומאי איכפת לן אי כתיב זכורך והוא זכר מ"מ היא מצוה מהת"ו דלישר' נאמרה ומעולם לא נכנס בזה משא"כ גבי עדות דאינה מצוה קבועה וחיוב כדאמרן והרי הוא בכלל איש עכ"ל.

דהרי הכא גבי עו העולה לס"ד דהש"ס דילפינן עבד מאשה אע"ג דהיא מצוה כמ"ש התוס' והיא אינה מצוה קבועה אלא דאם חטא והביא חטאת ואשם היא מצוה לתת העור לכהנים והוי ממש כעדות ואפ"ה ילפינן עבד מאשה מג"ש דלה לה אע"ג דכתיב איש: אמנם הנראה לי לישוב בעיקר

קושייתו הוא עם מ"ש המשל"ם בפ"י מה' מלכים שחילק דכ"ז דאמרי' דגמרי' עבד מאשה מג"ש דלה לה לא נאמר כלל זה אלא.

במצות עשה שהזמן גרמא שהנשי' פטורות להך מלתא אתקוש עבד לאשה מג"ש דלה לה אבל במצות עשה שלא הזמן גרמא כגון פו"ר דמדינא היו הנשים חייבות אלא שגזרת הכתוב הוא וכו' לא ילפי' מנשים משום ג"ש דלה לה עכ"ל. וא"כ הכא בסוגיין דפ' החובל לענין עדות שהיא מ"ע שלא הזמן גרמא אהכי לא ילפי' עבד מאשה מג"ש מכיון דכתי' איש ואחיו כמ"ש התוס' ואף אשה היתה בכלל אלא דמיעטה הכ' מדכתיב איש אשר לא כן בסוגיין דחגיגה במצות עשה דראיה שהיא מ"ע שהזמן גרמא אלא דהוה ס"ד למילף ראייה מהקהל אתא זכורך לגלויי דלא נילף מהתם אהכי ילפינן שפיר אשה מעבד.

אלא דהדבר הק' אצלי לעיקר חילוק המשל"ם ז"ל דהרי הכא בסוגיין דזבחים דס"ד דהש"ס למילף אשה מעבד אע"ג דכתיב איש ואע"ג דהוי מ"ע שלא הזמן גרמא דמצות נתינת העור לאו זמן גרמא הוא. ואפשר לישב לקושיא זו עם מ"ש התוס' בקידושין ד' ל"ו והבי"ד הרב ז"ל בסמוך דמצות סמיכה הוי מ"ע שהזמן ג' שהרי אינה נוהגת אלא ביום כדכתיב ביום צוותו להקריב קרבניהם ע"כ וא"כ ה"ן נימא לענין מצות נתינת העור דכיון דהקרבן הוי מ"ע שהז"ג דהוא דוקא ביום ה"ן תחשב מצות נתינת העור מ"ע שהז"ג כסמיכה.

אלא דעדיין קל"ט על השע"ה שהניף ידו על הרב בתי כהונה והביא סיעתא לדבריו מדברי התוס' דסוגיין דחגיגה שהק' כקו' פ' החובל ותירצו דגבי מצות הוא דילפי' מהדדי וכו' ולפי מ"ש אהמ"ר לא שמיה מתיא ואדרבא סוגיין דזבחים סותרת להר' הנז' דהכא נמי הוי מצוה שאינה קבועה אלא דאם הביא קרבן הוא דחייב לתת העור לכהן כמ"ש ומעולם לא כיונו התוס' באומרם דגבי מצות הוא דילפינן מהדדי לחלק כמ"ש הרב בתי כהונה אלא דאפשר דכונתם למ"ש המשל"ם וכמ"ש דכיון דהוי מצוה הוא דילפי' מהדדי וכונתם רצויה דכיון דהוי מ"ע שהז"ג הוא דילפי' אשר לא כן בעדות דהוא מצוה להעיד כשידע עדות מ"מ אינה מ"ע שהז"ג ודו"ק: ומעתה לפי חיל המשל"ם הנז' תורה יוצאת דלדידן דקי"ל כמ"ד בפ' הערל דע"ב ע"ב דמילה בין בזמנה בין שלא בזמנה ביום ולא בלילה וכ"פ הרמב"ם בפ"א מה' מילה ה"ח א"כ שכיר איכא למילף עבד מג"ש דלה לה מאשה וכיון דאשה אינה מצווה למול את בנה כדאמרי' בקידו' דכ"ט ע"א אותו ולא אותה ה"ה דעבד ילפי' ל"ל מאשה ואינו מצווה למול את בנו אע"ג דהוא בכלל אותו כיון דהוי מ"ע שהז"ג דעליו נאמרה הג"ש דלה לה.

וכן משמע דס"ל לתוספי הרא"ש משם ר"מ והבי"ד הרב גופי הלכות סי' תע"ה שכ' דעבד אינו מצווה למול את בנו דמהי תיתי כיון דאשה פטורה יעו"ש. האמנם הדבר הק' אצלי לחי' המשל"ם הנז' דהרי כתבו התוס' לשם בפ' החובל ד"ה שכן אינה במילה אע"ג דלא שייכא במילה פירכא היא וי"מ דאין מצווה למול את בנה וליתא דאם כן מאי קאמר קטן יוכיח עכ"ל משמע בהדיא דס"ל להי"מ דעבד מצווה למול את בנו מדקאמרי' מה לאשה שכן אינה מצווה למול את בנה דמשמע תאמר בעבד שהוא מצווה למול את בנו.

ברם הרב שע"ה ז"ל לשם היק' קו' זו בסגנון אחר ועלה לכלל ישוב דההיא דהי"מ היינו דס"ל דאתיא הסוגיא כמ"ד דמילה אחר זמנה נוהגת בין ביום ובין בלילה דהויא מ"ע שלא הז"ג כמ"ש התוס' בקידו' דכ"ט ע"א ד"ה אותו ולא אותה וכיון דהוי מ"ע שלא הז"ג לא ילפי' מג"ש מאש'

כמ"ש המשל"ם יעוש"ב אלא די"ל דהתוס' עדיפא מינה הו"ל לסתור דברי הי"מ דלדידן דקי"ל
דמילה הוי מ"ע שהז"ג ליתא ודו"ק.

(אמר הבן וע' בכפ"א ח"א ח"א ח"א סי' י"ג): מס' בבא מציעא דף מ"ז ע"א על הגאולה זו
מכירה וכן הוא אומר לא יגאל ועל התמורה זו חליפין שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר. יל"ד קצת
מהא דאמרי' בתמורה ד' ט' ע"א לא יחליפנו בשל אחרים ולא ימיר אותו בשל עצמו ופריך
ולכתוב לא יחליפנו ולא בעי לא ימיר אותו ומשני אי כתיב לא יחליפנו הו"א תצא זו ותיכנס זו
הוא דאסור ותילקי אבל ממיר דתרוייהו קא מקדיש להו אימא לא לקי קמל"ן ועיין פרש"י משמע
מהך סוגיא דמשמעות תמורה היינו הוספה כמו שזו קדושה גם זו תהיה קדושה ולא היינו חליפין
שאומר תצא זו ותיכנס זו דדמי ממש לחליפין וא"כ איך קאמר הכא תמורה זו חליפין נימא
דתמורה היינו מי שהקנה חפץ לחבירו וחזר והקנה לו חפץ אחר דסגי בקנין סודר או בענין אחר
דומיא דמפרש התם תמורה ולא היינו חליפין.

אמת דאעיקרא ק' הך סוגיא דתמורה ממ"ש שם ד' ד' ע"ב יתיב רב דימי וקאמר וכו' וכל לאו
שאין בו מעשה אין לוקין עליו והרי מימר דניתק לעשה הוא ותנן וסופג את המ' ומשני הווי להו
תרי לאוי וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי ע"כ נמצא דאצטריך תרי לאוי כי היכי
דתלקי והיכי עביד הכא צריכותא ושור"ר להרב חק נתן שנרגש מזה ע"ש וע"ש מה שישב בדוחק
ולדבריו יתישב ג"כ קו' הא' ודוק: מס' עבודה זרה מנימוקי א"א ה' להרמ"ז
המחבר זלה"ה.

דף ב' ע"א מתני' לפני אידיהן של עכו"ם ג' ימים אסור לשאת ולתת עמהם וכו' כ' הריטב"א בחי'
לע"ז עד"ב וז"ל פי' תלמידי רש"י משמו דדוקא אידים רחוקים כדקתני סיפא ואלו הן אידיהן
וכו' והקשו בתוס' וז"ל מדאמרי' בגמ' נוצרי לדברי ר' ישמעאל לעולם אסור והיינו משום יום
איד דעבדי בכל שבוע ביום ראשון אלמא מתני' אפי' באיד קרוב והא דקתני ואלו הן אידיהן דיבר
התנא במה שהיה נוהג בזמן ההוא עכ"ל ולפק"ד דבריו אלה משוללי ההבנה הם דהרי התוס' ז"ל
לא הקשו מההיא דר"י אלא על המנהג שנוהגים בזמן הזה לשאת ולתת עם הנוצרי דלר"י לעולם
אסור ועדיפא ממתני' הביאו התוס' ולעולם דמתני' באידים רחוקים איירי כדקתני סיפא ואלו הן
אידיהן וכן ההיא מתני' ד"ז ע"ב באידים רחוקים נמי איירי רבי ישמעאל מדדייקינן שם בד"ו
ע"א על מאי דאבעיא דמתני' הם ואידיהן קאמר או הן בלא אידיהן ת"ש ר"י או' שלשה לפנייהם
ושלשה לאחרייהם אלא דבתר הכי בעלי התלמוד דהיינו רב תחליפא קאמר דלר"י יום אחד של
הנוצרים לעולם אסור לדברי ר"י ואהכי הוא דמייתי תלמודא מדברי ר' תחליפא למפשט בעיין
דלפני אידיהן ג' ימים אי הן ואידיהן או בלא אידיהן אלא מאי דתברא לתלמידי דרש"י ז"ל דכתבו
משמו דדוקא אידים רחוקים דמשמע אבל אידים קרובים לא הרי מדמייתי תלמודא ת"ש מרב
תחליפא וכו' וקדייק מינה דמדלעולם אסור היינו הן בלא אידיהן למפשט למתני' משמע בהדיא
דאין הפרש ביניהן ודו"ק: שם במתני' פירש"י ז"ל לשאת ולתת עמהם משום דאזיל ומודה לע"ז
ביום אידו ע"כ פי' הריטב"א ז"ל לשם וז"ל ואיכא למידק דהא בגמ' איבעיא לן האי אסור לשאת
ולתת עמהם אי משום הרוחה אי משום ולפני עור ולא איפשיטא בעיין וכיון דכן נקטינן לקולא
דטעמא משום ולפני עור ואפשר היה לומר דמרן ז"ל סובר דאע"ג דהתם לא איפשיט בתר הכי
איפשיט מדרבא דאמר כולה משום דאזיל ומודה הוא ומה שמחק רש"י ז"ל מאי דאיכא בנוסחי
בגמ' וצריכא דאי תנא לשאת ולתת עמהם משום דקא מרווח להו וכו' דלא גרסי' משום דקא מרווח

להו לאו משום דס"ל דט' דלשאת ולתת משום לפני עור הוא אלא משום צריכותא דס"ד דתלמודא לא עביד צריכותא אלא גבי להשאיל וללוות וליפרע דקאמר רבא דכולא משום דמודה הוא ומ"מ נראה מדברי רש"י אלו דלפום מסקנא דגמרא אפי' בלמכור איכא טעמא דאזיל ומודה ואסור למכור להם אפי' מידי דלא חזי לתקרובת וכו' עכ"ל ולפק"ד לא זכיתי להבין דבריו דמנ"ל דרש"י ס"ל דאסור למכור לגוי אפי' מידי דלא חזי לתקרובת מט' דאזיל ומודה דהא בפירש"י דמתני' דקאמר דאסור לשאת ולתת עמהם משום דאזיל ומודה הא לא פי' האי לשאת ולתת באיזה אופן ושפיר יכולין אנו לו' דהאי לשאת ולתת היינו לשאת מהן המעות ולתת להם מידי דתקרובת כס' ר"ת וא"כ אפי' לפי דברי הרז"ל דמאי דלא גריס בצריכו' דלשאת ולתת משום דקא מרווח דלאו משום דס"ל דט' הוי משום לפני עור אלא לעולם דס"ל דהוי משום הרווחה מ"מ אף גם זאת יפרש כן דהיינו טעמא דאסור משום הרווחה במידי דתקרוב' דוקא משום דאית ליה בהמות רבות בהרווח' ואזיל ומודה לע"ז שגם ר"ת צריך שיפרש כן לפי שיטתו בהך גירסא דבספרים שלנו כ' רש"י ז"ל דגרסי' משום הרווחה ומ"ש עוד הרז"ל וכן פי' לק' על משנת עיר שיש בה ע"ז וכו' משם ודאי איכא ראייה גמור' דס"ל לרש"י ז"ל דאסור למכור להם אפי' מידי דלאו תקרובת משום דאזיל ומודה אבל מ"מ יכולים אנו לומר שחזר בו רש"י וס"ל דאפילו מידי דלאו תקרובת אסור דלא כר"ת ודו"ק: שם בגמ' מאן דתני אידיהן לא משתבש ומאן דתני עידיהן לא משתבש וכו' מאן דתני אידיהן מ"ט לא תני עידיהן ומאן דתני אידיהן ע"כ.

נ"ל לפרש דהכא מתני' דתני לפני אודיהן דהיינו שכינה למועדיהם בלשון אידיהן כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ' המשניות יהיה ג"כ פי' תלמודא הכי דמאן דתני אידיהן לא משתבש דכתי' כי קרוב יום אידם ומאן דתני עידיהן לא משתבש דכתי' יתנו עדיהם ויצדקו או לפי המסקנא מדכתיב ועידיהם המה והשתא ס"ד דתלמודא דמאן דתני עידיהן שכינה למועדיהן בלשון עידיהן מסתבר טפי שהלשון של מועדיהם קרוב לכינויו של עידיהן במוצאות הפה ולהכי מקשה דמאן דתני אידיהן מ"ט לא תני עידיהן שהוא מסתבר טפי ומשני אמר לך תברא עדיף דאע"ג דאין הכינוי מכוון כל כך מ"מ העיקר לכנותם בלישנא דתברא ועדיפא והשתא פריך א"כ דמאן דתני עידיהן מ"ט לא תני אידיהן כיון דתברא עדיף כלו' לכנות המועדים שלהם בלשון שבר עדיפא ומשני מאן קא גרים להו תברא עד שאתה מכנה למועדם ושמתם בלשון אידיהם ושברם עדות שהעידו בעצמם הלכך עדות עדיפא ואהכי מכנה אני אותם בלשון עידיהם וע' מה שאכתוב לקמן: שם רש"י ד"ה יום אידם היינו עכו"ם כדכתיב בההיא פרשה יקומו ויעזרוכם ע"כ לפום ריהטא משמע מתוך פירש"י דאיד קרי לע"ז מדקאמר יום אידם היינו ע"ז ואין פשט המשנה מורה כן דקאמר לפני אידיהם של עובדי כו"ם שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהם משמע בהדיא דאידיהן קאי על העובדים הע"ז ויהיה לפי"ז דתנא דמתני' מכנה לחגי העובדי כו"ם ושמתם בלשון איד דהוא לשון שבר ועוד דאם מאי דקאמר קרא יום אידם קאי על הע"ז עצמה מאי מייתי תו רש"י ז"ל ראייה לזה כדכתי' בההיא פרשה יקומו ויעזרוכם דאדרבא מדקאמר רחמנא יקומו ויעזרוכם דהיינו יקומו הע"ז ויעזרוכם מוכרח דהאי יום אידם קאי על העובדים אותה והקב"ה כביכול משחק עמהם באומרו אליהם כי קרוב יום אידם ושבר שלהם והם יקראו לע"ז שיקומו ויעזרום אשר ע"כ נ"ל לפרש דהאי דקאמר רש"י ז"ל יום אידם היינו עכו"ם וכו' כונתו לו' היינו עובדי כו"ם והאי אידם אעובדיהם קאי ואהכי מייתי קרא דיקומו ויעזרו' וכדפי' וכן פי' התויו"ט ז"ל ואעובדי ע"ז קאי כדכתיב יקומו ויעזרוכם ע"כ אשר עפי"ז אזדא לה תמיהת מהרש"א ז"ל שתמה על רש"י ז"ל וז"ל וה"מ לאתויי טפי לעיל מיניה בההיא פרשה ואמר אי אלהימו וכו' והיינו למ"ד

דאי אלהימו קאי אעכו"ם אבל למ"ד דאי אלהימו קאי אהקב"ה לא מצי לאתויי מיניה עכ"ל ולפי מ"ש לק"מ ואפילו למ"ד דאי אלהימו קאי אעכו"ם משום דאי הוה מייתו קרא דאי אלהימו הוה שמעינן דהאי יום אידם קאי על הע"ז עצמה שיהיה להן שבר ואהכי משחק להו כביכול שאביא שבר על הע"ז ויאמר להם אי אלהימו אשר חסיו בו ולהכי הביא קר דיקומו ויעזרוכם דמורה דהאיד קאי על עובדי כו"ם שישחק עליהם עתה יקומו אלהיכם אשר היו מחסכם ויעזרו' דאין לפרש דהאד יהיה על הע"ז ויאמר להם אי אלהיכם אשר היו מחסכם בו אחר ששברתים יקומו ויעזרו' דמאחר דאין האד והשבר אלא לע"ז ולא להם למאי יהיו צריכים למחסה אל"ו כדפרישית: שם ומאן דתני אידיהן מ"ט לא תני עידיהן אמר לך תברא עדיפא ומאן דתני עידיהן מ"ט לא תני אידיהן א"ל מאן גרים להו תברא עדות שהעידו בעצמן הילכך עדות עדיפא ע"כ ופירש"י ז"ל ד"ה עדות שהעידו בעצמם ליום הדין שעבדום לע"ז בעוה"ז ע"כ משמע מתוך דבריו דהעדו היינו שהע"ז מעידה בעצמה ביום הדין שעבדו הגוים אותה לע"ז בעוה"ז דמלת שעבדום ה"פ ליועד טיב הלשון וכן משמע מפירש"י בדיבור הקודם יתנו עידיהם ויצדקו השתא ס"ד דבעכו"ם כתיב ואתמוהי מתמה יתנו ע"ז עדיהם יבואו ע"ז שעבדו ויעידו עליהם ויצדיקום ע"כ נמצא שהיא עצמה הע"ז היא הבאה להעיד ויהיה לפי"ז כונת התרצן דקאמר מאן גרם להו תברא כלו' מאן גרם העובדים הע"ז שיבא עליהם שבר עדות שהעידה הע"ז בעצמה שעבדו הגוים אותה לע"ז הילכך עדות עדיפא וע' להרב לחם סתרים ז"ל שפי' כן בריש ע"ז עד"ב ע"א אלא שכ' דמלת לע"ז בדיבור שני לאו דוקא והו"ל כאילו כ' להם יעו"ש והנר' אצלי דבגירסת רש"י אשר לפניו היה כ' עדות שהעידו בעצמם וכו' שעבדו לע"ז וכו' וכמבואר בתחילת דבריו יעו"ש אבל לפי מ"ש לפנינו ועבדום אתי שפיר וכדפי' אמנם מה שיש מן הדוחק בפי"ז הוא דהרי לפי מ"ש רש"י ז"ל לעיל מזה בד"ה יום אידם היינו עכו"ם כדכתיב יקומו ויעזרוכם דמשמע דהאד קאי על העובדים הע"ז ויהיה לפי"ז לפני אידיהן דתנן במתני' היינו לפני האד והשבר של עובדי כו"ם שכונה חגם לאד ושבר וכדפי' הרעו"ב והתויו"ט יעו"ש וכדפי' לעיל א"כ ק"ט דלפי מ"ש רש"י ז"ל בעידיהן דהיינו שהע"ז עצמה היא המעידה בעובדיה ובעצמה דיהיה לפי"ז דמאן דקתני עידיהן היינו הע"ז שנקראת עדיהן ע"ש העדות העתידה להעיד עליהם מאי מקשה תלמודא מאן דתני אידיהן מ"ט לא תני עידיהן ומאן דתני עידיהן אמאי לא תני אידיהן כיון שהאחד קרא לחגים ע"ש העובדים ואחד קרא לחגם ע"ש הע"ז דבשלמא לפי פשט הסוגיא היינו יכולים לפרש דמאן דתני אידיהן היינו ע"ש האד והשבר שיבואו לעובדים וכן מאן דתני עידיהן היינו ע"ש העדות שיעידו העובדים ע"ז בעצמם שעבדו ע"ז ואע"ג דפירש"י ז"ל יתנו עדיהם ויצדקו דאתמוהי קמתמה יתנו ע"ז עדיהם יבואו ע"ז ויעידו עליה' ויצדיקום מ"מ כיון דכ"ז אינו אלא דמתמיה עליהם הקב"ה ומלעיג עליהם ישמעו הגוים תוכחתו ויאמרו אמת ויודו על דבריו ויעידו בעצמם ויאמרו אמת והיינו דקאמר תלמודא עדות שהעידו בעצמם דלפי האמת הם העובדים המעידים בעצמם ולא יצטרכו לעדות הע"ז כיון דקרא אינו אלא מתמיה וכמו שכן פי' הרב תורת חיים בחי' לע"ז עד"ב ע"א יעו"ש א"כ לפי"ז כיון דמאן דתני אידיהן ומאן דתני עידיהן אין ביניהם נפקותא דכולהו קיימי העובדים לפיכך מקשה תלמו' בכח דמאן דתני וכו' אמאי לא תני וכו' וכן להיפך וכמו שפי' התוס' ד"ה מ"ט לא תני עידיהן יעו"ש אבל לפירש"י דפי' דהע"ז היא המעידה על עצמה דהיינו מכח מה שתעיד לעובדיה דנמצא דעידיהן מאן דתני היינו ע"ש הע"ז ואידיהן ע"ש העובדים מה כחו יפה של המקשן להק' מאן דתני אידיהן מ"ט לא תני עידיהן וכן להיפך כיון דכל חד קראה ע"ש דבר אחד ובכגו"ד לא שייך להקשות כן דאיכ"ל דחד תנא קיבל

מרבו אידיהן ע"ש העובדים וחד תנא קיבל מרבו עידיהן ע"ש הנעבדים אמנם כד דייקנין שפיר כ"ז ליתא דהרי לפי מאי דמסיק תלמודא דמאן דתני עידיהן היינו מדכתיב יוצרי פסל כולם תוהו וחמודיהם בל יועילו ועדיהם המה דגם לפי האמת עדיהם המה הע"ז כמו שפירש"י ז"ל ע"ז תבוא ותעיד על עובדיה לחייבם ולא דקמתמיה אתמוהי עד דנימא דיוודו העובדים ויעידו על עצמם ולא יצטרכו לעדות ע"ז ואפי"ה קמקשה תלמודא עלה מאן דתני וכו' אמאי לא תני וכו' ודו"ק: שם פירש"י ז"ל בערבוביא כולן מעורבבין ולא אומה ואומ' בפני עצמה עכ"ל נר' לפק"ד דהביאו לרש"י ז"ל לפ' כן בעבור מלת ערבוביא כי אין מלת ערבוביא משמש אלא בשני מינין המתערבין יחד וכאן אילו נכנסו כל הגוים כדכתיב נקבצו יחדיו מ"מ במין האדם לא שייך ערבוביא וע"ז הוצרך לפ' דהערבוביא היינו באומות שהגם שאין במין האנושי שייך עירוב מ"מ להיותם נפרדין לאומות יקרא ביאתם ביחד ערבוביא שלא באו כל אומה ואומה בפ"ע וק"ל: שם תוס' ד"ה אסור לשאת ולתת עמהם פ"ה משו' דאזיל ביום אידו ומודה לע"ז מתוך לשונו משמע שר"ל אף ממקח וממכר והנה מתוך פי' רש"י דמתני' אין לדקדק כן אמנם פי' הרא"ש ז"ל דקאי אמה שפי' רש"י בגמרא משום דאזיל ומודה לע"ז ועובר משום לא ישמע על פיך והיינו מה שפירש"י ז"ל בד"ו על מאי דאבעיא לן משום הרווחה או משום לפני עור לא תתן מכשול ופירש"י ז"ל משום הרווחה דרווח ואזיל ומודה לע"ז ועבר ישראל משום לא ישמע על פיך אבל ק"ק דמאין למדו התוס' ז"ל דרש"י במקח וממכר דשאר דברים מיירי לעולם אימא לך דאף רש"י גופיה במשא ומתן דתקרובת ע"ז איירי וכגון דהוי עכו"ם נושא ונותן בבהמות כדי להוציא בהמת תקרובתו בחינם ואהא קמבעיא לן משום הרווחה הוא או משום לפני עור וכו' דהא הכא תרתי איכא שהוא מרויח מתוך המשא ומתן ושהוא מקריבן לע"ז ואיכא לפני עור וקאמר למאי נ"מ דאית ליה בהמה לדידיה דהשתא אי אמרת משו' הרווחה הא קא מרויח ליה דכיון דאי"ל בהמה לדידיה נמצא האי דקא מרווחת אינה אלא הרווחה כדי שלא להקריב בהמה דידיה במעותיו מכיסו וישאר לו הך בהמה במקומה או להיפך ואי אמרת משום לפני עור הא אית ליה לדידיה וכיון דאית ליה לדידיה נמצא האי אינו עובר אלפני עור דאי לא מזבין ליה ישר' אפי"ה פלח ליה מדידיה דבכגו"ד אי לית ליה לדידיה תרוייהו איתנהו והיינו דלא קא מהדר תלמו' ואי לית ליה לדידיה הרווחה איכא לפני עור ליכא וכמו שכן ה' הריטב"א ז"ל משם מרן בחי' לעיל עד"ב דאמאי לא תני אידך נפקותא דליתא אלא תרוייהו איתנהו ולעולם דס"ל לרש"י דבשאר מקח וממכר דלאו תקרובת יהיה מותר וכסברת ר"ת וזה בהכרח צריך שתפרש כן דאי לת"ה אלא שתדקדק מדברי רש"י ז"ל דבהרווחה דכל גוונא איירינן והיינו אפי' מכל מקח וממכר דולא ישמע על פיך שייך בכל מקח וממכר מאי קמבעיא לן אי משום הרווחה ואי משום לפני עור כיון דלאו במידי דתקרובת קיימינן אל"ו כדפי' ועיין במהרש"א מש"כ ע"ז ואין דבריו מחוורין כדפי' ודרך זה מחוור אצלי יותר דלפי"ז לא נצטרך תו לתירוץ התוס' שם בד"ו ד"ה או"ד שתי' וז"ל וי"ל שממציא לו מעות לקנות צורכי עכו"ם שזה אינו אלא לפני דלפני וכמו שכתב הריטב"א בחי' לע"ז עד"ב יעו"ש וע' להרב אהלי יצחק בחי' לע"ז עד"ב יעו"ש ודו"ק: בא"ד מיהו אין משם ראייה גמורה דשמא לאו משום איבה לישתרי אלא היה נוטל עצה כיצד יעשה שלא יהיה לו איבה ע"כ היק' בלחם סתרים וז"ל ק"ק מאי ושמא שכתבו ודאי היה נוטל עצה דהא תרתי חלוקו' קאמר אישקליה וכו' לא אישקליה וכו' ושמא דמדקאמר בחלוקה בתרא לא אישקליה הויא ליה איבה ס"ד לתפוס לשון אחרון עיקר דטעמא דאיבה עדיפא ליה עכ"ל ולפק"ד דבריו נפלאו ממני דהא אעיקרא התוס' לא כ' דשמא היה נוטל עצה אלא דכתבו דשמא לאו משום איבה לישתרי אלא היה נוטל

עצה כיצד יעשה שלא יהיה לו איבה כלו' דכיון דלא היה אלא נוטל עצה כיצד יעשה שלא יהיה לו איבה שמא אף אם לא היה מוצא ר"ל אופן אף הוא לא היה נוטלם בעבור האיבה כיון דאזיל ומודה ולפי מה שתי' הרז"ל דר"י נשיאה הוה ס"ד לתפוס טעם דאיבה עיקר אע"ג דאיכא טעמא דאזיל ומודה א"כ איכ"ל דאי לאו דמצא ר"ל אופן כי היכי דלא ליהוי ליה איבה וט' דאזיל ומודה הייתי אומר דהיה ר"י נשיאה לוקח הדינר או באופן אחר שלא ימצא בודאי לינצל מט' דאזיל ומודה וישאר אך ט' דאיבה דשפיר נשקליה ומאי דחו התוס' וק"ל: שם תוס' ד"ה מ"ט לא תני עידיהן וכו' ולי נר' דהכי הקשה מאן דתנא אידיהן אמאי לא תני עידיהן דהא עידיהן ממש כתיב בהדיא בקרא אבל אידיהן ממש לא כתיב בקרא אלא אידם עכ"ל.

והקשה הר' תאווה לעינים ז"ל וז"ל ומי המונע דלא ליתני אידם והוי לשון שבר ולישנא ממש דקרא ובשלמא למאן דתני אידיהן לא קשיא דליתני אידם דרביה הכי אגמריה אבל לתנא דמתני' ק' דליתני אידם ואפשר לומר דכיון דיש להם ימי חגות הרבה א"כ לא מצי למתני אידם דמשמע איד אחד שלהם דהא ליתא דבכל חג אסור ג' ימים לפני אידיהן לכך צריך למיתני לפני אידיהן וכו' עכ"ל ולפק"ד לא הבינותי דבריו דעדיין ק' דלימא תנא דמתני' לפני אידם דאע"ג דמשמע לפני איד שלהם מ"מ שפיר יכולים אנו לפרש דהיינו בכל איד ואיד שלהם אסור שלשה ימים לפנייהם ועוד דהרי בהדיא במשנה ג' ואלו הן אידיהן ופרש"י ואלו הן אידיהן דאסורין ג' ימים לפנייהם וקחשיב כמה אידים וא"כ אף אם היה תני אידם לא היה מקום לטעות וק"ל.

דף ב' ע"ב ומי איכא ערבוביא קמיה קב"ה וכו' וכתב הר' תאווה לעינים וז"ל ק"ק דאמאי לא משני משום דכל מאן דחשיב עייל ברישא כדלקמן לכך אמר אל תכנסו לפני בערבוביא אלא האומה החשובה יכנס קוד' לפי החשיבות וי"ל עם מ"ש רש"י בערבוביא כולם מעורבבי' ולא כל אומה בפני עצמה ומה חידש אלא שכונתו לו' דהווי תרי מיני ערבוביא חדא שנכנסו כל האומות יחד ועוד שלא נכנסו כמו שהוא דרך העולם בתחיל' הגדולים ואחר כך הפחותים וכו' ולזה אמר הקב"ה תכנסו כל אומה בפ"ע וכו' ולפק"ד אין דבריו מחוורין בעיני דאם לפי דבריו כשאמר להו אל תכנסו בערבוביא היינו נמי שיכנסו האומה החשוב' לפני' א"כ כשאמר הש"ס מיד נכנסה מלכות אדום תחיל' מאי מק' מ"ט עד דמשני משום דחשיבה הא מדקאמר להו אל תכנסו לפני בערבוביא וגם החשובה לפני' ממיל' ידעי' דמלכות אדום שנכנסו תחיל' הוא משום דחשיבה ולא הו"ל לתלמודא למימר אלא מיד נכנסה מלכות תחיל' משום דחשי' ולהק' ומנלן דחשיבה וכו': שם תוס' ד"ה שווקים להושיב בהם זונות ה"ה דהו"מ למימר לעשות בהם סחורה לכל דבר אלא מגנה אותם בדבר גנאי כל מה שיכול ע"כ ודבריהם תמוהים בעיני דאיך הו"מ למימר לעשות בהם סחורה לכל דבר שעדיין יחזקו בטענתם שמה שתקנו השווקים לא עשו אלא בשביל ישראל והיינו במה שהרבו בסחורות בכדי שימצאו ישראל במה להשתכר וירווחו ויהיה להם פנאי לעסוק בתורה.

ושו"ר להרב נוה שלום שכבר נרגש מזה יעו"ש. ועו"ק על דברי התוס' שתי' אלא מגנה אותם וכו' שאפיל לצורך זונות עשיתם שווקים שהרי התוס' בדי"ח ד"ה וכי שלמו פי' דהאי דקאמר שווקים להושיב בהן זונות היינו ליטול מס א"כ עדיין יכולים היו לומר דמה שתקנו שווקים להושיב בהם זונות היינו כדי ליטול מהם מס בכדי שלא נצטרך ליטול מישר' מס שיהיו מרווחים לעסוק בתורה: שם בגמ' כלום יש בכם מגיד זאת והיק' הר' זהב שבא בחי' לע"ז וז"ל וצ"ע דא"כ

כשאמר להם בתחילי מי בכם שקיים זאת היה להם להשיב לא קיימנו כל התורה לפי שגזרת בהיפך גוי העוסק בתורה חייב מיתה אדרבה לעשות רצונך חפצנו וצ"ע.

ולפקע"ד נ"ל לישב דכ"ז דאמרי' דגוי העוסק בתורה דחייב מיתה היינו בהיותו בגיותו ומשו' דאעיקרא לא גזר הקב"ה אומר אלא בעבור שהחזיר התו' אצלם ולא קיבלוה אך אם עתה ירצו לחזור למוטב ולעסוק בתורה ע"מ להתגיייר הא ודאי שפיר עבדי וע' להרמב"ם ז"ל פ"י מה' מלכים ה"ט וק"ל.

והנה כ' מהרש"א ז"ל מביא הקב"ה ס"ת בחיקו ואומר וכו' שבתחילי לא ידעו כי ס"ת משה הוא בחיקו אבל כל אומה סבורה כי דתה הוא ולכך מתקבצים כולם כי לפי דעת כל אומה דתה הוא אמת עד אשר יפרש להם הקב"ה יש בכם מגיד זאת תורת משה ע"כ ולכאורה ק' לדבריו דאם באמת הם לא ידעו שהיא תורת משה מה זו תשו' השיבו הרבה שווקים תקננו וכולם לא עשינו אלא בשביל ישר' כדי שיעסקו בתורה היפך דעתם שתורתם היא האמיתית ואיך החזיקו ביד פושעי תורתם ומה יענו להקב"ה בזו על שאלתו כי לא היל"ל אלא עסקנו בתורתנו תורת עריות ומה השיב להם הקב"ה שוטים וכו' כל מה שעשיתם לצורך עצמיכם עשיתם כי לא הי"ל להקב"ה אלא להודיעם טעותם תכף ומיד באמר אליהם מי יגיד זאת ולא להאריך בדברים שאין בהם טעם ואפשר לישב ולומר דהן אמת שהם טעו בזה כמ"ש הרב ז"ל אלא דעדיפא מינה השיבו הם כי מלבד שעסקנו בתורתנו כי זאת אינה צריכה לפנים אלא עוד זאת יתירה עשינו כי חששנו פן תהיה תורת ישראל אמת וזאת עשינו שהרבה שווקי' תקננו וכו' וכולן לא עשינו אלא כדי שיעסקו ישראל בתור' בכדי לפלוגי בהדיהו וע"ז נטפל להם הקב"ה שיודע כי לפי האמת התורה שיש בידו היא תורת משה וישר'.

לסתור להם את זאת באמור אליהם כי כל מה שעשו לא עשו אלא בשביל עצמם בכדי שכשיאמר להם שתורה זו אשר בחיקו היא תורת משה לא יוכלו לו' מ"מ נפלוג בהדיהו וק"ל: וחזיתיה להרב תולדות יצחק ז"ל בחי' לע"ז על ד"ב שהביא משם הרב שנות חיים שכ' דכשאמר להם הקב"ה מי יגיד זאת היינו לכל אומה כדיניה לישראל ע"כ התורה לאו"ה על ז' מצות שהם ג"כ בכלל התור' דהא בתוך תרי"ג מצות הם ואו"ה לא הבינו הדבר אלא סברי דלכולם שואל על כל התורה כולה ולזה השיבו כלום כפית עלינו ההר והשיב להם הקב"ה שלא היתה כונתו לשאול מהם ע"כ התורה אלא על שקבלתם היכן קיימתם והקשה עליו הרז"ל וז"ל ובאמת דעתי אינו סובל ס' זאת שאם היתה ס' הקב"ה באו' מי בכם יגיד זאת היינו לכל אומה כדיניה וכו' אלא שאו"ה לא הבינו כדבריו א"כ כשהשיבו לו בתחילי הרבה שווקים תקנו וכו' וכולם לא עשינו אלא בשביל ישר' מה זו תשו' שהשיב להם הקב"ה שוטים כל מה שעשיתם לצורך עצמיכם עשיתם דמשמע הא אילו עשו אותם לצורך ישר' יבואו ויטלו שכרם ואינו כן שהרי כל כונתו ית' אינו אלא על ז"מ דידהו וכו' ועוד א"כ למה הוצרך הקב"ה ליטול ס"ת כולו בחיקו ולומר להם מי שעסק בתורה יבא ויטול שכרו גם בלא ס"ת יוכל לומר להם כיון דלא מיירי אלא על ז"מ ע"כ ולפק"ד נ"ל דלק"מ דהרי הרב שנות חיים לא פי' דמיירי על ז"מ אלא כששאל להם מי יגיד זאת אבל בתחילי כשנטל הקב"ה ס"ת בחיקו ושאל מהם במה עסקתם הם בתחילי הבינו שהקב"ה נטל ס' תורתם בחיקו כי כל אומה סבורה כי תורתם היא כי לפי דעתם תורתם אמת וע"ז באו ונתקבצו כולם יחד וכשבאו לפניו יתברך ושאל מהם במה עסקתם השיבו שנתעסקו בשווקים וכו' וכולם לא עשו אלא בשביל ישראל כדי שיעסקו בתורה וכונתם היתה כדי להחזיק קבול שכרם דמלבד

עסקינו בתורתנו אשר בידו עוד זאת עשינו כדי לצאת מן הספק שמא תורת ישראל אמת ע"ז החזקנו בידם כדי ליפלוג בהדייהו והם לא הוצרכו להשיב על תורתם שהרי כבר בידו ואו' למי שעסק יבא ויטול שכרו וע"ז השיב להם הקב"ה לשתיהן בתחיל השיב להם שוטים שבעולם כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם וכו' ולא עשיתם כדי ליפלוג בהדייהו והדר השיב להם על טעותם שהבינו שתורתם היא שבידו כלום יש בכם מגיד זאת ואין זאת אלא תורה וע"ז טעו הם והבינו דהיינו ע"כ התור' כולה כמ"ש הרז"ל הראשונות ישמיעונו אין שאלתי אלא על ז"מ ומה שהיק' עוד הרב תולדות יצחק דלמה הוצרך הקב"ה ליטול ס"ת כוליה כיון דאינו אלא על ז"מ גם בזו לא צדק דהרי הרב שנות חיים כתב דשאלת הקב"ה היא לכל אומה ואומה כדיניה לאו"ה על ז"מ ולישראל ע"כ התורה ולהכי הוצרך ליטול ס"ת כוליה בעבור ישראל.

ומה שהיק' עוד הרז"ל לדברי הר' שנות חיים וז"ל ועוד א"כ מהו זה שהשיבו לבסוף ואמרו תנה לנו מראש ונעשנה ואם הוא ז"מ דידהו מה יתן להם כבר נתונים הם אצלם וכו' ומה הוא זה שהשיב להם הקב"ה ואמר להם אעפ"כ מצוה קלה יש לי וסוכה שמה וכו' דמאן אדכר שמה דמצות סוכה דהרי אינם שואלי' אל ז"מ דידהו ע"כ גם זו לא תברא להר' שנות חיים ז"ל דאפשר לפ' דמאי דקאמר תלמודא לבסוף אלא כך אומרים לפניו רבש"ע ישראל שקיבלוה היכן קיימוה לאו דסתר מה שהשיב להם הראשונות ישמיעונו ולא הוי ככל אלה דקאמר בתחיל' אלא כאן שפיר קיבלו תשו' יתברך על שלא קיימו ז"מ ששאל מהם אלא שהגוים באו לערער על ישראל באומרם ישר' שקיבלוה היכן קיימוה תינח אנחנו לא קבלנו אעיקר' התורה וגם הז"מ לא קיימונו אבל ישר' שקיבלו התור' וגם הז"מ היכן קיימוה ומכיון שנצחם הקב"ה אף הם חזרו לומר תנה לנו מראש ונעשנ' ודו"ק (ע"כ מנימו' אבא מארי זלה"ה): דף ל"ו ע"ב תוס' ד"ה כי יסיר דעמ"ש בגמ' בנותיהן מי"ח דבר הן פריך בנותיהן דאוריית' הוא דכתיב לא תתחתן ומשני דאורייתא ז' גוים ואתו אינהו וגזור אפי' שאר אומות ופריך ולר"ש דאמר כי יסיר לרבו' כל המסירים מאי איכא למימר כ' התוס' לרבות כל המסי' ע"כ הך דרשא לא קיימא אלא אבתו לא תקח לבנך דסליק מיניה דאילו שאר אומות בגירותן שרו ולר"ש דאסר פי' רשב"ם הך דר"ש ליתא בכולהו תנאי אלא משום דשמעינן ליה לר"ש דדריש ט' דקרא א"כ כי יסיר קרא יתירא הוא דכי נמי לא כתיב דרשי' האי ט' מנפשיה ע"כ ודברי התוס' סתומים וצריכים ביאור וב' הדרכים שכ' הגאון מהרש"א בפ' דבריהם דחוקים כמו שיראה הרואה ולפע"ד נ"ל כונת התוס' דלר"ש דדריש טעמא דקרא אוסר כל האומות גם בגירותן ומט' הסרה והנה התוס' הוק' להם בסו' זו דמאי פריך ולר"ש וכו' נימא דאיה"ן לר"ש דהוי דאוריית' ויאמר ר"ש שמעולם לא גזרו תלמידי שמאי והלל בזה ומ"ש בנותיהן מי"ח דבר הוא לפום קושטא דלא קייל"ן כר"ש והתו' לא אסרה אלא ז' אומות דוקא אל"ו מדפריך תלמודא ולר"ש וכו' משמע דקייל"ן כר"ש וק' והלא באמת לא קייל"ן כר"ש שהרי גירות של שאר אומות אנו מתירין לבא בקהל וע"ז תי' ע"כ הך דרשא לא קיימא אלא וכו' והענין דהרמב"ם פי"ב מא"ב כ' ישראל שבעל גויה לוקה שנאמר בתך לא תתן לבנו וע"ש היטב בהמגיד ובכ"מ והשתא התוס' ס' דאע"ג דאנן לא קייל"ן כר"ש בגירותן מ"מ בגיותן מיהא שפיר ילפי' לרבות כל המסירים והבא על הגויה לוקה משום לא תתחתן אף בשאר אומות וע"כ פריך תלמודא שפיר דכיון דהכא בגיותן מיירי ולר"ש דס' לרבות כל המסירים בין בגיותן בין בגירותן ואנן בגיותן מיהא ס"ל כותיה ק' שפיר איך אנו אומרים שהיא מי"ח דבר הא דאורייתא היא וזהו שכ' התוס' לא קיימא הך דרשא אלא אבתו לא תקח לבנך דסליק מיניה ר"ל דממאי דבעי תלמודא ולר"ש וכו' משמע דהכי קייל"ן לז"א לא קייל"ן הכי אלא לענין בתך לא תתן דהיינו בגיותן וכמ"ש

התוס' בדבור הקודם דאילו בגרותן הא קיל"ן דשרו אבל לר"ש דאוסר ר"ל דאוסר אפי' בגרותן פ"י רשב"ם דהיא ס' יחידאה וזרה ולית ככולהו תנאי ואפי' ר"ש בעצמו לא שמענו כן בפ"י אלא דמכללא איתמר ממאי דס"ל בעלמא דרשי' ט' דקרא מוכרח לומ' דגם ידרוש כאן ויהיה הדין לאוסר אפי' בכל האומות ואפי' בגרותן אבל אנן בחדא מיהא מודינא לר"ש דבגיותן מיהא לרבות כל המסירין והיינו ממש כס' הרמב"ם.

זה נראה לי בכונת התוס' והבוחר יבחר: מס' זבחים דף ב' ע"א במשנה. כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים כ' הר"ם ז"ל בפ"י המשנה וז"ל וממ"ש שלא לשמן ראייה שאם שחט סתם כשר ועלו לבעלי' ע"כ ודבריו אלו לכאורה הם תמוהים שהוא היפך מסקנת הש"ס שאמרו כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן וכו' טעמא דשלא לשמן הא סתמא עלו אלמא סתמא כלשמן דמי ורמינהי כל הגט שנכתב שלא לשום אשה פסול וסתמא פסול ומשני זבחים וכו' והדר פריך וזבחים בסתם כשרים מנלן אילימא מדתנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן ולא קתני שלא נזבחו לשמן גבי גט נמי הא קתני כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול ולא קתני שלא נכתב לשום גט פסול וכו' אלא מהא דתנן לשם ששה דברים הזבח נזבח וכו' ר"י אומר אף מי שהיה בלבו לשם אחד מכל אלו כשר לפי שהוא תנאי ב"ד ואי ס"ד סתמא פסול קיימי ב"ד ומתנו מילתא דמפסיל ביה וכו' נמצא דהא דזבחים בסתם כשרים לאו מדנקט תנא שלא לשמן אלא מהך מתניתין דלשם ששה דברים ואיך כ' הר"ם דממ"ש שלא לשמן תבין שסתמן כשרים.

ונ"ל לישב דעת הר"ם והוא עפ"י מה שראיתי להר"ם עצמו בפ"י המשנה פ"ד דזבחים על הך מתני' דלשם ששה דברים וכו' ז"ל והתנא הזה הצריך שיהא כונת בעל הקרבן לאלה הו' דברים מוסף על השוחט ואמר ר"י שהוא תנאי ב"ד שאין הולכים אלא אחר מחשבת העובד בלבד אבל בעל הזבח לא ומה שיש לתמוה על דברי הר"ם אלו עיין חזו"ן מה שישב נמצא דעת הר"ם דפי' דה מתני' דאמר ר"י לאו לענין דסתמא כשר הוא אלא ד בעינן כונת בעל הזבח וא"כ הוא מאי פשיט בגמרא דידן דזבחים בסתם כשרים מהך מתני' וליכא למילף מינ' מידי ע"כ כ' הר"ם דממ"ש שנשחטו שלא לשמן כשרים משם תורה יוצאה דסתמא כשר ולא תיקשי לך דהא גבי גטין נמי תני שנכתב שלא לשם אשה פסול וסתמא נמי פסול הא ל"ק דהרי בגמרא פריך וגבי גט דסתמא פסול מנלן ויליף לה מהך מתני' דגטין ומעתה כיון דאשכחן בפ"י שאמרו גבי גט דסתמא פסול תו לא דייקי' לישנא לומר מדנקט שנכתב שלא לשם אשה פסול ולא נקט שלא נכתב שלא לשם אשה פסול ש"מ סתמא כשר דהא בפ"י איתמר דסתמא פסול אך במתני' דזבחים דלא אתפרש הדין אי סתמא פסול או כשר שפיר דייקי' לישנא דמתני' דקתני שנזבחו שלא לשמן ולא קתני שלא נזבחו לשמן ומינה שמעי' דסתמא כשר דמהך מתני' דלשם ששה דברים לדעת הר"ם ליכא שום ילפותא ומאי דמייתי הש"ס מינה היינו קודם דילפי' גבי גט דסתמא פסול ממתני' מפורשת אבל השתא דילפי' בפ"י דגבי גט ס' פסול תו לא צריכנא למילף ממתני' דזבחים סתמן כשרים אלא מדוקיא דלישנא דנזבחו שלא לשמן ודוק היטב (אה"נ ס"ט וע' בכפ"א ח"א ד"ב ע"א): דף ד' ע"א פריך תלמודא מנלן דבעינן זביחה לשמה אמר קרא ואם זבח שלמים קרבנו וכו' אשכחן זביחה שאר עבודות מנלן וכו' יליף מזביחה מה לזביחה שכן נפסלת שלא לאוכלין בפסח וכו' כ' התוס' וא"ת זריקה נמי תפסול מק"ו דשחיטה שאינו פוסלת בשינוי בעלי' אלא ע"מ לזרוק ופוסלת ע"מ שלא לשם אוכלין ק"ו זריקה שפוסלת בזרוק שלא לשם בעלים שתפסול שלא לשם אוכלין וי"ל דאיכא למיפרך מה לזביחה שכן טעונה צפון וישנה בחטאות הפנימיות מיהו אכתי לא קמא ליה הך פירכא עד בסמוך לך י"ל דהכא לא יליף מזביחה אלא קבלה והולכה ע"כ.

ויש להעיר על דברי התוס' דתיקשי קבלה גופ' נימא דנפסלת שלא לשם אוכלין מק"ו דשחיטה ומה שחיטה שכשיר' בזר ואשה אפי"ה פוסלת שלא לשם אוכלין קבלה שפסולה בזר אינו דין שתפסל שלא לשם אוכלין והשתא לא מצי למיפרך מה לזביחה שכן טעונה צפון וכו' דקבלה נמי טעונ' צפון וישנה בחטאות הפנימיות.

ונ"ל דלאו ק"ו היא דמה שהשחי' בזר ואשה לאו קולא היא דשניא שחיטה דלאו עבודה וכמ"ש ביומא דמ"ב ובכמה דוכתי וא"כ היכי נימא ומה שחיטה שכשירה בזר ויש לה קולה זאת אפ"ה יש בה חומרא זו דנפסלת שלא לשם אוכלין קבלה וכו' וזה לא יתכן לומר כיון דשחיטה לאו עבודה היא אין זו קולא עד שנעשה ק"ו אבל התוס' מקשים שפיר משינוי בעלים דפוסל בשחי' ע"מ לזרוק נמצא פיסול השחיטה תלוי בזריקה גופה ודו"ק אך ראיתי להתוס' בד' יו"ד ע"א ד"ה לא תאמר בזריקה שכ' ועו"ק אמאי אין מחשבת אוכלין בזריקה תיתי מק"ו משחי' שכשירה בזר כיון דלא פרכינן מצפון וחטאו' הפנימי' והשתא לפי"ז דחשיב לה קולא מה שכשירה בזר השחיטה הדרא קושי' לדוכתא דתיקשי להו אקבלה דתיפסל בשלא לאוכלין מק"ו דשחיטה ולא מצי לתרץ מה לשחי' שכן טעונה צפון.

ולעת הפנאי צ"י: מס' תמורה דף ו' ע"ב במחלוקת אביי ורבא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד חד אמר אי עביד מהני וח"א ל"מ פריך במאי קמפלגי בריבית קצוצה ופריך התם בסברא פליגי הכא בקראי פליגי וכו' אלא במאי קא מפלגי אביי ורבא בשינוי קונה עיין פרש"י הב' שכ' בשינוי קונה כגון גוזל עצים ועשאן כלים וכו' דלאביי קני ולרבא לא קני וכו' דפלוג' היא בפ' מרובה דאיכא למ"ד שינוי קונה ומפיק ליה מאשרגזל כעין שגזל ואיכא למ"ד שינוי ל"ק ויליף מוהשיב את הגזילה וכו' ולכאורה לא זכינן להבין כונת רש"י דה"ן תיקשי הני בסברא פליגי בקראי פליגי ואי ניחא להו לאוקומי פלוגת' דאביי ורבא אף בקראי א"כ נימא דבריבית קצוצה פליגי וכעת אין בידנו ס' צ"ק ובה"ז: מס' נדה דף ל"א ע"ב אמר ר"א אין אשה מתעבר' אלא סמוך לוסתה שנא' הן בעון חוללתי ור"י אמר סמוך לטביל' שנא' ובחטא יחמתני אמי.

ע' במהרש"א דהוה גריס בסו' ור"י אמר אף סמוך לטביל' ע"ש היק' בס' מי נדה צע"ג על המהרש"א מסו' דסוטה ד' כ"ז ע"א שאמרו אליבא דמ"ד אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה לא תיבעי לך וכו' ועיין פרש"י וצע"ג ע"ש ולע"ד יש לישיב עפ"י דברי התוס' שם שכ' בד"ה אליבא דמ"ד וז"ל ונר' דמ"ד סמוך לוסתה רוב עיבורין קאמר מיהו מוד' דזמנין מיקרי דמיעבר' סמוך לטביל' וכו' וכן למ"ד סמוך לטביל' ע"ש ומעתה א"ש ההיא סו' שאמרו הילכתא ישא אדם בת דומה ואל ישא דומה מט' דרוב בעילות אחר הבעל ועלה בעי בפרוצ' ביותר מהו אליבא דמ"ד סמוך לוסתה דרוב העיבור הוא סמוך לוסתה לא תיבעי לך כיון דמט' רובא אתינן עלה לא ידע בה ולא אתי למינטרה כי תיבעי לך אליבא דמ"ד אף סמוך לטביל' לפי גירסת מהרש"א ר"ל דרוב העיבורי' הם סמוך לטביל' ומצי למינטרה וכיון דרוב העיבורין מצי למינטרה אנן דאזלינן בתר רובא שרי לישא אותה או לא דלמיעוטא דסמוך לוסתה לא חיישינן ודו"ק: דף ל"ב עא רש"י ד"ה שתיה בכלל אכילה דכ' ואכלת לפני ה' אלד'יך מעשר דגנך תירושך תירוש חמרא הוא וקרי ליה רחמנא אכילה יש לתמוה דבשבו' דכ"ג ויומא ד' ע"ג דחו ראייה זו ואמרו דילמא דאכלי ע"י אנגרון אלא יליף שכר מנזיר ע"ש וי"ל בדוחק: בס"ד אכתוב קצת הערות על ס' הגד"מ הנק' בשם חוקי חיים (למע' פאר הדור רבין חסידא עט"ר מוה"ר מ"מ ראש"ל אג"ן הסהר זצוק"ל

וזיע"א) מידי עברי דרך העברה הנלע"ד אמרתי בס' ויוחקו ולמען תהיה לי למזכרת: מס' ברכות דף ב' ע"ב בליקוטיו דקי"ג ע"ג היק' על הרב ז"ב וז"ל ולע"ד לק"מ שהרי התם תיבת וילן וכו'.

נ"ב לא ידעתי מאי קאמר שהרי המקשן צריך שיקשה בכח על הברייתא וא"כ כיון דאיכא לפרושי הכי והכי ואיכא קצת גילוי בפ' וילן שם א"כ ה"ן הוא ביאת שמש ומאי מק' להברייתא. גם מ"ש על הרשב"א ז"ל אחמה"ר ל"ק מידי שהרי בפ' ויהי השמש לבא אין בו שום הוכחה ותירגם הירוש' ויונתן נ' עוזיאל שהוא ביאת שמש.

ולעד"ן לישב דבשלמא אי אמרי' דובא השמש היינו ביאת אורו א"ש לישנא דוטהר דקאי על גוף הטמא לא כן השתא דצ"ל דוטהר הוא טהר יומא ואינו מתישב המקרא לפי פשוטו וע"ז הוק' לו ממאי וכו' וע"ז תי' א"כ לימא קרא ויטהר פי' דאפי' אם תאמר כן אין המקרא מתישב על פשוטו זה נר' לי ברור ודו"ק: דף ו' ע"ב אמר ר' חלבו אמר רב הונא כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם יהיה בעזרו כ' הרי"ף וכו' וי"ל בדבריו דמרבה המחלוקת שהרי לקמן דבר זה במחלוקת הוא שנוי וכו'.

נ"ב ל"ק מידי שהרי סיימו שם בש"ס דכ"ו לעולם אימא לך אבות תיקנום ואסמכוהו רבנן אקרבנות ע"ש: דף ז' ע"א ויודע דעת עליון השתא דעת בהמתו וכו' התוס' בע"ז ע"ב ד"ה כ' משמע מעצמו ולא בנבואה וכו' וק' דגם בתי' הש"ס אלא מלמד שהיה יודע לכוין אותה שעה משמע מעצמו וכו'.

נ"ב לק"מ דהיה יודע לכוין את השעה ע"י סימנים וכמ"ש שם בברכות או באיזה חכמה ולא בנבואה ולכך לא ידע דעת בהמתו ופשוט: שם ע"ב אמר ר"י משום רשב"י מותר להתגרות וכו' והנה הרי"ף ז"ל האריך וכו' ולענ"ד נר' דלא ק"מ וכו' אך לפי תי' דהא ברשע שהשעה משחקת לו אי אפשר לפרשו כלל קרא דאל יקנא להתגרות דסיפיה דקרא כי אם ביראת ה' כל היום אין לו שייכות וחיבור כלל וכו'.

נ"ב יש לפרשו עפ"י מ"ש בפ' אח"כ כי אם יש אחרית ותקותך לא תכרת דהכונה דזה הרשע דקיימא ליה שעתא יש אחרית ויבא יומו ותקותך לא תכרת וא"ש כפי דברי הרי"ף. דף י' ע"ב עיבר ניסן בניסן ולא הודו לו וכו' ואני תמה על מהרש"א שכ' בסנהדרין די"ב ע"ב עמ"ש בש"ס עיברוה מאי אמר עולא וכו' ונוראות נפלאתי עליו דמלבד דרש"י ז"ל לא נתכוין לכך שהרי כ' כאן דהוא לס"ד ועוד דהרי בש"ס וכו' נ"ב כונת מהרש"א מבוארת דאי ס"ד דהש"ס דעיבר ניסן בניסן היינו אחר שנתקדש החודש ואסיקו כדשמאל דעיבר ביום ל' של אדר לא היה לו לרש"י שהוא מפרש להניח מקום לטעות.

גם מ"ש קושיא מעיקרא ליתא דס"ל לר"ן וכו' וכמ"ש מרן כ"מ וכו' ליתא דהכ"מ כ' דלדעת ר"י ק' אם עיברוהו מעובר מ"מ ביקש רחמים אבל לדעת ר"ש לא יתכן לומר כן וקו' מהרש"א היא לדעת ר"ש דאוקימנא דטעה בדשמאל וא"כ ק' לר"ן אמאי קאמר ר"ש שביקש רחמים והוי היפך ס' ר"ן. גם מ"ש מההיא דפסחים לפי דברי מהרש"א לק"מ.

וכבר קדמו בכ"ז הרב פני מבין ח"א דל"ח ע"ד: דף י"א ע"ב רש"י ד"ה אמר להם הממונה היינו סגן כדאיתא ביומא היינו סגן היינו ממונה ט"ס נפל וכו' והנה התוס' ביומא היק' לרש"י מהירושלמי וכו' איברא דדברי התו' תמוהים דהרי סו' דסנהד' מפור' כדברי רש"י וכו'. נ"ב כבר

קדמוהו בכ"ז הר' שיח יצחק ביומא והר' באר שבע פ"ג דתמיד ובס' עבודת ישר' ע"ש: דף י"ב ע"ב לא שתעקר יצ"מ ממקומה וכו' וק"ל מאי מדמי ליה ליעקב וכו'.

נ"ב כבר קדמו בס' עיון יעקב וישב ע"ש: דף י"ג ע"א רש"י ד"ה בלשון הקודש וכו' עיין בקמא דכ"ב עזרא תיקן והא מעיקרא וכו' וצ"ע ודו"ק עכ"ד ט"ס נפל וצ"ל בתוס' גם מ"ש בקמא דכ"ב ט"ס נפל וצ"ל פ"ב וכבר קדמו בקו' זו הב"ח א"ח סי' תרפ"ה ועיין חלקו של ידיד סי' תרפ"ה: דף כ"ד ע"א תוס' ד"ה והתניא הישן במיטה וכו' פ"א רש"י וכו' ולא נהירא לא אשכחן אשתו דמקרי בני ביתו וכו' וכמו כן ק"ל ממ"ש בירושלמי דמגילה פ"ב בר קפרא אמר צריך לקרותה לפני נשים וכו'.

נ"ב כבר קדמו הברכ"י א"ח סי' ל אות א': דף כ"ו ע"ב טעה ולא התפלל מנחה וכו' למימרא דכיון דלא הבדיל בקמייתא כמאן דלא צלי דמי וכו' וק' לי טובא מנ"ל מעיקרא למימר דטעמא דראשונה דלא עלתה לו וכו'. נ"ב כבר קדמו הרב לשוןלמודים חא"ח דף ל' ע"ג והרב אמר ידיד וישבו ע"ש: דף נ"א ע"א איספרגוס ק' ללב וכו' והתני' ק' וכו' ל"ק הא במיושן ופרש"י מיושן מג' שנים כמ"ש כבתרא ישן משל אשתקד מיושן של ג' שנים ויל"ד דכפי דברי רש"י מוכח דישן משל אשתקד ק' ול"ל להש"ס למימר הכי נימא כאן בחדש כאן בישן וכו'.

נ"ב לק"מ דחדש ק' ומיושן יפה וישן לא ק' ולא יפה והכי מוכח שם בנדרי' שאמרו ועוד שהוא יפה ע"ש ומדב' רש"י לא מוכח מידי וברור: שם שמאל מהו שתסייע לימין וכו' ואני עני חיפשתי ומצאתי דשל כת הקודמים היא והוא שראיתי להב"י בס"י קפ"ג שהביא משם שבלי הלק"ט וכו' ולענ"ד לפי מ"ש בכונת הש"ל לק"מ וכו'.

נ"ב זו תימה דמה שכתב בכונת הש"ל כתבו הב"י שם כמ"ש הרואה ואין ספק דלא ראה דברי הב"י אלא ראה קצת דבריו מן המג"א. גם מ"ש עוד וראיתי להמג"א שהביא ראיה להש"ל מסו' דשבת דצ"ג ואני תמיה דמה בא לחדש וכו'.

נ"ב נלע"ד דבא לחדש דהש"ל הביא ראיה מסו' דביצה דכיחול העין ויד הדוחה נטויה לומר דאינה ראיה כו"ך דלא הוי סיוע כו"ך ולכן הביא סו' דשבת דהוא דומה ממש למ"ש הש"ל: מס' שבת דף ב' ע"א תוס' ד"ה פשט בהזורק לקמן רש"ל מחק ורש"א כ' ולא ידעתי למה ולי נר' דהאמת אתו דצריך למוחקו דהרי ידעינן ודאי דפ' הזורק הוא לקמן וכו'.

נ"ב א"א לומר כן בכונת רש"ל דבכמה וכמה מקומו' אין מספר כותבין התוס' לקמן בפ' פלוני ומכללם ד"ג ע"א ד"ה ומפיס וד' ח' ע"א ד"ה אמר וד' מ"ג ע"א ד"ה דאיתור ואמאי לא מחק רש"ל מלת לקמן ודבר זה לא ניתן ליאמר וכונת רש"ל ורש"א פשוטה למבין: דף ג' ע"א תוס' ד"ה בבא דרישא וראיתי להפר"ח וכו' וק' וכו'.

נ"ב כבר קדמו הרב לימודי ה' ד' ל"ב ע"ב: שם תוס' ד"ה עקירת גופו וא"ת אמאי לא פשיט ממתני' דקתני לא יצא החייט וי"ל דאפי"ה אסרו רבנן ע"כ וק' דהרי התוס' שם די"א ד"ה שמא וכו' דהוי גזי' לגזי' וכו'. נ"ב לק"מ דאעיקרא התוס' לא מקשו מידי לדעת לבא שהרי אוקמוה בסוגיא שם דנקטה לה למחט בידיה לרבא וא"כ מאי פשיט כיון דנקיט לה בידיה אימא דעביד נמי עקירה והנחה אבל לאביי דמתני' בתחובה לו בבגדו איירי א"כ מק' דתיפשוט דעקירת גופו הוי כעקירת חפץ ומתרץ שפיר לדעת אביי ודוק היטב: דף י"א ע"א תוס' ד"ה לא יעמוד וכו' ולפקענ"ד תמיהתו וכו' והראיה דהתוס' שם בעירו' הביאו בתחי' פרש"י והיק' על הך פ"א וכו'.

נ"ב ראה זו איני מכירה דהיא תדע מן הקושיא דעל התוס' מק' הר' מאיר עיני חכמים. גם בעיקר קו' על מהר"ם יש לגמגם: דף כ"ב ע"א איתמר אין מדליקין מנר לנר וכו' והיק' בס' חפץ ה' וכו' ולפענ"ד אפשר לישב עפ"י מ"ש התוס' בד' כ"ד ע"א ד"ה וכו' דחדא מכלל חבירתה איתמר וכו'.

נ"ב אינו מתישב בזה כלל ואי אפשר לאומרו דאי אמר הך קמייתא דאין מדליקין וכו' הו"א דוקא התם משום אכחושי לא כן בשאר הנאת שימוש ואי תנא הך דשבת דאסור להשתמש הו"א דוקא איירי בשימוש שאינו לצורך מצוה אבל מנר לנר דהוא לצורך מצוה שרי וא"כ אי אפשר לומר דחדא מנייהו אמר רב ואידך אתיא מכללא ואמטו להכי תי' הרב חפץ ה' מה שת' דלתירוצו ב' מימרו' רב הן ודו"ק.

ול"ד למ"ש התוס' בד' כ"ד דהתם מימרא אחת יוצאה מכלל חבירתה במכ"ש אמטו להכי כ' התוס' דחדא מכלל וכו' וברור: דף ס"ז ע"א רש"י ד"ה יש בו משום רפואה וכו' וק' ממ"ש רש"י בחולין דע"ז ע"ב וכו'. נ"ב זה ד' מאות שנה שהוק' קו' זו להר"ן בחולין והביאה רש"ל שם ביש"ש סי' כ"א עש"ב.

(אה"נ ס"ט מדברי הר"ן אלו אינו נראה מדבריו שבא להק' לרש"י היפך דידיה אדידיה אלא בא להק' על רש"י דפ' במה אשה שפ' דדבר שאינו ניכר שיש בו רפואה אעפ"י שיש בו רפואה יש בו משום דה"א. מהא דשן שועל אעפ"י שאין רפואתן ניכרת.

והנר' לע"ד לתרץ על קו' הר' ח"ח ז"ל דהא דקאמר בחולין לחש שיש בו משום רפואה היינו אותו הלחש שלוחש על המכה ולכך יש בו משום רפואה אבל הכא איירי דאינו לוחש על המכה וכמו שפירש"י בחולין להדיא): דף צ"א ע"א בעא מיני' וכו' זרק כזית תרו' והנה ראיתי להרב המגיה של המשל"ם וכו'.

נ"ב מה שהיק' כאן על הר' המגיה ועל הרב משל"ם כבר כ' באורך במקום אחר ושלחנו לפני מעלת הר' המובהק כמהר"י פינצ'י יצ"ו ויש אתנו תשו' אשר שלח אלינו לפי רוב הענוה ופירשנו בעניותין כונת התוס' ומהרש"א דלא כמו שהבין הרב נר"ו: דף ק"ט ע"א תוס' ד"ה הא ר"מ הא ר"י תימא היכי מדמה פלוגתא דלעיל דמיירי ברפואה ודבריה' תמוה' דהיא היא אתקפת' דר"ן וכו' שו"ר למהרש"א וכו' ולדידי לא זכיתי להבין דבריו ולא.

ידעתי מה יתור דברים מצא בדברי התוס' אלו רמז יותר מאתקפתא דר"ן וכו' ולא ראיתי בין התו' לש"ס כי אם שינוי דברים והכל יוצא לסיגנון אחד עכ"ד. נ"ב דברי מהרש"א נכונים דהתוס' מקשים בחוזק והיינו דנקטו בלשונם היכי מצי למימ' דבהכרח לא יתכן לומר כן והיינו כמ"ש רש"א אך הש"ס פריך בלשון אימור בלי חוזק קו' וברור: דף קל"א ע"ב רש"י ד"ה וניכתוב בהדיא במצה וכו' כ' מהרש"א וכו' ודבריו תמוה' וכו' וכמ"ש בסוכה דנ"ז ע"ש.

נ"ב דבריו קצת מגומגמים וכבר קדמו בקו' זו הר' לימודי ה' דכ"ג סו' ע"א ע"ש: מס' ראש השנה דף ל"ג ע"ב שיעור תרועה כג' יבבות והתניא וכו' אמר אביי בהא ודאי פליגי וקל"ט אמאי קאמר ודאי פליגי נימא דברייתא לפרושי מתניתין אתא ונימא דמתניתין נקט לישנא דקרא וברייתא פ' דהיינו ג' שברים וכו' והצ"ע.

נ"ב יש לישב קושיא זו דהנה תרגום תרועה הוא יבבא ובקרא דותיבב גופיה יש לצדד אי גנוחי גנח והיינו שברים או ילולי יליל והוא הנקרא בלשון ב"א יבבא וא"כ המשנה שרוצה להשמיענו מהו תרועה היכי קאמר כג' יבבות אם איתא דנקט כלישנא דקרא מה לימדנו המשנה והלא צריך

פ'י לפי' מוכרח דבלשון ב"א ליכא לספוקי ביבבא אף דבלשון הפ' נסתפק לנו וא"כ כי אמרו במשנה כג' יבבות היינו ילולי יליל ממש וא"כ כשאמרו בברייתא ג' שברים ודאי פליגי ונכון.

שוב אחר זמן כה הראני עמיתי בתו' ידי"ן רב רחומאי דבק מאח כמהר"ר נ' וינישטי יצ"ושכדברי כ' הרמב"ן בלקוטיו די"ט ע"ג עלץ לבי כי תלי"ת זכיתי לדעת עליון והר' חו"ח אשתמיט מיניה: דף ז' ע"א ת"ר בא' בניסן ר"ה לחדשים ר"א נ' יעקב אומר מהכא וכו' וכולהו מ"ט לא אמרי מהכא דילמא מאי ראשון ראשון למילתיה היק' מהרש"א וכו' ולק"מ דמאחר דמקרא דבחודש הראשון וכו' תו אמאי אצטריך וכו'.

נ"ב המעיין בסוגיא יראה דמ"ש דילמ' ראשון למילתיה היינו אי לא כתיב קרא דבחדש הג' דהפיל פור אך בתר דכתיב הני קראי הא ודאי דקרא דבחו' הראשון היינו לחדשים וכ"כ הני קראי וא"כ עוד היום ק' למה לי חודש סיון וי"ב הוא אדר אל"ו דאורחי' דקרא הכי הוי ודו"ק: מס' סוכה דף ל"ג ע"א אמר אביי האי אסא מצראה כשר ראיתי בס' מחנה לוי שהיק' וכו' ל"ל לאוקומי באסא מצראה לוקמי באסא בת ה' עלין וכו' ל"ק מידי דלא מצינו דוגמתה בעולם אסא בת ה' עלין וכו'.

נ"ב הוא רוצה להכחיש דבר הנראה לעין כל דהרי עינינו רואו' כמה וכמה פעמים אסא בת חמש עלין: מס' מועד קטן דף ט' ע"א ומקדש ראשון מ"ל דדחי גמר יום מהתם וכו' וקל"ט דמאי בעי הש"ס מאחר דמעיקרא כבר יליף משכן דדחי שבת מיתורא דקרא דיום וא"כ מקדש אתי בק"ו ממשכן וכו'.

נ"ב לק"מ דהוא סבר דמאי דבעי הש"ס ומקדש מנ"ל הכונה מנ"ל למילף דין דדחי וזה אינו דמהיכן יליף מדכתיב יום ז' ימים וז' ימים י"ד יום והלא זה הפסוק כותב התו' אמרו אחר כמה שנים שנעשה חנוכת הבית וא"כ אם כונת הש"ס לומר מנ"ל דמהיכן למדו שלמה ודורו לומר דיוה"כ דחי חנוכת הבית א"כ היכי יליף ג"ש דיום יום והלא בשעה שעשו מעשה לדחות יוה"כ היכן מצאו כתוב יום כדי שיעשו ג"ש ממשכן אלא ברור דכונת הש"ס הוא ומקדש מנלן דכך היה מעשה שדחו יוה"כ ויליף ג"ש דיום יום ללמד שכך היה מעשה וזה ברור והיותר תימה שבסו"ד כ' ואם נאמר דכונ' הש"ס דקאמר מנלן היינו מנ"ל דבאותה שנה דחו יוה"כ וכו' אמר כן באם נאמר וזה דבר פשוט לדרדקי דבי רב.

עוד כתב ואם נאמר דהק"ו אית ליה פירכא וכו' גם זה אינו דאי אית ליה פירכא גם בג"ש אם היא מופנה מצד אחד למדין ומשיבין וכו' והכא אינה מופנה מב' צדדין דהא יום דמקדש דרשינן לעיל למילף דאין מערבין בשמחה וכו' נ"ב הא לעיל דרשי' דאין מערבין שמחה בשמחה מדכתיב שבעת ימים וז' ימים דהיה די שיאמר י"ד יום ומדכתיב ז' ימים וז' ימים דרשי' דאין מערבין כאשר יראה הרואה וא"כ הג"ש היא מופנה מב' צדדין.

עוד כ' ואם נאמר דהגם דילפי' לעיל מכדי כתיב י"ד יום וכו' אפי"ה חשיב מופנה וכו' עדיין ק' ל"ל מג"ש ת"ל מדמייתר האי יום דמקדש נימא מה יום כולו רצוף כדיליף גבי משכן למה צריך ג"ש להכי. נ"ב לעד"ן דלק"מ דהרואה יראה שדברי הש"ס דגבי משכן אמרו מה יום רצוף וכו' ופריך אימא ימים הראוים אלא מדכתיב עשתי עשר יום ופריך ה"נ אימא ימים הראוים אלא מדמייתר קרא וה"נ כי בעי בש"ס ומקדש מנ"ל דדחי פריך אילימא מדכתיב י"ד יום אימא ימים הראוים אלא מג"ש באופן דדברים אלו נפלאו ממני.

גם מ"ש ואם נאמר דכונ' הש"ס היינו מנ"ל דדחו באותה שנה יוה"ך עדיין ק' כאמור וצ"ע נ"ב לק"מ כמ"ש. גם מ"ש ול"ל דמילתא דאתיא בק"ו וכו' טרח וכו' לה ג"ש דמאי חזית וכו' צ"ע דעיקר קושיתו היא על המקשן ג"כ דמאי בעי מנ"ל וא"כ איך אפ"ל דבעי כדי לומר מילתא דאתיא בק"ו טרח וכו' לה ג"ש ודו"ק: מס' מגילה דף ד' ע"א ואמריב"ל פורים שחל להיות בשבת פ"ה הרי"ף יום ט"ו שחל להיות לבני הכרכים וכו' וכו' הר"ן וכו' ואני תמיה ממ"ש לקמן ד"ה אמר רב בזמנה וכו'.

נ"ב אין כונת הרי"ף לומר פ"ה על מימר' של רב דאה"ן דרב איירי בי"ד אבל כיון שהוא פוסק ומביא הדין מוכרח לפרש דלדין לא שייך דין זה אלא בט"ו והכי דייקי דברי הר"ן ופשוט: שם תוס' ד"ה נשים וי"ל דס"ד דלא יועיל קריאתן וכו' דהכל חייבין בשמיעה וכו' וכתב הרב פר"ח וכו' דהרגישו דהא דאינן מוציאות אפ"ה מינם ולזה ת"י אי אפשר דא"כ הו"ל נשים ועבדים וקטנים וכו' ולפקענ"ד וכו' א"כ עדיין ק' ליתני נשים חייבות בשמיעה המגילה ומדלא תני עבדים בהדייהו אני אומר דמוציאות מינם וכו'.

נ"ב ל"ק מידי דאי הוה תני נשים חייבות בשמיעה הו"א דעבדים פטורים אפ"ה משמיעה ושאיני נשים שהיו באותו הנס אבל השתא דנקט דנשים חייבות במקרא מגילה דוק מינה מדלא תני חייבות בשמיעה משמע דמוציאות נשים חות דרגא לעבדים שהם חייבים בשמיעה דוקא: דף י"ד ע"ב מורד במלכות הוה כ' בתוספי הרא"ש דמגילה שכ' וכו' פ"ה כ"ג ע"כ ולא ידעתי כונתו ובלי ס' דט"ס נפל אבל לא ידעתי כיצד וצריך אומן לתקנו נ"ב צ"ל פרק כהן גדול והוא מה שציינו התוס' בסו"ד ה"ה מורד במלכות וכו' יע"ש: דף י"ח ע"ב היה כותבה אם כיון לבו יצא אמרינן בירוש' הדא אמרה פורים מותר בעשית מלאכה והנה הכלבו בסי' מ"ז כ' והירושלמי מוכיח וכו' ואפשר שזה בשעת הדחק שאין לו מגילה אחרת וא"ת הרי יש לו זה שמעתיק ממנה י"ל שהיא שאולה ממי שהוא רוצה להשיבה לו ואינו מניחו לקרות וכו' ודבריו תמוהים דבגמרא מוקי לה דמנחא מגי' קמיה וכו'.

נ"ב כונת הכלבו ברורה שזה כותב המגילה כדי שיצאו אחרים י"ח שאין להם מגילה אבל הוא אה"ן שיוצא י"ח בזאת המגילה השאולה דמנחא קמיה והכי דייקי דברי הכלבו שהביא הרב קה"ע שהיא שאולה ממי שרוצה להחזירה לו ואינו מניח לזכות להם. גם מה שהיק' על הרב שמחת יו"ט ז"ל במה שרצה להוכיח מהך לישנא דירושלמי דמצוה הבאה בעבירה חשיב אף כשאין גוף הדבר עבירה דלא כהריטב"א כ' עליו ולפענ"ד וכו' והלא אפ"ה אם הוא בדיעבד אי אסור בעשית מלאכה אפילו כיון לבו לא יצא דכל מילתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד לא מהני וכו'.

נ"ב ודבריו צ"ע דלא איתמר הך כללא אלא אותו הדבר שעושה אמר רחמנא לא תעביד ועביד לא אהנו מעשיו כגון מקדיש תמימים ואוהס שגירש ותורם מן הרעה על היפה וכיוצא כמ"ש בתמורה ואז אמרי' דלא אהנו מעשיו לא כן בעשה מלאכה בפורים שכבר עשה המלאכה והיא לפנינו כיצד נאמר ל"מ וגם נאמר דלא יצא י"ח והיציאה י"ח הוא ענין אחר ולא אמר רחמנא ל"ת באופן דלא נגע ולא פגע כלל.

גם מה שהיק' בסו"ד על הרב שמחת יו"ט וז"ל אך קשה דלכי אוקמתא דהירוש' דהיינו י"ד לבני הכרכים הרי לא הוי מצוה הבאה בעבירה וצ"י. נ"ב דברים אלו אינם נראים בעיני דלפי קו' הירושלמי מוכח דלא כהריטב"א וע"ז אוקמוה בירושלמי דהיינו בי"ד לבני הכרכים וזה אינו מעל' ומוריד לקו' הר' שיו"ט ודו"ק וברור: דף כ"ג ע"ב תוס' ד"ה ואדם מי קדיש וק' אמאי לא

קאמר בע"כ וכו' מן האדם לרבות עבדו ולא הבינותי דהא מן האדם לא קאי אלא אמקדיש ומחרים וכו'.

נ"ב תימה דהלא בסוגיא שם איתא כל חרם אשר יחרם לה' מכל אשר לו מאדם וכו' לרבות עבדיו ושפחותיו הכנענים ועיין פרש"י ומ"ש התוס' מן האדם הוא אשגרת לישן וכונתו על הברייתא שהביאו בפ' השולח. ומ"ש עוד ועו"ק דבסנהדרין דט"ו הביאו התוס' שם בסתם ואמאי לא הוכיחו מהא דהשולח כדהכא לא ידעתי מאי קאמר שהתוס' שם הביאו סו' דהשולח.

גם מ"ש ונראה דחדא מתרצת חבירתה דנר' דחזרו בהם התוס' מהראיה שהביאו מטעם האמור לא ידענא מאי קאמר דכיצד יחזרו בהם והיא בריית' ערוכה שם בהשולח. ומ"ש והנה הרב משל"ם וכו' והיק' הר' קה"ע וכו' ולע"ד אין כאן תמיהא וכו' וא"כ שפיר קא מק' הר' מ"ל דנראין דבריהם סותרים.

נ"ב כונ' הרב קה"ע ברורה דהמ"ל כ' דהתוס' חלוקים לענין הדין דכאן כ' דבעי עשרה ומכאן נראה דסגי בג' וע"ז כ' הר' קה"ע דאינם חלוקים בדין כיון דשמעי' להו להתוס' דסברי דמדאורייתא בעי' עשרה אלא דחכמים תיקנו בג' אם כן בסנהדרין מיירי מן התורה אלא דהשתא התוס' מחולקים בתירוצם דהכא תי' דלא משמע ליה לשון אדם עבד כנעני והכא תירצו דמתני' דינא אשמועינן דינים הנהוגים ולא דין תו' וכיוצא בזה מצינו כמה וכמה פעמים התו' במקום אחד מתרצים תי' אחד ובמקום אחר מתרצים באופן אחר אבל לענין דינא שקולים הם וכחדא שריין דמדאורייתא בעינן עשרה ורבנן תיקנו דסגי בג' ודלא כמ"ש המשל"ם דהתוס' חלוקים לענין דינא דהכא ס' דבעינן ג' והכא ס' דבעי' יו"ד וזה ברור למימינים בה: דף כ"ד ע"ב קטן פוחח וכו' וראיתי להריטב"א ש"כ' על בעיא זו דלא גרסי' קטן וזה תימה דהלא משנה שלימה שנינו וכו' וצ"י.

נ"ב כבר פ"ה הר' יד דוד כונ' הריטב"א והתימ' שהזכיר להר' יד דוד ולא ראה זה: מס' פסחים דף ב' ע"א אור לי"ד וכו' ראיתי בכ"י מר יהונתן ש"כ' ע"ד רש"י וכו' וק"ל דאמר' בזבחים המחשב לאור ג' וכו' והגם שהתוס' גרסי התם אור לג' וכו' רש"י עצמו ל"ג הכי.

נ"ב רש"י בפסחים ד"ג שהובאה בריי' זו כ' הכי גרסי' אור לג': דף ל"ד ע"א תוס' ד"ה מחמין וכו' ואני חמיה דבהדי' אמרי' בירוש' וכו' וצ"ע. נ"ב כבר קדמו המשל"ם פ"ב דתרומות הי"ד וע' הר"ש פ"א דתרו' ה' יו"ד: מס' יבמות דף ק"ה ע"ב תוס' ד"ה לכתחי' מכאן יש ללמוד דא"צ חמש' אפי' לכתחי' וכו' וק' דלמה הוצרכו לאפוקי מכללא וכו' והלא בהדיא אמרי' לעיל וכו' הרי בהדיא משום פרסומי מילתא וכו'.

נ"ב לע"ד נר' כונת התוס' דאדלעיל סמכי והכי פי' מכאן יש ללמוד דלכתחיל' לא בעי חמשה ואפי' משום פרסומי מילתא מדקאמר אי אשמועינן אין הלכה כאותו הזוג הו"א ה"מ דיעבד אבל לכתחילה ליבעי חמשה קמל"ן דלא בעי' חמשה אפי' לכתחי' משמע דלא בעי' חמשה לכתחי' כלל אפי' משום פרסום והוא היפך מ"ש לעיל וע"ז כ' התוס' ומיהו לפרסו' מילתא עבדינן בחמשה והיינו כמ"ש בסו' לעיל היפך משמעות סו' זו ודו"ק: דף ק"ך ע"א אין מעידין אלא עד ג' ימים ר"י נ' בבא אומר לא כל האדם וכו' פי' הר"ם ור"ע דר"י נ' בבא בין לקולא בין לחומרא קאמר וק"ט דהא בגמרא בעיא ליה ולא איפשטא וכו'.

נ"ב לק"מ דכונת הר"ם ור"ע הוא לומר דדברי ר"י ן' בבא מתפרשים בין לקולא בין לחומרא במ"ש הכל לפי האדם אתי לחומרא אם הוא שמן ואם הוא כחוש אתי לקולא וכן במקום ובזמן וע"ז פריך הש"ס אי ר"י לחומרא פליג או לקולא דהנדון ודאי אתי לקולא ולחומרא אבל הבעיא הוא לענין הדין אי לקולא קאמר או לחומרא והר"ם ור"ע כ' דהנדון אתי בין לקולא בין לחומרא וזה פשוט וברור: מס' כתובות דף פ"א ע"ב ההוא גברא וכו' וכל היכא דאמור רבנן לא ליזבון לא הוי זביניה זביני והתנן בש"א תמכור ובה"א לא תמכור וק"ל דמאי ראי' מייתי ממשנ' הלזו הלא כ' התוס' לעיל וכו' והיותר תימה על הר' שע"א וכו' וצ"ע.

נ"ב נלע"ד דמ"ש התוס' היינו על שומרת יבם שנפלו לה נכסים והם שלה עכ"פ אלא שהיא ארוסה וכך עומדת לחלוץ כמו ליבם ואמטו להכי נכסים בחזקתה ומודי' שמוכרת ונותנת וקיים לא כן בארוסה דיותר עומדת לינשא אמטו להכי ס' ב"ה דלכתחילה לא תמכור אבל אם מכרה ודאי קיים דנכסים ודאי הם בחזקתה אבל בסוגיין פריך שפיר דבעינן למימר דכל מילתא דאמור רבנן לא ליזבין אי זבין לא הוי זביניה זביני דתניא מי שמת והניח שומר' יבם והניח נכסים וכו' לא ימכור שכולן אחראין לכתובתה והכא פשי' דנכסים בחזקת יבם הם שהוא היורש אלא שאחראין לכתובתה ואפי"ה אמרי' דאם מכר מכרו בטל וע"ז פריך שפיר מהך מתניתא דארוסה שנפלו לה נכסים דבה"א לא תמכור ומודים שאם מכרה קיים לפי שהם בחזקתה וכמ"ש התוס' שם ה"ן שהנכסים הם בחזקת יורשים אם מכר יהיה קיים והיא קו' אלימתא אדרבא כפי דברי התוס' והר' נר"ו אין ס' כי נתחלף לו המשנה דשומרת יבם שנפלו לה נכסים שהביאו התוס' שם עם ברייתא זו דמי שמת והניח שומרת יבם ומ"ש הוא ברור ודו"ק: מס' גטין דף ו' ע"ב תוס' ד"ה זבוב וכו' היק' הר' פרשת דרכים דאשתמי' מנייהו דברי הירוש' פ"ב דסנהדרין וכו' ול"נ דשפיר אתו דברי התוס' אף כרבנן דהתם לא קאסרו רבנן אלא לדוד וכו' דדוקא דוד הניחם אלמנות חיות אבל שאר עמא דארעא מותרות מן הדין אלא דנהגו כך וכו'.

נ"ב דברים אלו לא זכיתי להבינם דהא עיקר קושית הפרשת דרכים הוא דמנ"ל להתוס' דכך היה מנהגם דאי מדוד ליכא שום ראי' דשאני דוד שהיה מלך או שהיה כופה את יצרו כרבנן ולעולם דשאר עמא היו מחזירים הפילגש וא"כ אין מקום לדבריו: מס' בבא קמא דף ו' ע"א תוס' ד"ה לאתויי בור המתגלגל והא דאמרי' לענין כופר ול' של עבד צ"ל דמיירי בכונה היק' מהריב"ל דאמאי לא קאמרי דלענין ד' דברים נמי מיירי בכונה ולא הבינותי וכו' זה נר' ברור.

נ"ב יש להק' דבל"ה דברי התוס' תמוהים דאיך קאמר דהא דד' דברים איירי שלא בכונה ואפיק בשת ועייל נזק איך אפ"ל דבנזק אדם חייב ושור ובור פטורים והלא אמר לעיל לענין נזיקין כולן חייבים וזה קו' אלימתא היא וע"ז מק' מהריב"ל על התוס' אדכתבו ואוקמו הך דד' דברים בשלא בכונה ואין להם שחר לוקמה שפיר בכונה וכהיא דכופר ואתי בושת בכלל ד' דברים ולא נזק ואתי שפיר זהו כונת מהריב"ל ומעתה אין מקום למ"ש הרב נר"ו כמ"ש המעיין היטב: דף י' ע"א תוס' ד"ה שהשור חייב וכו' הרי בהדיא מדברי התוס' דמת גוי מותר בהנאה וכ"כ הרדב"ז בפשיטות וכו' אך אני תמיה דאיך לא זכר תשובת הרשב"א סי' שס"א וכו' הן אמת דדברי הרשב"א סותרים למ"ש הכא בחי' וכו'.

נ"ב כבר קדמו הרב ברכ"י יו"ד סי' שמ"ט ע"ש: דף י"ד ע"ב משנה שוה כסף והניזק והמזיק בתשלומין כ' הר"ם בפ"י המשנה וכו' ולכאורה קשה טובא שפי' מתניתא דלא כמ"ש הש"ס וכו' והיותר ק' על הרי"ף שהביא לשון הירושלמי וכו'. נ"ב עיין בשי' ר"ב ז"ל שהביא משם הר'

יהונתן וז"ל כ' הרי"ף ירוש' מלמד שזה משלם חצי הנזק וזה משלם חצי הנזק הירושלמי הזה ס"ל דפלגא נזקא ממונא ולא הביאו הרי"ף לפסוק כמוהו אלא לפרושי מתניתין דאמרה ששניהם בכלל הנזק ובגמרינ מפרש לא נצרכה אלא לפחת נבילה ע"כ וכן נפרש לדעת הר"ם: דף ט"ו ע"א תוס' ד"ה הא מני ר"י הגלילי היא וי"ל דאה"ן דלר"ע כופר לא הוי שיוור והא דלא קאמר הא מני ר"ע היא משום דדריש וכו' וק' למ"ד פלגא נזקא ממונא וכו' ודבריו אינם מובנים לי וכו' דמאי חזית לאוקומי כר"י הגלילי ולהקשות למ"ד פלגא נזקא קנסא לוקמה כר"ע ותיקשי למ"ד פלגא נזקא ממונא וכו' וצ"י.

נ"ב דברי הרב צ"ע דהבין בכונת הש"ס דקאמר אי משום חצי כופר לאו שיוורא הוא הא מני ר"י הגלילי היא שהוא להק' למ"ד פלגא נזקא קנסא ואינו כן כמ"ש התוס' ד"ה אי משום חצי כופר דהכונה להקשות למ"ד פלגא נזקא ממונא דאמאי לא תני חצי כופר וליכא שיוור לדידיה וע"ז מתרץ הא מני ר"י הגלילי היא וא"כ ל"ק מידי מה שהיק' הרב נר"ו דאתי שפיר דלא אוקמה כר"ע כדי דלא תקשי למ"ד ממונא דבל"ה ל"ק למ"ד קנסא וזה ברור לע"ז.

ועוד אפי' יהיבנ' ליה כל דיליה דמ"ש אי משום חצי כופר היינו להק' למ"ד פלגא נזקא קנסא אפי"ה לא היק' מידי דאי מוקמי' לה כר"ע אכתי ק' למ"ד פלגא נזקא קנסא כמו שק' עכשיו כשמוקמי' לה אליבא דר"י הגלילי וא"כ שפיר מתרץ התוס' דלא מוקמי' לה כר"ע דלא תקשי נמי למ"ד פלגא נזקא ממונ' ודי לאוקמ' כריה"ג ותקשי למ"ד קאי דוקא וברור: דף י"ז ע"ב תוס' ד"ה קמל"ן וכו' אפי' עוף נמי בכלל וקל"ט הלא משנה שלימה בתמורה די"ג וכו'.

נ"ב דבריו אינם אלא מן המתמיהין דאדרב' התוס' קאמרי דלא יליף מסוגיא דחולין דדוקא חיה בכלל בהמה ולא עוף והכא יליף משבת והתם גבי שבת יליף מרבויה דוכל לעופות כמ"ש ויליף מבהמתך דגבי שבת דהוא מיותר לכלאים כמ"ש שם ה"ן ילפי' בהמה דהכא מבהמה דשבת דהוא מופנה וזה ברור: דף ע"ב ע"ב תו' ד"ה דאי ס"ד וכו' וק' ממ"ש התוס' עצמ' בחולין די"ג ד"ה תקרובת וכו' וצ"ע נ"ב כבר ישבו קו' זו הרב משאת משה חיו"ד דל"ה ע"ג והר' שע"ה ה' אישו' דט"ו ע"ב והר' למודי ה' ד"מ ע"ג עש"ב: מס' חולין דף ט' ע"א תוס' ד"ה ואידך הני שכיחן כדאמרי' בי בר חבו מנחי תפילי מכאן מדקדק ר"ת דא"צ לקשור בכל יום וכונתם מבוארת דר"ל דלא ניחא ליה כפרש"י דפי' הני שכיחן דמצויין תדיר אלא דשכיחי לקנות אצל בר חבו וכן פי' מהרש"א וכו' והדבר ק' דדברי ר"ת סתראי נינהו ממ"ש במנחות דל"ה ע"ב ד"ה משעת הנחה וכו' וצ"ע.

נ"ב לק"מ דגם כונת התוס' דחולין היא כדברי התוס' דמנחות דמ"ש כדאמר בי בר חבו מנחי תפילי ר"ל ואידך שכיחן כתב שחי' ומילה מצויין שיבואו ליד האדם וצריך ללמדן אבל תפילין וציצית לא שכיחן שיבואו לידו שהרי מוכנים הן אצל בר חבו והוא ממש כדברי התוס' דמנחו' וגם כונת מהרש"א היא עד"ז כמו שיראה המעיין ולק"מ: דף י"א ע"א מנא הא מילתא וכו' זיל בתר רובא וכו' וכו' הרב שע"ה וכו' ואהמ"ר וכו'.

נ"ב כבר קדמו הר' חק"ל יו"ד ח"א ד' קפ"א ע"ד כמ"ש המעיין. ומ"ש על הקו' הב' של הר' שע"ה דמלבד דאשתמיט מיניה דברי התוספות דכתובות וכו' עוד בא וכו'.

נ"ב מדברי התוס' ורשב"ם אין שום סתירה על הרב שע"ה ולא ראייה וכמ"ש הוא אח"ך וכ"ת וכו' ואיך מעיקרא אמר דאשתמיט ושוב כ' וכ"ת. גם מ"ש דשאני ערוה וכו' הוא חיל' אחר ואינו

ענין לדברי התוס' כלל וכבר קדמו החק"ל שם עש"ב: מס' זבחים דף ב' ע"א כל הזבחים וכו' פי' הר"ם בפ"י המשנה וכו' והיק' בס' חק נתן וכו' ולא הבינותי מנין משמע ליה מדברי הר"ם דאפי' בדיעבד פסול דהא דדייק מדברי הרמב"ם שכ' ר"ל וכו' אדרבא מסיום דברי הר"ם יש לדייק איפכא שכ' אעפ"י ששחט שלא לשמה וכו' מדברים אלו נר' דהי"ד שנודע לו אחר השחיטה שהוא עולה וכו' אבל אם היה הכל בהעלם אחד אה"ן דכשר וכו'.

נ"ב לא ידענא מאי קאמר דאין שום דיוק מדברי הרמב"ם אלא כונתו מבוארת דמ"ש במתניתין כשרים היינו אם נגמרו כל העבודות לשמן אעפ"י ששחט שלא לשמן ואח"ך נודע שהיה עולה והיה לנו לומר דכיון שנשחט שלא לשמן יהיו פסולים ולזה קאמר דאפי"ה אז הוא מקבל הדם לשם עולה וישלים העבודות לשם עולה וכשירה אבל אה"ן דאם לא הודע אליו עד שגמר כל העבודות פסול וליכא דיוקא איפכא וזה ברור: שם תוס' ד"ה כל הזבחים וכו' והנה הר"ם וכו' והלח"ם וכו' והמשל"ם וכו' ואהמ"ר דין זה אינו למי שיעיין היטב בדיני המחשבות בפ"ג ואילך ואנא עבדא וכו' וכו' באופן דדברי המ"ל לא באו בדקדוק בזה.

נ"ב המדקדק בדברי המשל"ם יראה דכונתו מבוארת דהלח"ם רצה לדייק מדברי הר"ם דמעה"ק דשלא לשמן דאותם ד' דברים לא עלו לבעלים לשם חובה והיק' ע"ז דאמאי לא פי' בפ"ג מהלכות פסולי המוקדשין וע"ז כ' המשל"ם דהמעין בפ"ג מהלכות פסולי המוקדשין יראה דבפי' כ' הר"ם דשלא לשמו בד' דברים עלו לבעלים וכמו שכן מתבאר בה' ד' וה' ע"ש וא"כ אן אפ"ל מדיוק הר"ם דס"ל דגם באותם ד' דברים לא ענו לבעלים מה שנר' מדבריו שם בהיפך ואה"ן דהדיוק שדייק הלח"מ בדברי הר"ם ק' וע"ז סיים המשל"ם וכתב וצ"ע ודו"ק: שם תוס' ד"ה החטאת באה על חטא וכו' איכא חטאת ואשם שאין באין על חטא כגון חטאת יולדת ואשם מצורע וכ' הרב הון עשיר וכו' חטאת יולדת על השבו' ואשם מצורע זאת תורת המוציא ש"ר ואני תמה עליו ממ"ש הר"ן וכו' ועו"ק להרב הון עשיר דהרי בכריתו' ובשבעות היק' מצורע לישתרי וכו'.

נ"ב לי נר' דודאי לא אשתמיט מהרב הון עשיר כ"ז אבל כונתו לומר דעכ"פ בענין קרבן יולדת יש בו חטאת שעל הרוב נשבעות גם באשם מצורע בעיקר המצורע יש בו חטא שהוא מוציא ש"ר אף שהקרבתו אינו בא על חטא. גם מה שהיק' על הר"ן ורשב"א מסו' דשבעות וכריתות אינה קו' דאדרבא מ"ש הר"ן ורשב"א בא מפורש בסו' דכריתו' שאמרו כי מייתי קרבן לאישתרוי בקדשים הוא ולא לכפרה.

וגם בסו' דשבעות כתבו התו' כדברי הר"ן ממש והיק' דאמאי לא תירצו בשבעו' כמו שתי' בכריתות ע"ש מה שתי' ועיין חיים שאל סי' ק"א בח"א שם כמ"ש: דף ג' ע"א גמר' קדשים דל חולין הו"ל סתמא וכשר הנה מהאי סו' מוכח דכשיר' ועלו לבעלי' לשם חובה דהא קאמר דל חולין הו"ל ס' ועלו כדלעיל דנפקא לן ממתני' וכו' ולכאורה ק"ט וכו' וצ"ע.

נ"ב ולענ"ד לק"מ דמ"ש דל חולין הו"ל ס' וכשר היינו דכשר ולא עלו שהרי הדרגה אחת יש בין שאר קרבנות לחטאת דשלא לשמן בכל הקרבנות לא עלו אבל כשרים ובסתמא אף עלו ובחטאת שלא לשמן פסול וסתמא כשר ולא עלה וא"כ מ"ש בגמרא גבי חטאת דל חולין הו"ל סתמא וכשר היינו כשר ולא עלה ואתי שפיר כסוגיא דהתם ופשוט: דף ה' ע"א גמרא אם כשרים למה לה ירצו וכו' א"ל מצינו בבאים לאחר מיתה וכו' יש להקשות דלפי האי שינויא דהש"ס הרוצה לתלות שלא לשמו עם באין לאחר מיתה וכו' הרי פסח דפסול שלא לשמו ומצינו דבא לאחר מית' דתנן בפסחי' וכו' והדבר צא"ת.

נ"ב ודבריו צ"ת שהרי הא דפסח וחטאת דפסולים שלא לשמו מקראי יליף לה הש"ס בד"ז ע"ב
וא"כ מאי קו' כיון דגלי קרא ומאי דתלי הש"ס שלא לשמו עם באין לאחר מיתה היינו לאותם
דלא גלי בהו קרא ואמטו"ל היק' שפיר לאשם וברור: